

ΟΛΑΟΥ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
ΠΡΩΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΝΙΚ. & ΚΑΛ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ

CH_3CH_2
 $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2$
 $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2$
 $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2$

ΟΕΣΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1942

ΠΑΤΩΝΟΣ

ΠΡΟΤΑΕΙΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

C_2H_6O δύο σωματά το ανώτερο
ή το αλκοόλ

Συντακτικά τύποι:

CH_3OCH_3 : αλκοόλ

CH_3CH_2OH αλκ. αλκοόλ.

CH_3 - μεθύλιο $CH_3 - \overset{H}{\underset{H}{C}} - OH$

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

~~17272~~

17368

ΝΙΚ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
ΠΡΩΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΝΙΚ. καὶ ΚΑΛΛ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1942

17368

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ εἰσαγωγή, τὰ εἰδικὰ πρὸς ἀνάπτυξιν θέματα καὶ ἡ ἐκλογή τῶν εἰκόνων εἶναι ἔργασία τῶν κ. κ. Νικηφόρου καὶ Καλλιρρόης Ἐλεοπούλου, αἱ δὲ ἐκλογαὶ τοῦ κειμένου καὶ αἱ ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις τοῦ κ. Νικ. Ζαφειρίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σκοπὸς καὶ ἀξία τοῦ διαλόγου.

Ἰδιάζουσιν θέσιν μεταξὺ τῶν Πλατωνικῶν ἔργων κατέχει ὁ προκείμενος διάλογος καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καὶ διὰ τὴν τεχνικὴν του σύνθεσιν. Τῷ ὄντι ἐν αὐτῷ ἐμφανίζεται ἡ ἀντίθεσις τῆς γησιᾶς φιλοσοφικῆς σκέψεως πρὸς τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐπιδείξεις ἐκείνων, οἵτινες νομίζονται σοφοί, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Τὸ κέντρον δὲ θέμα τοῦ διαλόγου πλαισιοῦται μὲ τοιαύτην πλοκὴν τῶν ἐπεισοδίων καὶ μὲ τόσον τελείαν ἠθοποιίαν τῶν προσώπων, ὥστε ἡ φιλοσοφικὴ αὐτὴ διατριβὴ νὰ ἀποτελῇ συγχρόνως καὶ λογοτεχνικὸν ἀριστούργημα.

2. Οἰκονομία τοῦ ἔργου.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον παρουσιάζεται ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος πρὸς ἐταῖρον, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ 39 κεφάλαια τὸ ὄμιλουν πρόσωπον εἶναι ὁ Σωκράτης, ὅστις πρὸς τὸν βωβῶς ἀκούοντα ἐταῖρον διηγεῖται περὶ τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πλουσιωτάτου Ἀθηναίου Καλλίου συγκεντρώσεως σοφῶν ἀνδρῶν καὶ ἐπαναλαμβάνει διάλογον ἑαυτοῦ πρὸς τούτους καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν σοφώτατον Πρωταγόραν. Οὗτος ἐπιδημῶν εἰς τὰς Ἀθήνας κατέλυε μὲ ὄλην τὴν ἀκολουθίαν του παρὰ τῷ Καλλίᾳ, ὅστις ἐξένιζε συγχρόνως καὶ δύο ἄλλους διαπρεπεῖς σοφοὺς, τὸν Πρόδικον καὶ τὸν Ἰπλίαν.

Ἡ συνάντησις αὐτὴ ὑποτίθεται γενομένη περὶ τὸ 432 π. Χ., ὡς γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς ὑποδηλουμένης ἡλικίας τῶν κυρίων προσώπων (κεφ. 5, 7, 8, 10 καὶ 40), πάντως ὄχι μετὰ τὸ 432, διότι δὲν γίνεται ἐν τῷ διαλόγῳ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη μνεῖα τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια συνετάραξαν τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διαλόγου οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα φρονοῦντες εἰσέτι διὰ τὴν ἡγεμονίαν καὶ διὰ τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα αἰγλήν τῆς πόλεως των,

ἠδύνατο ν' ἀπολαμβάνουν τὴν ἐξαίρετον ἡδονὴν τῶν φιλοσοφικῶν λόγων, ἀπερίσπαστοι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰς συμφορὰς τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπακολουθήσαντος πολέμου.

3. Σοφιστικὴ καὶ σοφισταί.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους συμπύπτει καὶ ἡ πλήρης διαμόρφωσις τοῦ νέου τρόπου τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἣτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα σοφιστικῆς. Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένοι οἱ λόγοι καὶ οἱ σκοποὶ τῆς νέας πνευματικῆς κατευθύνσεως, ἡ ὁποία ἐσημειώθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἡ φιλοσοφία ἐν Ἑλλάδι εἶχε συστηματοποιηθῆ ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἤδη αἰῶνος, ὅποτε Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἐπεχείρησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν γένεσιν τῶν ὄντων ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς. Ἐσημείωσε δὲ σημαντικὴν ἐξέλιξιν διὰ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, αἵτινες ἰδρύθησαν εἰς τὴν Μικρασιατικὴν καὶ Ἰταλιωτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν σχολῶν τούτων περιέλαβον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν των ἔρευναν προβλήματα κοσμογονικά, ἠθικά, γνωσιολογικά καὶ θεολογικά, διεμόρφωσαν δὲ φιλοσοφικά συστήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι θαύματα διανοητικῆς συλλήψεως καὶ ἐρμηνευτικῆς ἀλληλουχίας. Οὕτω περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου αἰῶνος ὁ Σάμιος Πυθαγόρας ἐσυστηματοποίησε πλήρη κοσμοθεωρίαν ἐρμηνεύων τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ. Ὀλίγον ἀργότερον, περὶ τὸ 500, ἤκμασεν ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἑλέας ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς ταύτης Παρμενίδης ἀπέρριπτε τὴν ἀλήθειαν τοῦ γίνεσθαι καὶ διεκήρυττεν ὅτι μόνον τὸ εἶναι εἶναι πραγματικὴ κατάστασις συλλαμβανομένη διὰ τοῦ νοῦ. Τὸ γίνεσθαι εἶναι ἀπατηλὴ ἐντύπωσις τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι κακοὶ μάρτυρες τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐπειδὴ μόνον διὰ τῶν αἰσθήσεων γνωρίζομεν τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα, ἡ θεωρία τῶν Ἑλεατῶν ἠρνεῖτο τὴν δυνατότητα τῆς γνώσεως.

Ἐπίσης περὶ τὸ 500 ἐφιλοσόφησεν ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἀπορρίπτων καὶ οὗτος τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων γνῶσιν. Ἀντιθέτως ὁμοῦ πρὸς τοὺς Ἑλεάτας ἐδίδασκειν, ὅτι μόνον τὸ γίνεσθαι καὶ

ἀδιάλειπτος ὁρῆ τῶν ὄντων ὑπάρχει (πάντα ἔστι), τὸ δὲ εἶναι οὔτε ὑπάρχει οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ.

Τοιοιτοτρόπως ἐδημιουργεῖτο τὸ πρόβλημα πόθεν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ τὴν γνῶσιν καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐκτοτε δευτερευόντως φιλοσοφικαὶ θεωρίαι δὲν ἠδύνατο νὰ παραβλέβουν τὸ πρόβλημα τοῦτο. Ἠκολούθησαν κατόπιν τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε φιλοσοφία προσέφερε μόνον δογματικὰς λύσεις, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς ἀντίφρασιν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπέλθῃ κάποτε ἀντίδρασις εἰς τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐρεῦνης καὶ νὰ μὴ πιστεύουν πλέον οἱ διανοούμενοι, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐξερευθῇ ἐπιστημονικῆ ἐρμηνεία τῶν ὄντων. Διὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία παρατουμένη ἀπὸ πάσης κοσμογονικῆς ἐρεῦνης στρέφεται πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν καὶ ἀρχίζει νὰ μελετᾷ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀμεσώτερον ἐνδιαφέρουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν του ἀποστολήν. Ἡ ἀμφιβολία δὲ περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσεως ἤγαγεν εἰς τὴν ὑπερβολὴν ὅτι ἀπόλυτος γνῶσις δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἀλήθεια εἶναι ὅ,τι πιστεύει ἕκαστος ὡς ἀληθές.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ἀτομικὴν παιδείαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο ὁ πολίτης νὰ διακριθῇ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ. Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ βίου ἔπρεπε νὰ ἐκλαϊκευθοῦν μὲ συστηματικὴν διδασκαλίαν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα θὰ ἐξετιμῶντο κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν ἐκάστου ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ πεπαιδευμένος εὐχέρειαν εἰς τὸ λέγειν καὶ πεῖθειν, διὰ τὴν ἐπιβάλλῃ τὰς ἀπόψεις του.

Κατὰ τὴν τροπὴν ταύτην τῶν φιλοσοφικῶν ἀναζητήσεων καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς ἐδημιουργήθη ἡ σοφιστικὴ, ἣτις θεωρητικῶς δύναται νὰ ὀρισθῇ σύστημα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον α) ἀπολυτρῶνει τὸν νοῦν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπὸ παλαιὰ δόγματα καὶ διακηρύττει, ὅτι κοιτῆριον τῆς ἀληθείας εἶναι ὁ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος (μέτρον χρημάτων ἄνθρωπος), β) εἰσάγει τὸν μαθητὴν εἰς ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, καὶ γ) ἀσκεῖ αὐτὸν νὰ ἐκφράσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλῦτερον τὰς προσωπικὰς του γνώμας. Τοιοῦτον

ἐμφανίζεται τὸ ἔργον τῆς σοφιστικῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη διετήρει τὸν σοβαρὸν τῆς χαρακτῆρα.

Ἐὰν ὅμως ἤθελε κανεὶς νὰ ὀρίσῃ τί εἶναι σοφιστικῆς, θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ τὸ κάμῃ, ὅπως ἀκριβῶς ἐδυσκολεύοντο καὶ οἱ σύγχρονοι τῶν σοφιστῶν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ θαυμασταὶ των (βλ. κεφ. 3-5). Καὶ τοῦτο διότι ἡ λέξις σοφιστικῆς εἶχε μεταβάλει σημασίαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ αἰῶνος 500-400. Παλαιότερον σοφιστικῆς ἦτο τίτλος, τὸν ὅποιον ἠξιοῦντο καὶ ποιηταὶ καὶ νομοθέται καὶ φιλόσοφοι, διότι ἐσήμαινε τὸν κατέχοντα τὴν σοφίαν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ συστήματος τῆς ἀνωτάτης παιδείας σοφιστικῆς ἐλέγετο ὁ μεταδίδων τὴν σοφίαν ἐπαγγελματικῶς ἐπὶ μισθῷ. Καὶ τέλος, ἐπειδὴ τινες τῶν σοφιστῶν ἐζήτουν νὰ κάμουν ἐντέπωσιν μὲ ἐπιδείξεις παρασυλλογισμῶν, ὁ ὄρος σοφιστικῆς ἐσήμαινε τὸν ἀνοήτως λεπτολογοῦντα κατὰ τοὺς τύπους τῆς λογικῆς ἀληθοφανείας καὶ παραγνωρίζοντα τὴν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ ἀκόμη τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὴν ἐξάσκησίν του ἐξέπιπτεν συχνὰ εἰς ἀπάτην καὶ εἰς κερδοσκοπίαν, ὁ τίτλος ἀπέβαιεν ὄχι μόνον φορτικός, ἀλλὰ καὶ ἐπαίσχυντος (κεφ. 3). Οἱ συντηρητικοὶ μάλιστα πολῖται εἶχαν πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις διὰ τοὺς διδασκάλους αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἔδιδον εἰς τοὺς νέους ἐλευθερίαν γνώμης καὶ τάσιν νὰ ἀμφισβητοῦν ἀνεγνωρισμένας ἀληθείας. Ἀλλὰ γενικῶς ἡ κοινωνία τοὺς ἐθαύμαζε, ἄνδρες δὲ διακρινόμενοι ἐπὶ παιδείᾳ ἠκροῶντο τῶν εἰδικῶν μαθημάτων ἐκάστου. Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἐδίψα διὰ μάθησιν ὁ προσφέρων ταύτην ἤσκει μέγα γόητρον, ὅταν μάλιστα συνέπιπτε νὰ εἶναι πράγματι εὐφυῆς καὶ πεπαιδευμένος.

Οἱ μάλιστα εὐδοκίμησαντες σοφισταὶ ἦσαν ὁ Κεῖος Πρόδικος, ὁ Ἡλείος Ἰππίας, ὁ Λεοντῖνος Γοργίας καὶ ὑπὲρ πάντας διαπρέφας ὁ Ἀβδηρίτης Πρωταγόρας, ὅστις κυρίως ἐκπροσωπεῖ τὸν τύπον τοῦ σοφιστοῦ ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ.

4. Τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου.

Τὸν ἐπιφανέστατον τοῦτον σοφιστὴν ἐμφανίζει ἐδῶ ὁ Πλάτων ὡς ἐπιτήδειον ἔμπορον τῆς γνώσεως, ὁ ὅποιος ἀσκεῖ τὸ ἔργον του μὲ

πολλήν κενοδοξίαν και οἴησιν και δὲν γνωρίζει καν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται. Ἄλλη ὅμως εἶναι ἡ πραγματικότητα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη (ἀπὸ τοῦ 456 - 415 περίπου) ἤσκησε τὸ σοφιστικὸν του ἔργον εἰς τὰ μεγάλα πνευματικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος, και τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν μὲ τὴν σχέσιν των οἱ σοβαρότεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του και αὐτὸς ὁ Περικλῆς. Ἡ ἀκμὴ τοῦ Πρωταγόρου συμπίπτει περὶ τὸ 440, ὁπότε ἔγινε και ἡ πρώτη του διατριβὴ ἐν Ἀθήναις. Τότε ὁ ἡγέτης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν νὰ συγγράψῃ νόμους διὰ τὴν προσφάτως ἰδρυθείσαν ἀποικίαν τῶν Θουρίων.

Οὗτος πρῶτος εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ διδάξῃ συστηματικῶς «τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν», ἥτις ἐσήμαινε κατ' αὐτὸν τὸ σύνολον τῶν ιδιοτήτων, δι' ὧν εὐδοκίμει τις και εἰς τὸν ιδιωτικὸν και εἰς τὸν δημόσιον βίον. Δὲν ἦτο δὲ μόνον σοφιστῆς ὁ Πρωταγόρας, ἀλλὰ ἠσχολεῖτο και μὲ τὰ βαθύτατα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας. Συνέγραψε πλεῖστα και ποικιλωτάτον περιεχομένου συγγράμματα, κυριώτατον τῶν ὁποίων ἦτο τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἀλήθεια», εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις εἶναι περιορισμένη και σχετικὴ. Ἐν γένει τὸ παιδευτικὸν και φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Πρωταγόρου ἐξετιμῆθη και ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του και ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Ἡ τελευταία διαμονὴ τοῦ Πρωταγόρου ἐν Ἀθήναις ὑπολογίζεται περὶ τὸ 415, ὁπότε ὁ σοφιστῆς κατηγορήθη ἐπὶ ἀσεβείᾳ και φεύγων εἰς Σικελίαν ἐναυάγησε.

Και τῶν ἄλλων σοφιστῶν ἡ τέχνη παραδεῖται εἰς τὸν διάλογον τοῦτον, ἐνῶ και αὐτῶν ἡ πολυμαθία και ἡ ἀξία ἦτο ἀνεγνωρισμένη. Ὁ Προδίκος, κατὰ 15-20 ἔτη νεώτερος τοῦ Πρωταγόρου, ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ὅπως και ὁ Πρωταγόρας, και ἐπηρεάσε εἰς τὸ συγγραφικὸν ἔφος τὸν Εὐριπίδην, τὸν Θουκυδίδην, τὸν Ξενοφῶντα και τὸν Ἰσοκράτην. Εἰδικῶς ἡ διδασκαλία του ἐστρέφετο εἰς τὴν ἠθικὴν και εἰς τὴν διαμόρφωσιν λογοτεχνικοῦ ἔφους. Κατ' ἐξοχὴν ἐθαυμάζετο διὰ τὰς μελέτας και τὴν διδασκαλίαν του ἐπὶ τῆς κυριολεξίας (περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος). Ἐπὶ πλέον ἠδδοκίμησεν ὡς δημόσιος ρήτωρ και ὡς συγγραφεὺς. Ἦτο δὲ πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὸ βιβλίον του «Ὡραία», εἰς τὸ ὁποῖον ἐπραγματεύετο τὸ περὶ

ἀρετῆς θέμα. Ἐκ τῆς βιβλίου αὐτοῦ παρεδόθη ὁ μῦθος περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἡρακλέους μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας. Καὶ ὁ Προδίκος ἦλθε πολλὰκις εἰς Ἀθήνας ὡς ἀπεσταλμένος τῆς πόλεως τοῦ καὶ συγχρόνως ἐξασκῶν τὸ σοφιστικόν του ἔργον.

Ἐπίσης ὁ Ἰππίας, ἡλικιώτης τοῦ Προδίκου, ἐφημίζετο διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὡς σοφιστῆς. Αἱ γνώσεις του ἦσαν ποικιλώταται ἀναφερόμεναι εἰς ἀστρονομίαν, μαθηματικά, γραμματικὴν, μουσικὴν, θεολογίαν, μυθολογίαν κ.ἄ. Τὴν πολυμάθειαν ταύτην ἐπιδεικνύων ἀνοήτως καὶ ἀκαίρως ἐπέσυρε συχνὰ τὰς εἰρωνείας καὶ ἀδελφότητων τῶν συναδέλφων του. Ἦτο ὅμως πράγματι πολυμερέστατος νοῦς καὶ ἱκανοποιεῖ τὴν φιλομάθειαν τῶν ἀκροατῶν του ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν θεμάτων.

Πιστεύεται ὅτι ἀπὸ νεανικὸν ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων παρεποίησε ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ τὴν προσωπικότητα τῶν ἐξοχωτέρων σοφιστῶν. Πράγματι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πρώτων τὰ ὁποία συνέγραψεν ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους καὶ πιθανότατα τὸ πρῶτον, συγγραφὴν ἴσως ζῶντος ἔτι τοῦ Σωκράτους. Ὁ σκοπὸς ἐξ ἄλλου τοῦ ἔργου δὲν ἦτο νὰ δώσῃ ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τῶν προσώπων τούτων, ἀλλὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σωκράτους ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πωλοῦντας ἐπὶ μισθῷ τὴν παιδείαν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι καὶ οἱ τρόποι τῶν σοφιστῶν διαγράφονται εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαίνεται τὸ ψεκτὸν μέρος τῆς σοφιστικῆς διδασκαλίας.

Καὶ τὰ δευτερεύοντα ἐξ ἄλλου πρόσωπα ἠθιογραφοῦνται ὡς ὑπερβολικοὶ τύποι κατὰ τὸ γενικὸν τοῦτο σχέδιον τοῦ διαλόγου. Ὁ Καλλίας ὁ Ἰππονίκου, ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος, περὶ τοῦ ὁποίου ἦτο γνωστόν, ὅτι «τετέλεκε χρῆματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι» ἐπεδείκνυε τόσῃ «φιλοσοφίαν» (φιλομάθειαν), ὥστε νὰ μεταβάλῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν του εἰς ξενῶνα σοφιστῶν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὡς φανατικὸς θαυμαστῆς τοῦ Σωκράτους κατεξουτελεῖ τὸν Πρωταγόραν καὶ μὲ νεανικὸν πεῖσμα ἐπιδιώκει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἢ ἀξία τοῦ διδασκάλου του. Τέλος ὑπερβολικὸς τύπος τοῦ ἐνθουσιῶντος πρὸς μάθησιν εἶναι ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἰσαγόμενος Ἰπποκράτης, ὅστις ἐγίνεν ἀφορμὴν νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἔλεγχον ἢ ἐπαγγε-

λία του Πρωταγόρου, ότι διδάσκει την ἀρετήν. Καί αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἶναι περισσότερον σωκρατικός, παρὰ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο ἔργον τοῦ Πλάτωνος.

Τοιοντοτρόπως ἐμφανίζων ὁ συγγραφεὺς μὲ δραματικὴν ἔντασιν ὅ,τι ἀξιοκατάκριτον ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἔργον τῶν σοφιστῶν καὶ ὅ,τι ἐπαινετὸν εἰς τὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους καθιστᾷ ἐναργέστερον τὸ φιλοσοφικὸν μάθημα, τὸ ὅποιον παρέχει ὁ διάλογος.

5. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους.

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν σοφιστῶν περιελάμβανον εἰς τὴν διδασκαλίαν των καὶ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἠθικὴν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῶν εἰδικῶν γνώσεών του, ἕκαστος ἐπηγγέλλετο ἐπισημῶς, ὅτι εἶναι διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς. Τὴν ἀρετὴν ἐν τούτοις ἐθεώρουσαν ἐντελῶς κατὰ τὴν δημόδη ἀντίληψιν, ἥτοι ὡς σύνολον ἐπὶ μέρους ἰδιοτήτων, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκτιῶνται διὰ τῆς ἀσκήσεως χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Δύναται π.χ. νὰ εἶναι τις ἀνδρεῖος χωρὶς νὰ εἶναι δίκαιος ἢ νὰ εἶναι ὄσιος ὄχι ὅμως καὶ σώφρων. Μολονότι δὲ ἡ σοφιστικὴ παρουσιάζετο μὲ ἀξιώσεις ἀνωτάτης παιδείας, διεμόρφωνε τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἀκριβῶς τὸ εἶχε διαμορφώσει τὸ παλαιὸν ἔπος καὶ ἡ βίαια φιλοσοφία τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς ἠθικολογικὸν μάθημα. Καὶ ἡ μὲν ἡρωϊκὴ ποίησις παρεῖχε ὑποδείγματα πράξεων πρὸς μίμησην, χωρὶς νὰ παρουσιάξῃ πλήρεις ἠθικὸς τύπους, οἱ δὲ λυρικοὶ διεκήρυττον, ὅτι ἡ ἠθικὴ τελειότης εἶναι ἀνεφικτος διὰ τὸν ἄνθρωπον· ἕνας μέσος τύπος ἠθικῆς εἶναι ὁ μόνος δυνατὸς νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ἰκανοποιῇ τὰς ἠθικὰς μας ἀπαιτήσεις.

Ἡ ὑψηλότερα ἀντίληψις περὶ ἀρετῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀγνήν ἰδεολογίαν καὶ ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν σκέψιν τοῦ Σωκράτους. Ὅ,τι ἐπετέλεσεν ὁ Σωκράτης εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς γνώσεως δὲν εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν ὅλην αὐτοῦ εἰσφορὰν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τὰ ἐκτιμηθῆ ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία

τοῦ Σωκράτους, πρέπει ν' αναγνωρισθῆ γενικῶς ἡ κατεύθυνσις καὶ ἡ ἀξία τῆς σοκρατικῆς διανοήσεως.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξύ Σωκράτους καὶ σοφιστῶν ἦτο ἤδη φανερά εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν πρωτότυπον καὶ ἐπαγωγὸν διδαχὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὐτῆ ἦτο ριζική. Πράγματι οἱ σοφισταὶ ἦσαν μόνον ἀρνηταὶ τῶν παλαιότερων φιλοσοφικῶν δοξασιῶν καὶ εἰς τοῦτο συνίστατο ἡ καινοτομία των. Ἐφεκτικὸς ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης διὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀνακαλύψεις τοῦ φιλοσοφοῦντος νοῦ. Δι' αὐτὸν ὅμως ἡ ἀλήθεια δὲν ἦτο κάτι ἀνύπαρκτον, ἀλλὰ τοῦναντίον ὁ μόνος ἀξιὸς καὶ πραγματικὸς σκοπὸς πάσης πνευματικῆς ἐρεύνης. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσε μίαν θετικὴν καινοτομίαν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀναζητήσεις. Εἰσήγαγε καὶ ἐτελειοποίησε μέθοδον πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἡ μέθοδος αὕτη ὀνομάσθη διαλεκτική, ὡς πραγματοποιοῦσα τὴν ἀνάλυσιν καὶ διενκρίνισιν τῶν ἐννοιῶν δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως ἐν διαλόγῳ. Ἄγει δὲ εἰς συμπεράσματα κατὰ πολὺ ἀσφαλέστερα παρὰ ὁ συνεχῆς λόγος, εἰς τὸν ὅποιον πολλοὶ ὄροι καὶ ἐκφράσεις μένουσιν ἀσαφεῖς ἢ παρέρχονται ἀπαρατήρητοι. Ἡ κατόπιν συστηματοποίησις τῆς λογικῆς ἐπιστήμης ἐξηκρίβωσεν ὅτι βάσις τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους εἶναι ὁ ὀρισμὸς καὶ ἡ ἐπαγωγή.

Ἡ διαλεκτικὴ αὕτη μέθοδος ἐφαρμοζομένη καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἀναζητήσεις πείθει, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι κάτι ἀχώριστον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πωλητῆ ἐπὶ μισθῷ. Δὲν εἶναι, ὅπως πιστεύουσιν οἱ πολλοὶ καὶ ὅπως διδάσκουν οἱ σοφισταί, σύνολον ἐπὶ μέρους ιδιοτήτων, ἀλλ' ὅτι μία εἰς τὸ σύνολόν της εἶναι ἡ ἀρετή, ἡ γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ. Ὡς γνῶσις δὲ ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητον θέμα φιλοσοφικῆς συζητήσεως· διότι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀλήθειαν ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ γνησίως πεπαιδευμένου ἀνδρὸς ἔργον εἶναι νὰ ἐξετάξῃ ἀδιαλείπτως: πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτῆ ἡ ἀρετῆ.

Ἡ ἔρευνα αὕτη, ἐπιμένει ὁ Σωκράτης, δὲν κατορθοῦται μὲ τὰς

δημηγορικὰς ἐπιδείξεις τῶν σοφιστῶν, οὔτε μὲ κομποῦς μετασχηματισμοὺς τῶν ἀρχαίων μύθων ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν ποιημάτων. Ἡ μόνη μέθοδος πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ αὐστηρὰ ἀνάλυσις τῶν ἐννοιῶν, ἡ βραχυλογικὴ συνζήτησις, ἣτις ἐξακριβώνει τὰς ἐπὶ μέρους ἀληθείας καὶ μᾶς βοηθεῖ ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἀνθρώπον, τὸ ἀπολύτως ἠθικόν.

Καὶ εἰς τὰ ἄλλα τοῦ ἔργου παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς συμβατικῆς ἠθικῆς τὴν ὁποίαν ἐπρέσβενον οἱ σοφισταὶ καὶ τῆς ἠθικῆς ἰδεολογίας τοῦ Σωκράτους, τὴν ὁποίαν ἄλλως τε καὶ διὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπραγμάτωσεν ὁ φιλόσοφος. Τῷ ὄντι ἐνῶ οἱ σοφισταὶ φιλοξενούμενοι εἰς τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων ἐξεμεταλλεύοντο ἐπαγγελματικῶς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, οὗτος «ἐν πενία μυρίᾳ» διατελῶν ἐτέλει τὸ ἀποστολικὸν ἔργον νὰ προτρέπη ἕνα ἕκαστον τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς «τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων». Ἀλλ' ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ παραστατικώτερον καταδεικνύει ὁ σωκρατικὸς μαθητῆς ὡς φιλόσοφος—καλλιτέχνης τὴν ἐπιφανειακὴν καὶ σχετικὴν ἀξίαν τῶν σοφιστικῶν μαθημάτων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν θεϊκὴν σοφίαν ἐκείνου, ὅστις «οὐδενὸς πώποτε διδάσκαλος ἐγένετο», ἀλλ' ἐν τούτοις ὑπῆρξεν αὐτὸς πρότυπον ἀρετῆς καὶ ἠτοίμασε τὰ πνεύματα πρὸς βαθυτέραν κατανοήσιν τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν.

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΕΤΑΙΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ,
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, ΚΑΛΛΙΑΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΠΡΟΔΙΚΟΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

ΚΕΦ. Α'. Περίληψις

Ὁ Σωκράτης παρακληθεὶς ὑπὸ τινος ἀνωνύμου ἑταίρου του διηγεῖται εἰς αὐτὸν ὅσα διελέχθη μετὰ τοῦ Ἀβδηρίτου Πρωταγόρου, ἀνδρὸς ἐπιφανεστάτου διὰ τὴν σοφίαν.

3410141291

~~A. Anderson~~
~~A. Anderson~~ ~~A. K. Bayle~~
~~A. Anderson~~ ~~A. K. Bayle~~
~~A. Anderson~~ ~~A. K. Bayle~~
~~A. Anderson~~ ~~A. K. Bayle~~

ΚΕΦ. Β'. Τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί, ἔτι βαθέος ὄρθρου, Ἴπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου υἱός, Φάσωνος δὲ ἀδελφός, τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ πάνυ σφόδρα ἔκρουε, καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἀνέφξέ τις, εὐθύς εἴσω ἦει ἐπειγόμενος, καὶ τῇ φωνῇ μέγα λέγων, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις ; καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ Ἴπποκράτης, ἔφην, οὗτος· μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις ; Οὐδέν γ', ἦ δ' ὅς, εἰ μὴ ἀγαθὰ γε. Εὖ ἂν λέγοις, ἦν δ' ἐγὼ· ἔστι δὲ τί, καὶ τοῦ ἔνεκα τηλικάδε ἀφίκου ; Πρωταγόρας, ἔφη, ἦκει, στὰς παρ' ἐμοί. Πρώην, ἔφην ἐγὼ· σὺ δὲ ἄρτι πέτυσαι ; Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ἐσπέρας γε^κ καὶ ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ σκίμποδος ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου, καὶ εἶπεν· Ἐσπέρας δήτα, μάλα γε ὀψὲ ἀφικόμενος ἐξ Οἰνός. ὁ γὰρ τοι παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα· καὶ δήτα μέλλων σοι φράζειν, ὅτι διωξιόμην αὐτόν, ὑπὸ τινος ἄλλου ἐπελαθόμην· Ἐπειδὴ δὲ ἦλθον καὶ δεδειπνηκότες ἦμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι, τότε μοι ἀδελφὸς λέγει, ὅτι ἦκει Πρωταγόρας· καὶ ἔτι μὲν ἐνεχείρησα εὐθύς παρὰ σὲ ἵεναι, ἔπειτά μοι λίαν πόρρω ἔδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι· ἐπειδὴ δὲ τάχιστα με ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνήκεν, εὐθύς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην. καὶ ἐγὼ γιγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ποιήσιν, Τί οὖν σοι, ἦν δ' ἐγὼ, τοῦτο ; μὴ τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας ; καὶ ὡς γελάσας, Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἄλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφην ἐγὼ, ἂν αὐτῷ διδῶς ἀργύριον καὶ πείθης ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν. Εἰ γὰρ, ἦ δ' ὅς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ἐν τούτῳ εἶη· ὡς οὐτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίπομι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἦκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς αὐτῷ. ἐγὼ γὰρ ἅμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἅμα δὲ οὐδὲ ἐόρακα Πρωταγόραν πάποτε οὐδ' ἀκίκοι οὐδέν· ἔτι γὰρ παῖς ἦ, ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησεν· ἀλλὰ γὰρ,

ὦ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσιν καὶ φασιν σοφίσ-
 τατον εἶναι λέγειν· ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵνα ἔν-
 δον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλ-
 λία τῷ Ἴπποκράτῳ· ἀλλ' ἴωμεν καὶ ἐγὼ εἶπον· Μήπω γ', ὡ-
 γανθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν, πρὸς γάρ ἐστιν, ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν
 εἰς τὴν αὐλήν, καὶ περιόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς
 γένηται· εἶτα ἴωμεν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον
 διατρίβει. ὥστε, θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός·
 ἔνδον.

ΚΕΦ. Γ'. Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλήν πε-
 ριῆμεν· καὶ ἐγὼ ἀποπειρώμενος τοῦ Ἴπποκράτους τῆς ῥώμης
 διεσκόπουν αὐτόν καὶ ἠρώτων, Εἰπέ μοι, ἔφη ἐγώ, ὦ Ἴπ-
 πόκρατες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον
 τελῶν ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιξόμε-
 νος καὶ τίς γενησόμενος; ὥσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν
 σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἴπποκράτῃ τὸν Κῶνον, τὸν τῶν Ἀ-
 σκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τις
 σε ἤρετο, Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὦ Ἴππόκρατες, Ἴπποκρά-
 τει μισθὸν ὡς τίνι ὄντι; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν, ἔφη, ὅτι
 ὡς ἰατρῷ. Ὡς τίς γενησόμενος; Ὡς ἰατρός, ἔφη. Εἰ δὲ
 παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον
 ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἴ
 τίς σε ἤρετο· Τελεῖν τούτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῶ
 ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν
 ὡς ἀγαματοποιοῖς. Ὡς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός; Δῆλον ὅτι
 ἀγαματοποιοῖς. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ· παρὰ δὲ δὴ Πρωταγόραν
 νῦν ἀφικόμενοι ἐγὼ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἐτοῖμοι
 ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικνῆται τὰ ἡμέτερα χρή-
 ματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ τῶν φίλων

προσαναλίσκοντες. εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροίτο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες τε καὶ Ἴππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρῃ ἐν νῶ ἔχετε χρήματα τελεῖν ; τί ἂν αὐτῷ ἀποκρινάμεθα ; τί ὄνομα ἄλλο γε λεγόμενον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν, ὥσπερ περὶ Φειδίου ἀγαματοποιὸν καὶ περὶ Ὀμήρου ποιητὴν ; τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν ; Σοφιστὴν δὴ τοι ὀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι. ἔφη. Ὡς σοφιστῆ ἄρα ἐρχόμεθα τελούντες τὰ χρήματα ; Μάλιστα· Εἰ οὖν καὶ τοῦτό τις σε προσέροίτο· Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τις γενησόμενος ἔρχει παρὰ τὸν Πρωταγόραν ; καὶ ὅς εἶπεν ἐρυθριάσας—ἤδη γὰρ ὑπέφαιναντι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι—Εἰ μὲν τι τοῖς ἐμπροσθεν ἔοικεν, δῆλον ὅτι σοφιστῆς γενησόμενος· Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων ; Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἴπερ γε ἃ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Ἄλλ' ἄρα, ὦ Ἴππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἷαπερ ἢ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου ; τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἐμάθεις, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἢ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις.

ΚΕΦ. Δ'. Οἶσθα οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν, ἢ σε λανθάνει ; ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ πέρι ; Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρί, ὡς φῆς, σοφιστῆ· ὃ τι δέ ποτε ὁ σοφιστῆς ἐστίν, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα. καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτω παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι. Οἴμαι γ', ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δὴ, τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστὴν ; Ἐγὼ μὲν, ἦ δ' ὅς, ὥσπερ

τοῦνομα λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς, τῶν τί σοφῶν εἰσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες, εἴπομεν ἄν σου αὐτῷ, ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τᾶλλα οὕτως· εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, Ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστιν ; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης ; Τί ἂν εἴπομεν αὐτὸν εἶναι, ὃ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν ; Ἴσως ἂν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγομεν, οὐ μέντοι ἰκανῶς γε ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἢ ἀπόκρισις ἡμῖν δεῖται, περὶ οὗτου ὁ σοφιστὴς δεινὸν ποιεῖ λέγειν ὥσπερ ὁ κιθαριστὴς δεινὸν δῆπου ποιεῖ λέγειν περὶ οὗπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως. ἦ γάρ ; Ναί. Εἶεν ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν ; ἢ δῆλον ὅτι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίστασθαι ; Εἰκός γε. Τί δὴ ἐστὶν τοῦτο περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ ; Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.

ΚΕΦ. Ε'. Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο· Τί οὖν ; οἶσθα εἰς οἶόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχὴν ; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῷ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκεψώ, εἴτ' ἐπιτρεπτόν εἴτε οὐ, καὶ εἰς συμβουλήν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶν τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἐταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτόν εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας, ὡς φῆς, ὄρθριος ἦκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον

οὐδὲ συμβουλήν ποιεῖ, εἴτε χρῆ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε μὴ, ἐτοιμὸς δ' εἰ ἀναλίσκειν τά τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκῶς, ὅτι πάντως συνεστέον Πρωταγόρα, ὃν οὔτε γινώσκεις, ὡς φῆς, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις, τὸν δὲ σοφιστὴν, ὃ τί ποτ' ἔστιν, φαίνει ἀγνοῶν, ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν; καὶ ὡς ἀκούσας, Ἔοικεν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Ἄρ' οὖν. ᾧ Ἰπλόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὃν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται; Φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις· τρέφεται δέ, ᾧ Σώκρατες, ψυχὴ τίτι; Μαθήμασιν δήπου, ἦν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μὴ, ᾧ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἃ πωλεῖ ἐξαπατήσει ἡμᾶς, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος. καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅ,τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσιν δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ ὀνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μὴ τις τύχη γυμναστικός ἢ ἰατρὸς ὧν οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ αἰεὶ ἐπιθυμοῦντι ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἃ πωλοῦσιν, τάχα δ' ἂν τινες, ᾧ ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅ,τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχὴν· ὡς δ' αὐτως καὶ οἱ ὀνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μὴ τις τύχη περὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἰατρικὸς ὧν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρὸν, ἀσφαλές σοι ὄνεισθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ παρ' ἄλλου ὅτουοῦν· εἰ δὲ μὴ, ὄρα, ᾧ μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις κυβεύης τε καὶ κινδυνεύης. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὄνῃ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπῆλου καὶ ἐμπόρου ἔξοστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πίνοντα ἢ φαγόντα, καταθέ-

μενον οἴκαδε ἔξεστιν συμβουλευσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαίοντα, ὅ τί τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅ τι μῆ, καὶ ὀπόσον καὶ ὀπότε· ὥστε ἐν τῇ ὠνῇ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος. μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγεῖῳ ἀπενεργεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, καταθέντα τὴν τιμὴν, τὸ μᾶθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτα οὖν σκοπούμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι ὥστε τοσοῦτον πρᾶγμα διελέσθαι· νῦν μέντοι, ὥσπερ ὤρμησαμεν, ἴωμεν καὶ ἀκεύσωμεν τοῦ ἀνδρός, ἔπειτα ἀκούσαντες καὶ ἄλλοις ἀνακοινώσμεθα· καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος· οἶμαι δὲ καὶ Προδίκον τὸν Κεῖον· καὶ ἄλλοι πολλοὶ· καὶ σοφοί.

ΚΕΦ. ΣΤ'. Δόξαν ἡμῖν ταῦτ' ἀπορευόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, στάντες περὶ τινος λόγου διελεγόμεθα, ὅς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπέπεσεν· ἴν' οὖν μὴ ἀτελεῖς γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως ἐσίοιμεν, ἐπιστάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἕως συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις. δοκεῖ οὖν μοι, ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, κατήκουεν ἡμῶν, κινδυνεύει δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοιξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, Ἔα, ἔφη, σοφισταὶ τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ· καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χερσὶν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἶός τ' ἦν ἐπήραξεν. καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν, καὶ ὅς ἐγκεκλήμενης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, ὦ ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε, ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ; Ἄλλ', ὠγαθέ, ἔφη ἐγώ, οὔτε παρὰ Καλλίαν ἤκομεν οὔτε σοφισταὶ ἐσμεν· ἀλλὰ θάρρει· Πρωταγόραν γὰρ τοι δεόμενοι ἰδεῖν ἤλθομεν· εἰσάγειλον οὖν. μόγις οὖν ποτε ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέφξε τὴν θύραν.

ΚΕΦ. Ζ'. Ἐπειδὴ δὲ εἰσήλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστώφῳ περιπατοῦντα, ἐξῆς δ' αὐτῷ συμπεριπάτουσαν ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας ὁ Ἴππονίκου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος, Πάραλος ὁ Περικλέους, καὶ Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἕτερος τῶν Περικλέους Ξάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου καὶ Ἀντίμορος ὁ Μενδαῖος, ὅσπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει ὡς σοφιστῆς ἐσόμενος. τούτων δὲ οἱ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο, οὓς ἄγει ἐξ ἐκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρεχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὥσπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἔπονται κεκληημένοι. ἦσαν δὲ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἦσθην, ὡς καλῶς ἠύλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδῶν ἐν τῷ πρόσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι καὶ οἱ μετ' ἑκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περιεσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπῆκοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἐν κύκλῳ περιόντες αἰεὶ εἰς τὸ ὄπισθεν καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα, ἔφη Ὀμηρος, Ἰπίαν τὸν Ἡλεῖον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστώφῳ ἐν θρόνῳ· περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηοντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχος τε ὁ Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυρρινοῦσιος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἀνδροτίωνος καὶ τῶν ξένων πολῖται τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τινές. ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων ἀστρονομικὰ ἅττα διερωτᾶν τὸν Ἰπίαν, ὁ δ' ἐν θρόνῳ καθήμενος ἐκάστοις αὐτῶν διέκριεν καὶ διεξήει τὰ ἐρωτώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ ἄρα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκίματί τι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμείῳ ἐχρήτο Ἴππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας ξένοις κατάλυ-

σιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο ἐγκεκαλυμμένος ἐν καρδίαις τισὶν καὶ στρώμασιν καὶ μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθηντο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίνας Πausανίας τε ὁ ἐκ Κεραμίων καὶ μετὰ Πausανίου νέον τι ἔτι μειράκιον. ἔδοξα δ' ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα. τοῦτ' ἦν τὸ μειράκιον, καὶ τῷ Ἀδειμάντῳ ἀμφοτέρω, ὃ τε Κήπιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο· περὶ δὲ ὧν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καίπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου.—πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ θεῖος.—ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκίματι γιγνόμενος ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσελυλύθημεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισηλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὡς φῆς σὺ καὶ ἐγὼ πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλλιᾶσχρου.

ΚΕΦ. Η'. *Οὐκ αἰσιν* Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰσήλθομεν, ἔτι σμίκε' ἄττα διατρέψαντες καὶ ταῦτα διαθεασάμενοι προσῆμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἤλθομεν ἐγὼ τε καὶ Ἴπποκράτης οὗτος. Πότερον, ἔφη, μόνω βουλόμενοι διαλεχθῆναι ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν μὲν, ἦν δ' ἐγὼ, οὐδὲν διαφέρει ἀκούσας δέ, οὐ ἔνεκα ἤλθομεν, αὐτὸς σκέψαι. Τί οὖν δὴ ἐστίν, ἔφη, οὐ ἔνεκα ἦκετε; Ἴπποκράτης ὅδε ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος, αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι τοῖς ἡλικιώταις· ἐπιθυμῶν δέ μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ οἴεται οἱ μάλιστ' ἀν γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγέναιτο. ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἶει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους, ἢ μετ' ἄλλων. Ὁρθῶς, ἔφη, προμηθεῖ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ ἐμοῦ.

ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας, καὶ ἐν τούταις
 πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους ἀπολείποντας τὰς τῶν
 ἄλλων συνουσίας, καὶ οἰκείων καὶ ὀθνείων καὶ πρεσβυτέρων
 καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ συνεῖναι ὡς βελτίους ἔσομένους διὰ τὴν
 ἑαυτοῦ συνουσίαν, χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν ταῦτα πράττοντα· οὐ
 γὰρ μικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γίνονται καὶ ἄλλαι δυσμέ-
 νειαί τε καὶ ἐπιβουλαί. ἐγὼ δὲ τὴν σοφιστικὴν τέχνην φημί
 μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζομένους αὐτὴν τῶν πα-
 κραιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς, πρόσχημα
 ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν ποίησιν, οἷον Ὅμη-
 ρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ αὖ τελετάς τε καὶ
 χρησμοφδίας, τοὺς ἀμφὶ τε Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον ἐνίους, δέ-
 τινας ἥσθημαι καὶ γυμναστικὴν, οἷον Ἴκκος τε ὁ Ταραντῖνος
 καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἤττων σοφιστῆς Ἡρόδικος ὁ Ση-
 λυμβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρέυς μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς
 τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο, μέγας ὢν σοφιστής, καὶ
 Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολλοί. οὗτοι πάντες, ὥσπερ
 λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς τέχναις ταύταις παραπε-
 τάσμασιν ἐχρήσαντο· ἐγὼ δὲ τούτοις ἅπασιν κατὰ τοῦτο εἶναι
 οὐ ξυμφέρομαι· ἠγοῦμαι γὰρ αὐτοὺς οὐ τι διαπράξασθαι ὃ
 ἐβουλήθησαν· οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους
 ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὧν περ ἕνεκα ταυτ' ἐστὶν τὰ προσχή-
 ματα· ἐπεὶ οἳ τε πολλοὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται,
 ἀλλ' ἅπτ' ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι, ταῦτα ὑμνοῦσιν· τὸ οὖν ἀπο-
 διδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι,
 πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ πολὺ δυσμενεστέρους
 παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώπους· ἠγοῦνται γὰρ τὸν τοι-
 εῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων
 τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα, καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστῆς
 εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους, καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι

βελτίω ἐκείνης εἶναι, τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἕξαρνον εἶναι
 καὶ ἄλλας πρὸς ταύτη ἔσκεμμαι, ὥστε, σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν
 δεινὸν πάσχειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν σοφιστὴς εἶναι. καίτοι πολλὰ
 γε ἔτη ἤδη εἰμι ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα πολλὰ
 μοὶ ἐστίν· οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ
 εἶην. ὥστε πολὺ μοι ἡδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε περὶ τούτων
 ἀπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιείσθαι, καὶ
 ἐγὼ—ὑπόπτευσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν αὐτῷ τε Προδίκῳ
 καὶ τῷ Ἰππία ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἐρασταὶ
 αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἴμεν— Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, οὐ καὶ Προδί-
 κων καὶ Ἰππίαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακού-
 σωσιν ὑμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθε
 οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθιζό-
 μενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι· ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς,
 ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοὶ ἀντιλαβόμενοι τῶν
 βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατεσκευάζομεν παρὰ τῷ Ἰππία· ἐκεῖ
 γὰρ προϋπῆρχε τὰ βάρη. ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ Ἀλ-
 κивиάδης ἠκέτην ἄγοντε τὸν Προδίκον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς
 κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

ΚΕΦ. Θ'. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνεκαθεζόμεθα, ὁ Πρωτα-
 γόρας, Νῦν δὴ ἂν, ἔφη, λέγοις, ὃ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἶδε
πάρεσιν, περὶ ὧν ὀλίγον πρότερον μνησίαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ
 ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡ αὐτοὶ μοι ἀρχὴ ἐστίν,
 ὃ Πρωταγόρα, ἥπερ ἄρτι περὶ ὧν ἀφικόμεην. Ἴπποκράτης γὰρ
 ὃδε τυγχάνει ἐν ἐπιθυμίᾳ ὧν τῆς σῆς συνουσίας· ὃ τι οὖν
 αὐτῷ ἀποθήσεται, ἐάν σοι συνῆ, ἠδέως ἂν φησι πυθέσθαι
 τοσοῦτος ὃ γε ἡμέτερος λόγος. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Πρωταγόρας
 εἶπεν· ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ συνῆς, ἢ ἂν
 ἡμέρα ἐμοὶ συγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν
 τῇ ὑστεραία ταῦτα ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ

βέλτιον ἐπιδιδόναι. καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον· ὦ Πρωταγόρα,
 τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγειν, ἀλλὰ εἰκός, ἐπεὶ κὰν σύ.
 καίπερ τηλικούτος ὢν καὶ οὕτω σοφός, εἴ τις σε διδάξειεν ὁ
 μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιτο· ἀλλὰ μὴ οὐ-
 τως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν
 Ἴπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειεν τῆς συνουσίας τούτου τοῦ νεα-
 νίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρα-
 κλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σὲ νῦν, ἀ-
 κούσειεν αὐτοῦ ταῦτά ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας
 ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει· εἰ αὐτὸν ἐπανερόιτο·
 τί δὴ φῆς βελτίω ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν; εἶποι ἂν
 αὐτῷ Ζεύξιππος, ὅτι πρὸς γραφικὴν κὰν εἰ Ὀρθαγόρα τῷ
 Θηβαίῳ συγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταῦτά ταῦτα, ἅπερ
 σοῦ, ἐπανερόιτο αὐτὸν εἰς ὃ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται
 συγγιγνόμενος ἐκείνῳ, εἶποι ἂν, ὅτι εἰς αὐλῆσιν, οὕτω δὴ
 καὶ σὺ εἰπέ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρωτῶντι, Ἴπ-
 ποκράτης ὅδε Πρωταγόρα συγγενόμενος, ἧ ἂν αὐτῷ ἡμέρα
 συγγένηται, βελτίων ἅπεισι γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν
 ἐκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ περὶ τοῦ·
 καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμεῦ ταῦτα ἀκούσας, Σύ τε καλῶς ἐρω-
 τᾶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω
 ἀποκρινόμενος. Ἴπποκράτης γὰρ παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ
 πείσεται, ἅπερ ἂν ἔπαθεν ἄλλῳ τῷ συγγενόμενος τῶν
 σοφιστῶν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους· τὰς γὰρ
 τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας ἄκοντας πάλιν αὐτῶν ἄγοντες ἐμβάλ-
 λουσιν εἰς τέχνας, λογισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμε-
 τρίαν καὶ μουσικὴν διδάσκοντες—καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἴππίαν
 ἀπέβλεψεν—παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλ-
 λου του ἢ περὶ οὗ ἦκει. τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν
 οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικῶ, καὶ περὶ

τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πρᾶττειν καὶ λέγειν. Ἄρα, ἔφην ἐγώ, ἔπομαί σου τῷ λόγῳ ; δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα, ὃ ἐπαγγέλλομαι.

ΚΕΦ. Γ'. Ἡ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέκτησαι, εἴπερ κέκτησαι· οὐ γάρ τοι ἄλλο πρὸς γε σὲ εἰρήσεται ἢ ἄπερ νοῶ. ἐγὼ γὰρ τοῦτο, ὦ Πρωταγόρα, οὐκ ᾤμην διδακτὸν εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἀπιστῶ· ὅθεν δὲ αὐτὸ ἡγοῦμαι οὐ διδακτὸν εἶναι μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων παρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ Ἀθηναῖος, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, φημί σαφοῦς εἶναι. ὁρῶ οὖν, ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέη πρᾶξιαι τὴν πόλιν, τοὺς οἰκοδόμους μεταπεμπομένους συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, ὅσα ἡγοῦνται μαθητά τε καὶ διδακτὰ εἶναι· ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλεύειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, κἂν πάνυ καλὸς ἦ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθεῖς, ἢ οἱ τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξάρωνται κελυθόντων τῶν πρυτάνεων, περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω διαπράττονται· ἐπειδὴν δὲ τι περὶ τῶν τῆς πόλεως διοικήσεως δέη βουλευσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεὺς σκυτοτόμος, ἔμπορος ναύκληρος, πλούσιος πένης, γενναῖος ἀγεννής, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει ὥσπερ τοῖς πρότερον, ὅτι οὐδαμῶθεν μαθὼν, οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα συμβουλεύειν

ἐπιχειρεῖ· δῆλον γάρ, ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ἰδίᾳ ἡμῖν οἱ σοφώτατοι καὶ ἄριστοι τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἣν ἔχουσιν, οὐχ οἷοί τε ἄλλοις παραδίδοναι· ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ τουτωνὶ τῶν νεανίσκων πατήρ, τούτους ἅ μὲν διδασκάλων εἴχετο καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, ἅ δὲ αὐτὸς σοφός ἐστιν οὔτε αὐτὸς παιδεύει οὔτε τῷ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ περιόντες νέμονται ὥσπερ ἄφροτοι, ἐάν που αὐτόματοι περιτύχωσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν, τὸν Ἀλκιβιάδου τουτουῖ νεώτερον ἀδελφόν, ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιὼς περὶ αὐτοῦ μὴ διαφθαρεῖ διὰ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευσεν καὶ πρὶν ἕξι μῆνας γεγονέναι, ἀπέδωκε τούτῳ οὐκ ἔχων ὅ τι χρῆσαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους σοὶ παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες οὐδένα πώποτε βελτίῳ ἐποίησαν οὔτε τῶν οἰκείων οὔτε τῶν ἀλλοτρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ ἡγοῦμαι διδακτὸν εἶναι ἀρετὴν. ἐπειδὴ δέ σου ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἶμαί τί σε λέγειν διὰ τὸ ἡγεῖσθαι σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξηρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναργέστερον ἡμῖν ἐπίδειξαι, ὡς διδακτὸν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, μὴ φθονήσης, ἀλλ' ἐπίδειξον. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέροις, μῦθον λέγων ἐπίδειξω ἢ λόγῳ διεξιελθὼν; πολλοὶ οὖν αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων, ὁποτέρως βούλοιο, οὕτω διεξίεναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι μῦθον ὑμῖν λέγειν.

ΚΕΦ. ΙΑ'. Ἦν γάρ ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἴμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς

καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννεται, ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρόειπε. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, νείμαντος δ' ἐμοῦ, ἔφη, ἐπίσκεψαι· καὶ οὕτω πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τὰ δὲ ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμει· τὰ δὲ ὄπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἠμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· αἱ δὲ ἠϋξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφξεν, καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν· ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλόβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀιστωθεῖη. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὄρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ ἐς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνῆ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω, καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαῖς, τὰ δὲ δέρμασι στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῳῶν ἄλλων βορᾶν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισχομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἅτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἠπόρει ὅ τι χρήσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψάμενος τὴν νομήν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἀστρωτον καὶ ἄοπλον· ἦδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἧ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορία οὖν

ἐχόμενος ὁ Προμηθεύς, ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἑφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Διὶ· τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν, τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν, οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν· πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν· εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἑφαιστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖται, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἑφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεῖα δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα, ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκην μετήλθεν.

ΚΕΦ. ΒΒ'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνθρώπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἀνθρώποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής· πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική· ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείραντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν'

εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ᾧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἰκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω; Ἐπὶ πάντα, ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.

Οὕτω δὴ, ᾧ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς· εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι· ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἢν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσήκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις· αὕτη, ᾧ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Ἴνα δὲ μὴ οἷη ἀπατᾶσθαι, ὡς τῷ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον· ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῆ ἀγαθὸς αὐλητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἠγνινοῦν τέχνην, ἢν μὴ ἔστιν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσιν, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νοουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τις καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐάν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασιν πάντα δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ᾧσιν ἐάν τε μή, ἢ μαίνεσθαι

τὸν μὴ προσποιοῦμενον δικαιοσύνην, ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

ΚΕΦ. ΙΓ'. Ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τὸ ἠγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω· ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἠγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίνεσθαι ᾧ ἂν παραγίγηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδείξαι. ὅσα γὰρ ἠγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ᾦσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ μικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τίς οὕτως ἀνόητος, ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γάρ, οἶμαι, ἴσασιν ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίνεται, τὰ καλὰ καὶ τὰναντία τούτοις· ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἶονται γίνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ἐάν τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τὰναντία τούτων κακὰ, ἐπὶ τούτοις που οἶ τε θυμοὶ γίνονται καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ νουθετήσεις· ὧν ἔστιν ἐν καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ συλλήβδην πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· ἔνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δηλὸν ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ᾧ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει, ὅτι οἶ γε ἄνθρωποι ἠγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῆν. οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται. ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται—οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θεῖη—ἀλλὰ

τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ, μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα· καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετὴν ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν, ὅσοι περ τιμωροῦνται καὶ ἰδία καὶ δημοσία· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥμισυ Ἀθηναῖοι, οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδασκτὸν ἀρετὴν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδασκτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετὴν, ἀποδεδεικταί σοι, ὦ Σώκρατες, ἰκανῶς, ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται.

ΚΕΦ. ΙΔ'. Ἔτι δὴ λοιπὴ ἀπορία ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν, ἃ διδασκάλων ἔχεται, καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἦν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοί, οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσιν. τούτου δὴ περὶ, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μῦθόν σοι ἔρω, ἀλλὰ λόγον. ὧδε γὰρ ἐννόησον· πότερον ἔστι τι ἓν, ἢ οὐκ ἔστιν, οὗ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ ἀπορία, ἦν σὺ ἀπορεῖς, ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἔστιν καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἓν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι καὶ συλήβδην ἐν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετὴν· εἰ τοῦτ' ἔστιν, οὗ δεῖ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, ἐάν τι καὶ ἄλλο βούληται μαθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράττειν, ἄνευ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδάσκειν καὶ κολάζειν, καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἕωσπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὅς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος

καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν· εἰ οὐτῶ μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μὴ, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίνονται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ ἡγοῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσία, ἀπεδείξαμεν· διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἢ ζημία, ἐὰν μὴ ἐπίστωνται, ἐφ' ὧν δὲ ἢ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν, καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν συλλήβδην τῶν οἴκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἴεσθαί γε χρὴ, ὦ Σώκρατες.

ΚΕΦ. ΙΕ'. Ἐκ παίδων μικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι οὐπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσιν· ἐπειδὰν θᾶπτον συνῆ τις τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν, καὶ τότε μὲν ὄσιον, τότε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει, τὰ δὲ μὴ ποίει· καὶ ἐὰν μὲν ἐκῶν πεύθηται· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκάλων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίας τῶν παίδων ἢ γραμμάτων τε καὶ καθαρίσεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὰν αὐτὰ γράμματα μάθωσιν καὶ μέλλωσιν συνήσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βήθρων ἀναγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀ-

ναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλὰ μὲν νουθετήσεις ἔνεισιν, πολλὰ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι. οἱ τ' αὖ κιθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσιν· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἀρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ᾧσιν, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοσσότεροι γινόμενοι χρήσιμοι ᾧσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι μάλιστα· μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι καὶ οἱ τούτων υἱεῖς προφαίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν, ὀψιαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὴν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὖ τοὺς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν εἰκῆ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι οὔτω τὸ γραμματεῖον διδώσι καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὡς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὐρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· ὅς δ' ἂν ἐκτὸς βαίῃη τούτων, κολάζει, καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ' ὑμῖν καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, ὡς εὐθυνούσης τῆς δί-

κης, εὐθῦναι· τοσαύτης οὖν τῆς ἐπιμελείας οὔσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ θαυμάζεις, ὃ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς, εἰ διδακτόν ἐστιν ἀρετῆ; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ μὴ διδακτόν.

ΚΕΦ. ΙΣΤ΄. Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱεῖς φαῦλοι γίνονται; τοῦτο αὖ μάθε· οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα δεῖ ἰδιωτεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὁ λέγω οὕτως ἔχει—ἔχει δὲ μάλιστα πάντων οὕτως—ἐνθυμήθητι ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὁτιοῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἷόν τ' ἦν πόλιν εἶναι, εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν, ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ ἐφθόνηι τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ οὐδ' ἀποκρύπτεται ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημάτων· λυσιτελεῖ γὰρ, οἶμαι, ἡμῖν ἢ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετῆ· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθυμῶς λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα· εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἶχομεν ἀλλήλους διδάσκειν, οἶει ἂν τι, ἔφη, μᾶλλον, ὃ Σώκρατες, τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς γίνεσθαι ἢ τῶν φαύλων; οἶμαι μὲν οὐ, ἀλλ' ὅτου ἔτυχεν ὁ υἱὸς εὐφρέστατος γενόμενος εἰς αὐλησιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ἠξιήθη, ὅτου δὲ ἀφυῆς, ἀκλεῆς, καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ φαῦλος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δ' ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ' οὖν αὐληταὶ γ' ἂν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπαίοντας. οὕτως οἴου καὶ νῦν, ὅστις σοὶ ἀδικώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ

πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς μήτε παιδεῖα ἐστὶν μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' εἶεν ἄγριοί τινες, οἷοί περ οὖς πέρυσιν Φερεκράτης ὁ ποιητῆς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ· ἢ σφόδρα ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώποις γινόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι, ἀγαπήσας ἂν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυωνῶνδα, καὶ ἀνολοφύρα' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν· νῦν δὲ τρυφᾶς, ὃ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ' ὅσον δύναται ἕκαστος, καὶ οὐδεὶς σοι φαίνεται εἶναι ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἐλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἷς φανεῖη, οὐδὲ γ' ἂν, οἶμαι, εἰ ζητοῖς τίς ἂν ἡμῖν διδάξειεν τοὺς τῶν χειροτεχνῶν υἱεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην, ἣν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασιν, καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ὁ πατήρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν; οὐ ῥάδιον οἶμαι εἶναι, ὃ Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι ῥάδιον· οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων· ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστι τις, ὅστις διαφέρει ἡμῶν προοιβάσαι εἰς ἀρετὴν, ἀγαπητόν. ὧν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἷς εἶναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὀνησαί τινα πρὸς τὸ καλὸν ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποιήμαι· ἐπειδὴν γὰρ τις παρ' ἐμοῦ μάθη, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερόν, ὁμόσας, ὅσου ἂν φῆ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα τοσοῦτον κατέθηκε.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη· ὃ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἶρηκα, ὡς διδασκὸν ἀρετῆ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς

γίγνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθούς· ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου υἱεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἡλικιωταί, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσίν, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν. τῶνδε δὲ οὐπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γὰρ ἐν αὐτοῖς εἰσιν ἐλπίδες· νέοι γάρ.

ΚΕΦ. ΙΖ'. Πρωταγόρας μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου· καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκλημημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι ἐπιθυμῶν ἀκούειν· ἐπεὶ δὲ διῆ ἡσθόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἶη, μόγις πῶς ἐμαυτὸν ὡσπερὲι συναγείρας εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἰπποκράτη· ὦ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προύτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιῶμαι ἀνηχοῦμαι ἅ ἀκήκοα Πρωταγόρου. ἔγωγε ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ἠγούμην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ἧ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται· νῦν δὲ πέπεισμαι. πλὴν μικρὸν τί μοι ἐμποδῶν, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥαδίως ἐπεκιδιάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξεν· καὶ γὰρ εἰ μὲν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγένοιτο ὄτφοῦν τῶν δημιουργῶν, τάχ' ἂν καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανεροῖτό τινά τι, ὡσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ' ἐάν τις καὶ μικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὡσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἤχει καὶ ἀποτείνει, ἐὰν μὴ ἐπιλάβηταί τις, καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω μικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου. Πρωταγόρας δὲ ὧδε ἱκανὸς μὲν μακροῦς λόγους καὶ καλοῦς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρῶμενος περιμεῖναί τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ἅ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὦ Πρωταγόρα, μικροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν, εἴ

μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρετὴν φῆς διδασκτὸν εἶναι, καὶ ἐγώ, εἴπερ ἄλλω τῷ ἀνθρώπῳ, πειθοίμην ἂν καὶ σοί· ὁ δ' ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον· ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειεν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὖ πολλοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἢ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἐν τι εἶη συλλήβδην, ἀρετὴ· ταῦτ' οὖν αὐτὰ δέλιθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἐν μὲν τί ἐστὶν ἢ ἀρετὴ, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἢ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἃ νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον πάντα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος· τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἔτι ἐπιποθῶ.

ΚΕΦ. ΙΗ'. Ἄλλὰ ῥᾶδιον τοῦτό γ', ἔφη, ὃ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἐνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστὶν ἃ ἐρωτᾷς. Πότερον, ἔφη, ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστίν, στόμα τε καὶ ῥίς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὄτα, ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χροσσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι; Ἐκείνως μοι φαίνεται, ὃ Σώκρατες, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἢ ἀνάγκη, ἐάν πέρ τις ἐν λάβῃ, ἅπαντα ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἄδικοι δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὐ. Ἔστι γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς, ἔφη, ἐγώ, σοφία τε καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, ἔφη· καὶ μέγιστόν γε ἢ σοφία τῶν μορίων. Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἐστὶν, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. Ἡ καὶ δύνάμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου; οὐκ ἐστὶν ὀφθαλμὸς οἷον τὰ ὄτα, οὐδ' ἢ δύνάμις αὐτοῦ ἢ αὐτή, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐστὶν οἷον τὸ ἕτερον οὔτε κατὰ τὴν δύ-

ναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα· ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον οἶον τὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὸ οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ ; ἢ δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἶπερ τῷ παραδείγματί γε ἔοικεν ; ' Ἄλλ' οὕτως, ἔφη. καὶ ἐγὼ εἶπον· Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλ' οἶον ἐπιστήμη, οὐδ' οἶον δικαιοσύνη, οὐδ' οἶον ἀνδρεία, οὐδ' οἶον σωφροσύνη, οὐδ' οἶον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δὴ, ἔφην ἐγὼ, κοινῇ σκεψόμεθα ποῖόν τι αὐτῶν ἐστὶν ἕκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε ἡ δικαιοσύνη πρῶγμά τί ἐστὶν ἢ οὐδὲν πρῶγμα ; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· τί δὲ σοί ; Κάμοι, ἔφη. Τί οὖν ; εἴ τις ἔροιο ἐμέ τε καὶ σέ· ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἶπετον δὴ μοι τοῦτο τὸ πρῶγμα, ὃ ὠνομάσατε ἄρτι, ἡ δικαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστιν ἢ ἀδικον ; ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμην, ὅτι δίκαιον· σὺ δὲ τί ν' ἂν ψῆφον θείο ; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ ἢ ἄλλην ; τὴν αὐτὴν, ἔφη. Ἔστιν ἄρα τοιοῦτον ἡ δικαιοσύνη οἶον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἔγωγε ἀποκρινόμενος τῷ ἐρωτῶντι· οὐκοῦν καὶ σύ ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔροιο· Οὐκοῦν καὶ ὁσιότητά τινά φατε εἶναι ; φαίμεν ἂν, ὡς ἐγῶμαι. Ναί, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν φατε καὶ τοῦτο πρῶγμά τι εἶναι ; φαίμεν ἂν· ἢ οὐ ; Καὶ τοῦτο συνέφη. Πότερον δὲ τοῦτο αὐτὸ τὸ πρῶγμά φατε τοιοῦτον πεφυκέναι οἶον ἀνόσιον εἶναι ἢ οἶον ὄσιον ; ἀγανακτήσαμεν ἂν ἔγωγ', ἔφην, τῷ ἐρωτήματι, καὶ εἶποιν' ἂν· Εὐφήμει, ὦ ἄνθρωπε· σχολῆ μεντᾶν τι ἄλλο ὄσιον εἶη, εἰ μὴ αὐτὴ γε ἡ ὁσιότης ὄσιον ἔσται. τί δὲ σύ ; οὐχ οὕτως ἂν ἀποκρίναιο ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

ΚΕΦ. ΙΘ'. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο εἶποι ἐρωτῶν ἡμᾶς· Πῶς οὖν ὀλίγον πρότερον ἐλέγετε ; ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ὑμῶν κατήκουσα ; ἐδόξατέ μοι φάναι τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια εἶναι οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν οἶον

τὸ ἕτερον· εἶποιμ' ἂν ἔγωγε ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἶε εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας· Πρωταγόρας γὰρ ὕδα ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δὲ ἠρώτων. εἰ οὖν εἶποι· Ἀληθῆ ὕδα λέγει ὃ Πρωταγόρα; σὺ φῆς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον μῦθον οἷον τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἐστίν; τί ἂν αὐτῷ ἀποκρίναιο; Ἀνάγκη, ἔφη, ὃ Σώκρατες, ὁμολογεῖν, Τί οὖν, ὃ Πρωταγόρα, ἀποκρινόμεθα αὐτῷ, ταῦτα ὁμολογήσαντες. ἐὰν ἡμᾶς ἐπανεῖρηται· Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη οἷον ὄσιον, ἀλλ' οἷον μὴ ὄσιον· ἢ δ' ὁσιότης οἷον μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἄδικον ἄρα, τὸ δὲ ἀνόσιον; τί αὐτῷ ἀποκρινόμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ γε ἐμαυτοῦ φαίην ἂν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὄσιον εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἴ με ἐφῆς, ταῦτα ἂν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἦτοι ταῦτόν γ' ἐστὶν δικαιοσύνη ὁσιότητι ἢ ὃ τι ὁμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων ἢ τε δικαιοσύνη οἷον ὁσιότης καὶ ἢ ὁσιότης οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ὄρα, εἰ διακωλύεις ἀποκρίνεσθαι, ἢ καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὃ Σώκρατες, οὕτως ἀπλοῦν εἶναι, ὥστε συγχωρῆσαι τὴν τε δικαιοσύνην ὄσιον εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον, ἀλλὰ τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; ἔφη· εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὄσιον καὶ ὁσιότης δίκαιον. Μὴ μοι, ἦν δ' ἐγώ· οὐδὲν γὰρ δέομαι τὸ εἰ βούλει τοῦτο καὶ εἴ σοι δοκεῖ ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ· τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σέ τοῦτο λέγω, οἰόμενος οὕτω τὸν λόγον βέλτιστ' ἂν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ εἴ ἀφέλοι αὐτοῦ. Ἀλλὰ μέντοι, ἦ δ' ὅς, προσείκε τι δικαιοσύνη ὁσιότητι· καὶ γὰρ ὅτιοῦν ὀφροῦν ἀμῆ γέ πη προσείκεν· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν ὅπη προσέοικεν, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ, καὶ τὰλλα ἃ δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις· καὶ ἃ τότε ἔφαμεν ἄλλην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, τὰ τοῦ προσώπου μό-

ρια, ἀμῆ γέ πη προσέειπεν· καὶ ἔστι τὸ ἕτερον οἶον τὸ ἕτερον ὥστε τούτω γε τῷ τρόπῳ κἂν ταῦτα ἐλέγχεις, εἰ βούλοιο. ὡς ἅπαντά ἐστιν ὁμοῖα ἀλλήλοις. ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὁμοῖόν τι ἔχοντα ὁμοῖα δίκαιον καλεῖν—οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια—κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοῖον. καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἡ γὰρ οὕτω σοὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἀλλήλα ἔχει, ὥστε ὁμοῖόν τι σμικρὸν ἔχειν ἀλλήλοις; Οὐ πάνυ, ἔφη, οὕτως, οὐ μέντοι οὐδὲ αὖ ὡς σύ μοι δοκεῖς οἶσθαι. Ἀλλὰ μὴν, ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ δυσχερῶς δοκεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, τόδε δὲ ἄλλο ὧν ἔλεγες ἐπισκειψόμεθα.

ΚΕΦ. Κ'. Ἀφροσύνην τι καλεῖς; Ἔφη. Τούτω τῷ πράγματι οὐ πᾶν τούναντίον ἐστὶν ἡ σοφία; Ἔμοιγε δοκεῖ. ἔφη. Πότερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως, τότε σωφρονεῖν σοὶ δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ τούναντίον; Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σωφρονοῦσιν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀφρόνως πράττουσιν καὶ οὐ σωφρονοῦσιν οὕτω πράττοντες; Συνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τούναντίον ἄρα ἐστὶν τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως; Ἔφη. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνη πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως σωφροσύνη; Ὁμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχύι πράττεται, ἰσχυρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενεία, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτητος, βραδέως; Ἔφη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πράττεται, καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; Συνέφη. Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι τι καλόν; Συνεχώρει. Τούτω ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἔστιν. Τούτω ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ κακόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ὀξὺ ἐν φωνῇ; Ἔφη. Τού-

τω μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν τὸ βαρὺ ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐναντίων ἐν μόνον ἐστὶν ἐναντίον καὶ οὐ πολλά ; Συνωμολόγει. Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὁμολογημένα ἡμῖν. ὁμολογήκαμεν ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μὴ ; Ὁμολογήκαμεν. Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι ; Ἔφη. Ὁμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται τῷ σωφρόνως πραττομένῳ ; Ἔφη. Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης ; Συνεχώρει. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττειτ' ἂν ; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης ; Ναί. Ἐναντίως ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων ; Ναί. Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνη ; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφία ἐναντίον εἶναι ; Συνωμολόγει. Ἐν δὲ ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι ; Φημί. Πότερον οὖν, ὧ Πρωταγόρα, λύσωμεν τῶν λόγων ; τὸ ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μῦριον δὲ ἐκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μῦρια ; πότερον οὖν διὰ λύσωμεν ; οὔτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφοτέρω οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται· οὐ γὰρ συνάδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γὰρ ἂν συνᾶδοιεν, εἴπερ γε ἀνάγκη ἐνὶ ἐν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μὴ, τῇ δ' ἀφροσύνη ἐνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὐ φαίνεται· ἢ γὰρ, ὧ Πρωταγόρα, ἔφην ἐγώ, ἢ ἄλλως πως ; Ὁμολόγησεν καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκοῦν ἐν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία ; τὸ δὲ πρότερον αὐ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης σχεδόν τι ταῦτόν ὄν. Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ὧ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα·

ἄρα τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι ἀδικεῖ ; Αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν, ἐπεὶ πολλοὶ γέ φασιν τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφην, ἢ πρὸς σέ; Εἰ βούλει, ἔφη, πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. Ἄλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σύ γε ἀποκρίνη, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἶτε μὴ. τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω, συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας· τὸν γὰρ λόγον ἠτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι· ἔπειτα μέντοι συνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι.

ΚΕΦ. ΚΑ'. Ἴθι δὴ, ἔφην ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκρι-
 ναί. δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες ; Ἔστω, ἔφη.
 Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν ; Ἔφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν
 εὖ βουλευέσθαι ὅτι ἀδικοῦσιν ; Ἔστω, ἔφη. Πότερον, ἦν
 δ' ἐγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες ἢ εἰ κακῶς ; Εἰ εὖ. Λέ-
 γεις οὖν ἀγαθὰ ἅπτα εἶναι ; Λέγω. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ,
 ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ, ἃ ἐστὶν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις ; Καί
 ναὶ μὰ Δί', ἔφη, κἂν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ᾖ, ἔγωγε
 καλῶ ἀγαθὰ. καὶ μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι
 τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἐπει-
 δὴ οὖν ἑώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος ἠρέμα ἠρό-
 μην. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις ὦ Πρωταγόρα, ἃ μηδενὶ
 ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστιν, ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα ;
 καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς ; Οὐδαμῶς, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε
 πολλὰ οἶδ' ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελῆ ἐστί, καὶ σιτία καὶ ποτὰ
 καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὠφέλιμα· τὰ δὲ ἀν-
 θρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ· τὰ δὲ βουσί μόνον, τὰ δὲ

κυσίν· τὰ δέ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δέ· τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς ῥίζαις ἀγαθὰ, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἷον καὶ ἡ κόπρος πάντων τῶν φυτῶν ταῖς μὲν ῥίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασιν ἐστὶν πάγκακον καὶ ταῖς θριξίν πολεμιώτατον, ταῖς τῶν ἄλλων ζώων πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστὶν τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπὸν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἀγαθὸν ἐστὶν τῷ ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς ταῦτόν τοῦτο κάκιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσιν τοῖς ἀσθενοῦσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἢ ὅτι σμικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδεσθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄφιοις.

ΚΕΦ. ΚΒ'. Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ οἱ παρόντες ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγοι. καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσμων τις ὢν ἄνθρωπος, καὶ ἐάν τις μοι μακρὰ λέγη, ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ἦ ὁ λόγος. ὥσπερ οὖν, εἰ ἐτύγχανον ὑπόκωφος ὢν, ᾧ ἂν χρῆναι, εἴπερ ἔμελλές μοι διαλέξεσθαι, μείζον φθέγγεσθαι ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους, οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ ἐπιλήσμωνι ἐνέτυχες, σύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἔπεσθαι. Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀποκρίνεσθαι; ἢ βραχυτέρά σοι, ἔφη, ἀποκρίνωμαι ἢ δεῖ; Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ. Ἄλλ' ὅσα δεῖ· ἔφη. Naί, ἦν δ' ἐγώ. Πότερα οὖν ὅσα ἐμοὶ δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, τσαῦτά σοι ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σοί; Ἀκίηκα γοῦν. ἦν δ' ἐγώ, ὅτι σὺ οἶός τ' εἶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλον διδάξαι περὶ τῶν αὐτῶν καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλῃ οὕτως, ὥστε τὸν λό-

γον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα οὕτως, ὥστε μηδένα σοῦ ἐν βραχυτέροις εἰπεῖν· εἰ οὖν μέλλεις ἐμοὶ διαλέξεσθαι, τῷ ἑτέρῳ χρῶ τρόπῳ πρὸς με, τῇ βραχυλογίᾳ. ᾤ Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ πολλοῖς ἤδη εἰς ἀγῶνα λόγων ἀφικόμεν ἀνθρώποις, καὶ εἰ τοῦτο ἐποιοῦν ὃ σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευέ με διαλέγεσθαι, οὕτω διελεγόμεν, οὐδενὸς ἂν βελτίων ἐφαινόμην οὐδ' ἂν ἐγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν τοῖς Ἑλλησιν, καὶ ἐγὼ—ἔγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρρεσεν αὐτὸς ἑαυτῷ ταῖς ἀποκρίσεις ταῖς ἔμπροσθεν καὶ ὅτι οὐκ ἐθέλησει ἐκὼν εἶναι ἀποκρινόμενος διαλέγεσθαι—ἠγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον εἶναι παρῆναι ἐν ταῖς συνουσίαις; Ἄλλὰ τοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν συνουσίαν ἡμῖν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴν σὺ βούλη διαλέγεσθαι ὡς ἐγὼ δύναμαι ἔπεσθαι, τότε σοὶ διαλέξομαι. σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῆς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ συνουσίας ποιεῖσθαι· σοφὸς γὰρ εἶ. ἐγὼ δὲ τὰ μακρὰ ταῦτα ἀδύνατος, ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν οἷός τ' εἶναι. ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῖν συγχωρεῖν τὸν ἀμφοτέρα δυνάμενον, ἵνα συνουσία ἐγίγνετο. νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοὶ τις ἀσχολία ἐστὶν καὶ οὐκ ἂν οἷός τ' εἶην σοὶ παραμείναι ἀποτείνοντι μακροὺς λόγους—ἔλθειν γὰρ ποί με δεῖ—εἴμι· ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνιστάμην ὡς ἀπιῶν· καὶ μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας τῆς χειρὸς τῇ δεξιᾷ, τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτουῖ, καὶ εἶπεν· Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες· ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔσονται οἱ διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμείναι ἡμῖν· ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐνὸς ἡδιδον ἀκούσαιμι ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγόμενων· ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσιν. καὶ ἐγὼ εἶπον—ἤδη δὲ ἀνειστήκη ὡς ἐξιῶν· ᾤ παῖ Ἴππονίκου, αἰεὶ μὲν ἔγωγέ σου τὴν

φιλοσοφίαν ἄγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ, ὥστε βουλοίμην ἂν χαρίζεσθαι σοι, εἴ μου δυνατὰ δέοιο. νῦν δ' ἔστιν ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἔπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῷ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἔπεσθαι· εἴποιμι ἂν σοι ὅτι πολὺ μᾶλλον ἐγὼ ἑμαυτοῦ δέομαι θεούσιν τούτοις ἀκολουθεῖν, ἀλλ' οὐ γὰρ δύναμαι, ἀλλ' εἴ τι δέει θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θεόντας, τούτου δέου συγκαθεῖναι· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύναμαι ταχὺ θεῖν, οὗτος δὲ δύναται βραδέως. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέου ὥσπερ τὸ πρῶτόν μοι ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων τε καὶ αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα, οὕτω καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι· εἰ δὲ μή, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῶν διαλόγων; χωρὶς γὰρ ἔγωγ' ὄμην εἶναι τὸ συνεῖναί τε ἀλλήλοις διαλεγόμενους καὶ τὸ δημηγορεῖν. Ἄλλ' ὄρας, ἔφη, ὃ Σώκρατες· δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας ἀξιῶν αὐτῷ τε ἐξεῖναι διαλέγεσθαι ὅπως βούλεται καὶ σοὶ ὅπως ἂν αὐτὸν σὺ βούλη.

ΚΕΦ. ΚΓ'. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη ὃ Καλλία· Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρα, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τῷ ἀνθρώπων παραχωρεῖ· εἰ μὲν οὖν καὶ Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι, ἔξαρκεῖ Σωκράτει· εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἐκάστη ἐρωτήσῃ μακρὸν λόγον ἀποτείνων, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων ἕως ἂν ἐπιλάθωνται περὶ ὅτου τὸ ἐρώτημα ἦν· οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων· ἐπεὶ Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καὶ

φησιν ἐπιλήσμων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπεικέστερα Σωκράτης λέγειν· χρῆ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφάνεσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγῶμαι, Κριτίας ἦν ὁ εἰπὼν Ὡ Πρόδικε καὶ Ἰππία, Καλλίας μὲν οὖν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ αἰεὶ φιλόνομός ἐστι πρὸς ὃ ἂν ὀρμήσῃ· ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ συμφιλονικεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρᾳ, ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλύσαι τὴν ξυνουσίαν.

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Πρόδικος, Καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρῆ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγινομένους κοινούς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγομένοιν ἀκροατάς, ἴσους δὲ μὴ. ἔστιν γὰρ οὐ ταυτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρω, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρω πλέον, τῷ δὲ ἀμαθετέρω ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς συγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν, ἐρίζειν δὲ μὴ· ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις. καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἢ συνουσία γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε· εὐδοκμεῖν μὲν γὰρ ἔστιν παρὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούοντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομένων· ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραينوίμεθα, οὐχ ἡδοίμεθα· εὐφραίνεσθαι μὲν γὰρ ἔστιν μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἡδεσθαι δὲ ἐσθιοντά τι ἢ ἄλλο ἢδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Προδίκου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο.

ΚΕΦ. ΚΔ'. Μετὰ δὲ τὸν Πιρόδικον Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν ὦ ἄνδρες, ἔφη, εἰ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ἡμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστιν, ὁ δὲ νόμος τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχροὺς τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνελθούσας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεισθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ τὸ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρα, ἀλλ' ἐφείναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡγίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρία ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων, ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέρους τεμείν. ὥς οὖν ποιήσετε καὶ πείθεσθέ μοι ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρυτανὴν ἐλέσθαι, ὅς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μήκος τῶν λόγων ἐκατέρου.

ΚΕΦ. ΚΕ'. Ταῦτα ἤρесе τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπήνεσαν, καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν καὶ ἐλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχροὺς εἶη βραβευτὴν ἐλέσθαι τῶν λόγων. εἴτε γὰρ χεῖρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἰρεθεῖς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χεῖρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἴτε ὁμοῖος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὁμοῖος ἡμῖν ὁμοῖα καὶ ποιή-

σει, ὥστε ἐκ περιττοῦ ἠρήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτίονα ἡμῶν αἰρήσεσθε. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγῶμαι, ἀδύνατον ὑμῖν, ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἐλέσθαι· εἰ δὲ αἰρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίνεσθαι, ὥσπερ φαύλῳ ἀνθρώπῳ ἐπιστάτην αἰρεῖσθαι, ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν μοι διαφέρει. ἀλλ' οὕτωςὶ θέλω ποιῆσαι, ἵν' ἔπροθυμείσθε συνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίνωνται· εἰ μὴ βούλεται Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐρωτάτω, ἐγὼ δὲ ἀποκρινοῦμαι, καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι, ὡς ἐγὼ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι ὅπῃ ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως· ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ διαφθείρειν τὴν συνουσίαν· καὶ οὐδὲν δεῖ τούτου ἕνεκα ἕνα ἐπιστάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε. ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι· καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ μὲν οὐκ ἠθέλεν, ὁμοῦς δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογῆσαι.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

Κεφ. 26—33 (338 E—448 Γ)

Ἀφοῦ συνεφώνησαν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη προέδρου, ὁ πολυμήχανος Πρωταγόρας διὰ τὰ καλύψῃ τὴν ἠτιάν του καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς περὶ τὴν ἐρμηνείαν ποιητῶν ἱκανότητός του, στρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ Σιμωνίδειον ᾄσμα, τὸ ὁποῖον ὁ Κεῖος ποιητὴς ἐποίησε πρὸς τιμὴν τοῦ Σκόπα καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ θέμα, τὴν ἀρετὴν τοῦ Σωκράτους δὲ ἐπαινέσαντος τὸ ᾄσμα, ὁ σοφιστὴς λέγει ὅτι ὁ ποιητὴς περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν· διότι ἰσχυρίζόμενος οὗτος ὅτι εἶναι δύσκολον τὰ γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ, προϊόντος τοῦ ᾄσματος φέγει τὸν Πιττακὸν λέγοντα τὸ αὐτὸ ὅτι εἶναι δύσκολον τὰ εἶναι τὰ ἀγαθὰ.

ἀν ἦρ ἀγαθός. Ὁ Σωκράτης προσπαθεῖ νὰ ἄσῃ τὴν ἀντίφασιν διαστέλλων τὸ γίγνεσθαι τοῦ εἶναι καὶ ἐπικαλούμενος τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ θεοὶ πρὸ τῆς ἀρετῆς ἔθικαν πολὺν πόνον (δύσκολον ἄρα νὰ γίνῃ τις ἀγαθός), ὅταν ὅμως φθάσῃ τις εἰς τὸ ἄκρον, ἦτοι ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν, εἶναι εὐκόλον νὰ τὴν διαφυλάξῃ (σφάλλει ἄρα ὁ Πιπτακὸς λέγων ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός).

Εἰς ταῦτα ὁ Πρωταγόρας ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας στηριζόμενος παρατηρεῖ ὅτι ὁ Σιμωνίδης θὰ ἦτο ἀμαθέστατος, ἂν κατὰ τὴν σοκρατικὴν ἐρμηνεῖαν ἰσχυρίζετο, ὅτι εἶναι εὐκόλον νὰ μένῃ τις ἀγαθός, ἐνφ' πάντες θεωροῦν τοῦτο δυσκολώτατον. Τότε ὁ Σωκράτης προσφεύγει εἰρωνευόμενος εἰς δευτέραν ἐρμηνεῖαν στηριζομένην εἰς τὰ συνώνυμα τοῦ Προδίκου, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ χαλεπὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κακόν, καὶ ὁμολογοῦντος τοῦ Προδίκου λέγει ὅτι δικαίως ὁ Σιμωνίδης ψέγει τὸν Πιπτακὸν λέγοντα, ὅτι εἶναι κακὸν τὸ νὰ εἶναι τις ἀγαθός! τοῦτο δὲν ἀποδέχεται ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ Προδίκου ἀποσύρει τὴν ἐρμηνεῖαν ταύτην ὡς ἀστείαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σωκράτης ἐπήνεσε μετὰ θαυμαστοῦ σκώμματος τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Κορητας ὡς ἀσχολουμένους περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὡς ἐπιφανεστάτους διὰ τὰ βραχέα καὶ εὐφυῆ δῆματα, κάμνει διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔσματος καὶ ἀποφαίνεται ὅτι δικαίως διαφωνεῖ ὁ Σιμωνίδης πρὸς τὸν Πιπτακόν, διότι τὸ νὰ γίνῃ μὲν τις ἀγαθός εἶναι ὄντως δύσκολον· ἀλλ' ἀφοῦ γίνῃ τοιοῦτος τὸ νὰ παραμένῃ ἀγαθός εἶναι ἀδύνατον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπινον, διότι τοῦτο τὸ γέρας ἔχει μόνον ὁ θεός, ὢν ἀναλλοιώτως ἀγαθός.

Ὁ Ἴππίας μετὰ θαυμασμοῦ ἐπιδοκιμάζει τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ Σωκράτους καὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν τῶν ἀκροατῶν νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς ἐπίδειξιν τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἔσματος. Ἀλλὰ τὸν πολὺν κενόδοξον ἄνδρα ἀποτρέπει ὁ Ἀλκιβιάδης ζητῶν νὰ συνεχισθῇ ὁ διακοπεῖς διάλογος. Τότε καὶ ὁ Σωκράτης παραβάλλων τοὺς διαλεγόμενους περὶ ποιημάτων πρὸς φαύλους καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μὴ δυνάμενοι δι' ἀπαιδευσίαν νὰ διαλέγωνται εἰς τὰ συμπόσια μὲ ἰδικὰς τῶν σκέψεις καὶ ἰδικὴν τῶν φωνῆν, ὅπως πράττουν οἱ πεπαιδευμένοι συμπόται, προσκαλοῦν αὐλητρίδας καὶ ὄρχηστρίδας διὰ νὰ διασκεδάσων, προτρέπει τὸν Πρωταγόραν νὰ συνεχίσῃ τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν. Ὁ

σοφιστής βαρέως φέρων ὅτι ἀνεσκευάσθη δὲν ἐπιθυμῆι νὰ συζητήσῃ πλέον πρὸς τὸν Σωκράτη· ἀλλὰ αἱ πολλαὶ παρακλήσεις τοῦ Καλλίου καὶ τῶν λοιπῶν παρόντων ἠνάγκασαν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυσφορίας νὰ δεχθῆ τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως λαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ἀποκρινομένου.

ΚΕΦ. ΛΓ΄. Εἶπον δὴ ἐγώ· ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἶου διαλέγεσθαι μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἐκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὅμηρον τὸ

σὺν τε δὴ ἐρχομένω καὶ τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν.

εὐπορώτεροι γὰρ πῶς ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα· *μῦθος δ' εἶπερ τε νόηση*, αὐτίκα περιῶν ζητεῖ ὅτῳ ἐπιδείξεται καὶ μεθ' ὅτου θεβαιώσεται, ἕως ἂν ἐντύχη. ὥσπερ καὶ ἐγὼ ἔνεκα τούτου σοὶ ἠδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλῳ τινί, ἡγούμενός σε βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν εἰκὸς σκοπεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς. τίνα γὰρ ἄλλον ἢ σέ : ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἶει καλὸς ἀγαθὸς εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν· σὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς εἶ καὶ ἄλλους οἷός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθοίς· καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε καὶ ἄλλων ταύτην τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων σύ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρύξαμενος· εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, σοφιστὴν ἐπονομάσας σεαυτὸν ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρτυσθαι. πῶς οὖν οὐ σὲ χρῆν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀνακοινῶσθαι ; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ συνδιασκέψασθαι. ἦν δέ, ὡς ἐγῶμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε· σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία

καὶ δικαιοσύνη καὶ ὀσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὄντα ὀνόματα, ἐπὶ ἐνὶ πράγματι ἐστίν, ἢ ἐκάστω τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπόκειται τις ἴδιος οὐσία καὶ πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον, οὐκ ὄν οἶον τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕτερον ; ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἐνὶ εἶναι, ἀλλὰ ἕκαστον ἰδίῳ πράγματι τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπικεῖσθαι, πάντα δὲ ταῦτα μόρια εἶναι ἀρετῆς, οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὁμοιά ἐστίν ἀλλήλοι καὶ τῷ ὄλῳ, οὗ μόριά ἐστίν, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προσώπου μόρια καὶ τῷ ὄλῳ, οὗ μόριά ἐστίν, καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ μὲν σοι δοκεῖ ἔτι ὡσπερ τότε, φάθι, εἰ δὲ ἄλλως πως, τοῦτο διόρισαι, ὡς ἔγωγε οὐδὲν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν πη ἄλλη νῦν φήσης· οὐ γὰρ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου ταῦτα ἔλεγες.

ΚΕΦ. ΛΔ'. 'Αλλ' ἐγὼ σοι, ἔφη, λέγω, ὦ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μὲν ἐστίν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέσσαρα αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἢ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρουν πάντων τούτων. ὧδε δὲ γνώσει ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· εὐρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. Ἔχε δὴ, ἔφην ἐγὼ· ἄξιον γὰρ τοι ἐπισκέψασθαι ὃ λέγεις· πότερον τοὺς ἀνδρείους θαρραλέους λέγεις ἢ ἄλλο τι ; Καὶ ἴτας γ', ἔφη, ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δὴ, τὴν ἀρετὴν καλὸν τι φῆς εἶναι καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτοῦ σὺ διδάσκαλον σπαντὸν παρέχεις ; Κάλλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μὴ μαίνομαί γε. Πότερον οὖν. ἦν δ' ἐγὼ, τὸ μὲν τι αὐτοῦ αἰσχρόν, τὸ δὲ τι καλόν, ἢ ὅλον καλόν ; Ὅλον που καλὸν ὡς οἶόν τε μάλιστα. Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα κολυμβῶσιν θαρραλέως ; Ἔγωγε, ὅτι οἱ κολυμβηταί.

Πότερον διότι ἐπίστανται ἢ δι' ἄλλο τι ; "Οτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαρραλέοι εἰσίν ; πότερον οἱ ἵππικοὶ ἢ οἱ ἄφιπποι ; Οἱ ἵππικοί. Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες ; οἱ πελταστικοὶ ἢ οἱ μὴ ; Οἱ πελταστικοί. καὶ τὰ ἄλλα γε πάντα, εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροί εἰσιν, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν. "Ἦδη δέ τινας ἐόρακας, ἔφη, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαρροῦντας δὲ πρὸς ἕκαστα τούτων ; "Ἐγωγε, ἦ δ' ὅς, καὶ λίαν γε θαρροῦντας. Οὐκοῦν οἱ θαρραλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν. Αἰσχρὸν μεντᾶν, ἔφη, εἴη ἡ ἀνδρεία· ἐπεὶ οὗτοι γε μαινόμενοί εἰσιν. Πῶς οὖν, ἔφη ἐγώ, λέγεις τοὺς ἀνδρεῖους ; οὐχὶ τοὺς θαρραλέους εἶναι ; Καὶ νῦν γ', ἔφη. Οὐκοῦν οὗτοι, ἦν δ' ἐγώ, οἱ οὕτω θαρραλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ μαινόμενοι φαίνονται ; καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι καὶ θαρραλεώτατοί εἰσιν, θαρραλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρεῖότατοι ; καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ σοφία ἂν ἀνδρεία εἴη ;

Οὐ καλῶς, ἔφη, μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ θαρραλέοι εἰσίν, ὠμολόγησα· εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην· εἰ γὰρ με τότε ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες· τοὺς δὲ ἀνδρεῖους ὡς οὐ θαρραλέοι εἰσίν, τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα, οὐδαμοῦ ἐπέδειξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὠμολόγησα. ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους αὐτοὺς ἑαυτῶν θαρραλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις καὶ μὴ ἐπισταμένον ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἶει τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν ταυτὸν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιῶν καὶ τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ οὕτω μετιῶν ἔροιο με εἰ οἱ ἰσχυροὶ δυνατοί εἰσιν, φαίην ἄν· ἔπειτα, εἰ οἱ ἐπιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροί εἰσιν τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν,

ἢ πρὶν μαθεῖν, φαίην ἄν· ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογήσαντος ἐξεῖη ἄν σοι χρωμένω τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις, λέγειν ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἢ σοφία ἐστὶν ἰσχύς. ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχυροὺς εἶναι, τοὺς μέντοι ἰσχυροὺς δυνατούς. οὐ γὰρ ταῦτ' ὄν εἶναι δύνάμιν τε καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυμοῦ, ἰσχύν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων. οὕτω δὲ κάκει οὐ ταῦτ' ὄν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν· ὥστε συμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαρραλέους εἶναι, μὴ μέντοι τοὺς γε θαρραλέους ἀνδρείους πάντας· θάρσος μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίνεται ἀνθρώποις καὶ ἀπὸ θυμοῦ τε καὶ ἀπὸ μανίας, ὥσπερ ἡ δύναμις, ἀνδρεία δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίνεται.

ΚΕΦ. ΛΕ'. Λέγεις δέ τινας, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ κακῶς; Ἔφη. Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπος ἄν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῆν; Οὐκ ἔφη. Τί δ', εἰ ἠδέως βιοὺς τὸν βίον τελευτήσειεν, οὐκ εὖ ἄν σοι δοκεῖ οὕτω βεβιωκέναι; Ἔμοιγ', ἔφη. Τὸ μὲν ἄρα ἠδέως ζῆν ἀγαθόν, τὸ δ' ἀηδῶς κακόν. Εἴπερ τοῖς καλοῖς γ', ἔφη, ζῆν ἠδόμενος. Τί δή, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σὺ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἠδέ' ἅττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθὰ; ἐγὼ γὰρ λέγω, καθ' ὃ ἠδέα ἐστίν, ἄρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ, μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως οὕτως οὐ καθ' ὅσον ἀνιαρὰ, κακὰ; Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἀπλῶς οὕτως, ὡς σὺ ἐρωτᾷς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστίν, ὡς τὰ ἠδέα τε ἀγαθὰ ἐστὶν ἅπαντα καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακὰ. ἀλλὰ μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἔστι μὲν ἅ τῶν

ἡδέων οὐκ ἔστιν ἀγαθά, ἔστι δ' αὖ καὶ ἅ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἔστι κακά, ἔστι δ' ἅ ἔστιν, καὶ τρίτον ἅ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ οὔτ' ἀγαθά. Ἡδέα δὲ καλεῖς, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τὰ ἡδονῆς μετέχοντα ἢ ποιῶντα ἡδονῆν; Πάνυ γ', ἔφη. Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ἡδέα ἐστίν, εἰ οὐκ ἀγαθά, τὴν ἡδονὴν αὐτὴν ἔρωτῶν, εἰ οὐκ ἀγαθὸν ἐστίν. Ὡσπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἐκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπώμεθα αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγου δοκῆ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται ἡδύ τε καὶ ἀγαθόν, συγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μή, τότε ἤδη ἀμφισβητήσομεν. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως, ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι; Δίκαιος, ἔφη, σὺ ἡγεῖσθαι· σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τῷ λόγῳ. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τῆδέ πη καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο; ὥσπερ εἴ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἶδους ἢ πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἰδὼν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἴποι· Ἰθὶ δὴ μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μέταφρενον ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκεψόμεθα σαφέστερον· καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδύ, ὡς φῆς, δέομαι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν· Ἰθὶ δὴ μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον· πῶς ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην; πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὥσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν οὐδ' ἡγεμονικὸν οὐδ' ἀρχικὸν εἶναι· οὐδὲ ὡς περὶ τοιούτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπων ἐπιστήμης οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι, ποτὲ μὲν θυμόν, ποτὲ δὲ ἡδονήν, ποτὲ δὲ λύπην, ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις δὲ φόβον, ἀτεχνῶς διανοούμενοι περὶ τῆς ἐπιστήμης, ὥσπερ περὶ ἀνδραπόδου, περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἄρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, ἢ καλόν τε εἶναι

ἡ ἐπιστήμη καὶ οἶον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου ; καὶ ἐάν περ γιγνώσκη τις τὰγαθὰ καὶ τὰ κακά, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενός, ὥστε ἄλλ' ἅττα πράττειν ἢ ἂν ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ ; Καὶ δοκεῖ, ἔφη, ὥσπερ σὺ λέγεις, ὃ Σώκρατες, καὶ ἅμα, εἴπερ τῷ ἄλλῳ, αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Καλῶς γε, ἔφη, ἐγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοὶ τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ πολλοὺς φασὶ γινώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλα πράττειν· καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ ἠρόμην ὃ τί ποτε αἰτιὸν ἐστὶ τούτου, ὑπὸ ἡδονῆς φασὶν ἠττομένους ἢ λύπης ἢ ὄν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τινος τούτων κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γὰρ οἶμαι, ἔφη, ὃ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἀνθρώποι. Ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν ὃ ἐστὶν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὃ φασὶν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἠττᾶσθαι, καὶ οὐ πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα, ἐπεὶ γινώσκειν γε αὐτά. ἴσως γὰρ ἂν λεγόντων ἡμῶν ὅτι, Οὐκ ὀρθῶς λέγετε, ὃ ἀνθρώποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἔροιντ' ἂν ἡμᾶς. Ὡ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἠττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστίν, καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι ; εἶπατον ἡμῖν. Τί δέ, ὃ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἳ ὃ τι ἂν τύχῃσι τοῦτο λέγουσιν ; Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναι τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τᾶλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοὶ δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἠγγῆσασθαι, ἢ οἶμαι ἂν ἔγωγε κάλλιστα φανερόν γενέσθαι, ἔπου· εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ

σοι φίλον, ἐὼ χαίρειν. Ἄλλ', ἔφη, ὀρθῶς λέγεις· καὶ πέ-
ραιναι ὡσπερ ἤρξω.

ΚΕΦ. ΛΣΤ'. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο
ἡμᾶς· Τί οὖν φατε τοῦτο εἶναι ὃ ἡμεῖς ἦττω εἶναι τῶν ἡδονῶν
ἐλέγομεν ; εἵποίμ' ἂν ἔγωγε πρὸς αὐτοὺς ὡδί· Ἀκούετε δή-
πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι.
ἄλλο τι γάρ, ὃ ἄνθρωποι, φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίνεσθαι ἐν
τοῖσδε, οἷον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων
κρατούμενοι ἡδέων ὄντων, γινώσκοντες ὅτι πονηρὰ ἐστίν.
ὅμως αὐτὰ πράττειν ; φαῖεν ἄν. Οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς
ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν· Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῆ φατε εἶναι ; πότερον
ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆμα παρέχει καὶ ἡδί-
ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε
ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει ; ἢ
κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν
δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν κακὰ ἦν, ὅ τι παθόντα χαίρειν
ποιεῖ καὶ ὀπθοῦν ; ἄρ' οἴομεθ' ἂν αὐτούς, ὃ Πρωταγόρα,
ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι, ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς
τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν κακὰ ἐστίν, ἀλλὰ διὰ τὰ ὕστερον
γινόμενα, νόσους τε καὶ τᾶλλα ; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, ὁ
Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐ-
κοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ καὶ πενίας ποιοῦντα
ἀνίας ποιεῖ ; ὁμολογοῖεν ἄν, ὡς ἐγῶμαι. συνέφη ὁ Πρω-
ταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὃ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὡς φαμεν
ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ
ὄντα, ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ καὶ ἄλλων ἡδονῶν
ἀποστερεῖ ; ὁμολογοῖεν ἄν ; συνεδόκει ἡμῖν ἀμφοῖν οὐ-
κοῦν πάλιν αὖ αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα· Ὡ ἄνθρω-
ποι οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιαρὰ εἶναι, ἄρα οὐ τὰ τοιαῦτα

λέγετε, οἷον τὰ τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας τὰς διὰ καύσεών τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μὲν ἐστίν, ἀνιαρὰ δέ ; φαῖεν ἄν ; συνεδόκει. Πότερον οὖν κατὰ τὸδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι ἐν τῷ παραχρημα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδόνας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειά τε ἀπ' αὐτῶν γίνονται καὶ εὐεξία τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρία καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι ; φαῖεν ἄν, ὡς ἐγὼμαι. συνεδόκει. Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελεῦται καὶ λυπῶν ἀκαλλαγὰς τε καὶ ἀποτροπὰς ; ἢ ἔχετε τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ ἡδονὰς τε καὶ λύπας ; οὐκ ἄν φαῖεν, ὡς ἐγὼμαι. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν ; συνεδόκει. Τοῦτ' ἄρα ἠγείσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακόν εἶναι, ὅταν μειζρόνων ἡδονῶν ἀποστερῆ ἢ ὅσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους παρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν. ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλο τι αὐτὸ τὸ χαίρειν κακόν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέψαντες, ἔχοιτε ἄν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν ἄλλ' οὐχ ἔξετε. Οὐδ' ἐμοὶ δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος ; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθὸν ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττῃ ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ἢ πρὸς ὃ ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν ἄλλ' οὐχ ἔξετε. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν, ἔφη ἐγὼ, εἴ με ἀνέροισθε, ὦ ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δήποτε ἕνεκα πολλὰ περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῆ ; Συγγιγνώ-

σκατέ μοι, φαίην ἂν ἔγωγε, πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ῥάδιον ἀποδεῖξαι τί ἐστί ποτε τοῦτο, ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἦττω εἶναι· ἔπειτα ἐν τούτῳ εἰσι πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ πη ἔχετε ἄλλο τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθὸν ἢ τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ κακὸν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν· ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως καταβιῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν ; εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημὶ γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι, ὅταν λέγητε, ὅτι πολλάκις γινώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος, ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος, καὶ αὖθις αὖ λέγετε, ὅτι γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰγαθὰ πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχορῆμα ἡδονάς, ὑπὸ τούτων ἠττώμενος.

ΚΕΦ. ΛΖ'. Ὡς δὲ ταῦτα γελοῖα ἐστίν, κατάδηλον ἔσται, ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἄρα ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ καὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα, δυοῖν καὶ ὀνόμασιν προσαγορευόμεν αὐτά, πρῶτον μὲν ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἔπειτα αὖθις ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ. θέμενοι δὴ οὕτω λέγωμεν ὅτι γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστίν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις ἡμᾶς ἔρηται, Διὰ τί ; ἠττώμενος, φήσομεν Ὑπὸ τοῦ ; ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἡδονῆς οὐκέτι ἔξεστιν εἰπεῖν· ἄλλο γὰρ ὄνομα μετείληφεν ἀντὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθόν· ἐκεῖνο δὲ ἀποκρινόμεθα καὶ λέγωμεν, ἔτι ἠττώμενος—Ὑπὸ τίνος ; φήσει· Τοῦ ἀγαθοῦ, φήσομεν νῆ Δία. ἂν οὖν τύχη ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστῆς ὢν, γελάσεται καὶ ἐρεῖ· Ἡ γελοῖον λέγετε πράγμα, εἰ πράττει τις κακά, γινώσκων ὅτι κακά ἐστίν, οὐ δέον αὐτὸ πράττειν, ἠττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν· ἄρα, φήσει, οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγα-

θῶν τὰ κακά, ἢ ἀξίων ; φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι, ὅτι οὐκ ἀξίων ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὄν φαμεν ἥττω εἶναι τῶν ἡδονῶν. Κατὰ τί δέ, φήσει ἴσως, ἀνάξιά ἐστιν τὰγαθὰ τῶν κακῶν ἢ τὰ κακά τῶν ἀγαθῶν ; ἢ κατ' ἄλλο τι ἢ ὅταν τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ μικρότερα ἦ ; ἢ πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω ἦ ; οὐχ ἔξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο. Δῆλον ἄρα, φήσει, ὅτι τὸ ἥττωσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακὰ λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω. μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρόν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γινώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστιν, ἥττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὄντων νικᾶν. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῇ πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις ; ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ μικρότερα γινόμενα ἀλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον. εἰ γὰρ τις λέγοι ὅτι Ἄλλὰ πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ παραχορῆμα ἡδὺ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἡδέος καὶ λυπηροῦ, Μῶν ἄλλω τῷ, φαίην ἂν ἔγωγε, ἢ ἡδονῇ καὶ λύπῃ ; οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ ἄλλω. ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθὸς ἰστάναι ἄνθρωπος, συνθεῖς τὰ ἡδέα καὶ συνθεῖς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπέ πότερα πλείω ἐστίν. ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἰσῆς, τὰ μείζω αἰεὶ καὶ πλείω ληπτέα· ἐὰν δὲ λυπηρά πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ μικρότερα, ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρά ὑπερβᾶληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐὰν τε τὰ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν πόρρω, ἐὰν τε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς, ταύτην τὴν προᾶξιν πρακτέον, ἐν ἣ ἂν ταῦτ' ἐνῆ· ἐὰν δὲ τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πρακτέα· μή πη ἄλλη ἔχει, φαίην ἂν, ταῦτα, ὦ ἄνθρωποι ; οἷδ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. συνεδόκει καὶ ἐκείνῳ. Ὅτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τότε μοι ἀποκρίνασθε, φήσω· φαίνεται ὑμῖν τῇ ὄψει

τὰ αὐτὰ μεγέθη ἐγγύθεν μὲν μείζω, πόρρωθεν δὲ ἐλάττω ἢ οὐ ; Φήσουσι. Καὶ τὰ παχέα καὶ τὰ πολλὰ ὡσαύτως ; καὶ αἱ φωναὶ αἱ ἴσαι ἐγγύθεν μὲν μείζους, πόρρωθεν δὲ σμικρότεροι ; φαίεν ἄν. Εἰ οὖν ἐν τούτῳ ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλα μήκη καὶ πράττειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου ; ἄρα ἡ μετρητικὴ τέχνη ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις ; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα καὶ ἐποίει ἄνω τε καὶ κάτω πολ-
λάκις μεταλαμβάνειν ταῦτα καὶ μεταμέλειν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν καὶ ἐν ταῖς αἰρέσεσι τῶν μεγάλων τε καὶ σμικρῶν, ἢ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν ἐποίησε τοῦτο τὸ φάντασμα, δηλώ-
σασα δὲ τὸ ἀληθὲς ἡσυχίαν ἂν ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ ἔσωσεν ἂν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν ὁμο-
λογοῖεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ταῦτα ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σφίζειν ἂν τέχνην, ἢ ἄλλην ; Τὴν μετρητικὴν, ὁμολογεῖ. Τί δ', εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αἰρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὅποτε τὸ πλεον ὀρθῶς ἔδει ἐλέσθαι καὶ ὅποτε τὸ ἔλαττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἴτ' ἐγγυὲς εἴτε πόρρω εἴη, τί ἂν ἔσωζεν ἡμῖν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν οὐκ ἐπι-
στήμη ; καὶ ἄρ' ἂν οὐ μετρητικὴ τις, ἐπειδὴ περὶ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἐστὶν ἡ τέχνη ; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου, ἄρα ἄλλη τις ἢ ἀριθμητικὴ ; ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, ἢ οὐ ; ἐδόκουν ἂν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. Εἶεν, ὦ ἄν-
θρωποι· ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἰρέσει ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὕσα, τοῦ τε πλείονος καὶ ἐλάττονος καὶ μείζονος καὶ σμικροτέρου καὶ πορρωτέρου καὶ ἐγγυτέρου, ἄρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὕσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις ; Ἄλλ' ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητικὴ, ἀνάγκη δήπου τέχνη καὶ ἐπιστήμη. συμφήσουσιν. Ὅτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν

αὕτη, εἰσαυθὶς σκεψόμεθα· ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστίν, τοσοῦτον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδείξαι περὶ ὧν ἤρεσθε ἡμᾶς. ἤρεσθε δέ, εἰ μένησθε, ἡνίκα ἡμεῖς ἀλλήλοις ὁμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο ἀεὶ κρατεῖν, ὅπου ἂν ἐνῆ, καὶ ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὁμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθε ἡμᾶς· ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἠτᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶν καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι; εἶπατε ἡμῖν, εἰ μὲν οὖν τότε εὐθύς ὑμῖν εἶπομεν ὅτι ἀμαθία, καταγελάτε ἂν ἡμῶν· νῦν δὲ ἂν ἡμῶν καταγελάτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε. καὶ γὰρ ὑμεῖς ὁμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδεία ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἴρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας—ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ—καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεον ἔτι ὁμολογήκατε ὅτι μετροηκῆς· ἢ δὲ ἐξαμαρτανομένη πρᾶξις ἀνευ ἐπιστήμης ἴστε που καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθία πράττεται. ὥστε τοῦτ' ἐστὶν τὸ ἡδονῆς ἠττω εἶναι, ἀμαθία ἢ μεγίστη· ἥς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρὸς εἶναι καὶ Προδίκος καὶ Ἰππίας· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἶσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

ΚΕΦ. ΛΗ'. Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ὄντες ἤμεν. ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ, ὦ Ἰππία τε καὶ Προδίκε—κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος—πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν ἢ ψεύδεσθαι. Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ὁμολογεῖτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν

ἤδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν ; τὴν δὲ Προδίκου
 τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε
 τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὁπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ
 τοιαῦτα ὀνομάζων, ὧ βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βού-
 λομαι ἀποκρίναι. Γελάσας οὖν ὁ Προδίκος συνωμολόγησε,
 καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δὴ, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε ; αἱ
 ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως,
 ἄρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι ; καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθὸν τε
 καὶ ὠφέλιμον ; συνεδόκει. Εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν
 ἐστίν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι, ἢ
 ἃ ποιεῖ, καὶ δυνατά, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω· οὐδὲ
 τὸ ἥττω εἶναι αὐτοῦ ἄλλο τι τοῦτ' ἐστίν ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείτ-
 τω ἑαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. συνεδόκει πᾶσιν. Τί δὲ δὴ ; ἁμα-
 θίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦ-
 σθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων ; καὶ τοῦτο
 πᾶσι συνεδόκει. Ἄλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ γε τὰ κακὰ οὐ-
 δεὶς ἐκὼν ἔρχεται οὐδ' ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι, οὐδ' ἔστι τοῦτο,
 ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι ἐθέλειν
 ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν, ὅταν τε ἀναγκασθῆ δυοῖν κακοῖν τὸ
 ἕτερον αἰρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μείζον αἰρήσεται ἐξὸν τὸ ἕλαττον ;
 ἅπαντα ταῦτα συνεδόκει ἅπασιν ἡμῖν. Τί οὖν ; ἔφην ἐγώ.
 καλεῖτέ τι δέος καὶ φόβον ; καὶ ἄρα ὅπερ ἐγώ ; πρὸς σὲ δὲ
 λέγω, ὦ Πρόδικε. προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε
 φόβον εἴτε δέος καλεῖτε. Ἐδόκει Πρωταγόρα μὲν καὶ Ἰππία
 δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο, Προδίκου δὲ δέος, φόβος δ'
 οὐ. Ἄλλ' οὐδέν, ἔφην ἐγώ, ὦ Πρόδικε, διαφέρει· ἀλλὰ τότε·
 εἰ ἀληθῆ τὰ ἔμπροσθέν ἐστιν, ἄρα τις ἀνθρώπων ἐθελήσει ἐπὶ
 ταῦτα ἰέναι ἃ δέδοικεν, ἐξὸν ἐπὶ ἃ μὴ ; ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν
 ὠμολογημένων ; ἃ γὰρ δέδοικεν, ὠμολόγηται ἠγεῖσθαι κακὰ

εἶναι · ἃ δὲ ἡγεῖται κακά, οὐδένα οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἐκόντα. ἐδόκει καὶ ταῦτα πᾶσιν.

ΚΕΦ. ΛΘ'. Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρόδικέ τε καὶ Ἰππία, ἀπολογείσθω ἡμῖν Πρωταγόρας ὅδε, ἃ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὀρθῶς ἔχει, μὴ ἃ τὸ πρῶτον παντάπασιν τότε μὲν γὰρ διή πέντε ὄντων μορίων τῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὐτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἃ τὸ ὕστερον εἶπεν. τὸ γὰρ ὕστερον ἔφη τὰ μὲν τέτταρα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι, τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν, γνῶσεσθαι, δέ μ' ἔφη τεκμηρίω τῶνδε· εὐρήσεις γάρ, ὦ Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιοτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικοτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δέ· ᾧ γνώσει ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐγὼ εὐθύς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεξήλθον· ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον, εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγοι θαρραλέους· ὁ δέ, Καὶ ἴτας γ' ἔφη. μέμνησαι, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος; Ὁμολόγει. Ἰθι δὴ, ἔφην ἐγώ, εἰπέ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἢ ἐφ' ἄπερ οἱ δειλοί; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα; Ναί, ἦ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοί ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; Λέγεται δὴ, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ τί φῆς ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἡγουμένους δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μῆ; Ἀλλὰ τοῦτο γ', ἔφην, ἐν οἷς σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ τοῦτο, ἔφην ἐγώ, ἀληθὲς λέγεις· ὥστε εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι οὐδεὶς ἔρχεται, ἐπειδὴ

τὸ ἥττω εἶναι ἑαυτοῦ ἠύεθθη ἀμαθία οὔσα. ὠμολόγει. Ἄλλὰ μὴν ἐπὶ ἅ γε θαρροῦσι πάντες αὖ ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ ταύτη γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται, οἱ δειλοὶ τε καὶ ἀνδρεῖοι. Ἄλλὰ μέντοι, ἔφη, ὦ Σώκратες, πᾶν γε τούναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἅ οἱ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. Πότερον, ἔφην ἐγώ, καλὸν ὄν ἰέναι ἢ αἰσχρόν ; Καλόν, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὠμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἀπάσας ἀγαθὰς ὠμολογήσαμεν. Ἀληθῆ λέγεις, καὶ αἰεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ὅρθῶς γε, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ ποτέρους φῆς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλειν ἰέναι, καλὸν ὄν καὶ ἀγαθόν. Τοὺς δειλοὺς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ ; Ὁμολόγηται γοῦν, ἔφη. Ἄρ' οὖν γινώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὀμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν ὀμολογίας. Τί δ' ὁ ἀνδρεῖος ; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ἔρχεται ; Ἀνάγκη ἔφη, ὀμολογεῖν. Οὐκοῦν ὅλως οἱ ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσchrὰ θάρρη θαρροῦσιν ; Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ αἰσchrά, ἄρ' οὐ καλὰ ; ὠμολόγει. Εἰ δὲ καλὰ, καὶ ἀγαθὰ ; Ναί. Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τούναντίον αἰσchrοὺς τε φόβους φοβοῦνται καὶ αἰσchrὰ θάρρη θαρροῦσιν ; ὠμολόγει. Θαρροῦσι δὲ τὰ αἰσchrὰ καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν ; Οὕτως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν ; τοῦτο, δι' ὃ δειλοὶ εἰσιν οἱ δειλοὶ, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς ; Δειλίαν ἔγωγ', ἔφη. Δειλοὶ δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες ; Πάνυ γ', ἔφη. Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοὶ εἰσιν ; ὠμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοὶ εἰσιν, δειλία ὀμολογεῖται παρὰ σοῦ ; συνέφη. Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν

ἀμαθία δειλία ἂν εἴη ; Ἐπένευσεν. Ἄλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντίον ἀνδρεία δειλία. Ἔφη. Οὐκοῦν ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθία ἐστίν ; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία ; Πάνυ μόγισ ἐνταῦθα ἐπένευσεν. Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὔσα τῇ τούτων ἀμαθία ; οὐκέτι ἐνταῦθα οὔτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν εἰσίγα τε. καὶ ἐγὼ εἶπον. Τί δή, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φῆς ἃ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφης ; Αὐτός, ἔφη, πέρανον. Ἐν δ', ἔφη ἐγώ, μόνον ἐρόμενος ἔτι σέ, εἰ σοι ὡσπερ τὸ πρῶτον ἔτι δοκοῦσιν εἶναί τινες ἀνθρώποι ἀμαθίστατοι μὲν, ἀνδρειότατοι δέ. Φιλονικεῖν μοι ἔφη, δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον· χαριοῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι.

ΚΕΦ. Μ'. Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλου ἔνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα, ἢ σκέψασθαι βουλόμενος, πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἢ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου φανεροῦ γενομένου μάλιστ' ἂν κατάδηλον γένοιτο ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἐγὼ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἐκάτερος ἀπετείναμεν, ἐγὼ μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετή, σὺ δ' ὡς διδακτόν, καὶ μοι δοκεῖ ἡμῶν ἡ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων ὡσπερ ἀνθρώπος κατηγορεῖν τε καὶ καταγελαῖν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν ἂν ὅτι Ἄτοποί γ' ἐστέ, ὦ Σώκρατες τε καὶ Πρωταγόρα· σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἢ ἀρετὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, νῦν σεαυτῷ τάναντία σπεύδεις, ἐπιχειρῶν ἀποδειξαι ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὧ τρόπῳ μάλιστ' ἂν διδακτὸν φανείη ἢ ἀρετῆ· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἢ ἐπιστήμη ἢ ἀρετή, ὡσπερ Πρωταγόρας ἐπεχειρεῖ λέγειν, σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδακτόν· νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὅλον, ὡς σὺ σπεύδεις, ὦ

Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτὸν ὄν. Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτὸν τότε ὑπεθέμενος νῦν τοῦναντίον ἔοικε σπεύδοντι, ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἤκιστα εἴη διδακτὸν. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταραπτόμενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι, καὶ βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξιελθόντας ἡμᾶς ἐξελεθῆναι καὶ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὅτι ἐστίν, καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε διδακτὸν εἴτε μὴ διδακτὸν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει σφήλλῃ ἐξαπατήσας, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἠμέλησεν ἡμῶν, ὡς φῆς σύ· ἤρρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ Ἐπιμηθέως· ὃ χρώμενος ἐγὼ καὶ προμηθηδόμενος ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ ἔμμαντοῦ παντὸς πάντα ταῦτα πραγματεύομαι, καὶ εἰ σὺ ἐθέλεις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, μετὰ σοῦ ἂν ἡδιστα ταῦτα συνδιασκοποιήν· καὶ ὁ Πρωταγόρας, Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων. καὶ γὰρ οὔτε τᾶλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἤκιστ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἴρηκα ὅτι ὢν ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄγαμαί σε, τῶν μὲν τηλικούτων καὶ πάνυ· καὶ λέγω γε ὅτι οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιτο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφίᾳ· καὶ περὶ τούτων δὲ εἰσαῦθις, ὅταν βούλῃ, διέξιμεν· νῦν δ' ὥρα ἦδη καὶ ἐπ' ἄλλο τι τρέπεσθαι. Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ, οὕτω χρῆ ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ. καὶ γὰρ ἐμοὶ οἵπερ ἔφην ἰέναι πάλαι ὥρα, ἀλλὰ Καλλία τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες ἀπῆμεν.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΝ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Κεφ. Β'.

βαθέος ὄρθρου: βλ. Πλάτ. Κρίτ. (43 Α, Κεφ. Α'.) — *Ἴπποκράτης*: νέος πλούσιος, ὀρεγόμενος ἀνωτέρας μορφώσεως· ὁ Ἴπποκράτης ὡς καὶ ὁ Φάσων δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστοί. — *τὴν θύραν* . . . *ἔκρουε*: αἱ οἰκίαι τῶν πλουσίων, ὅποια ἡ τοῦ Καλλίου, εἶχον θυρωροὺς δούλους, συνήθως δὲ πρὸς φύλαξιν τῆς εισόδου καὶ κύνα· ἄλλ' ἡ οἰκία τοῦ Σω. ἦτο εὐτελεστάτη, ὁ ἴδιος δὲ ἐξετίμα αὐτὴν πέντε μνᾶς· δὲν ἔχει οὐδὲ ρόπτρον, διὸ ὁ Ἴππ. κρούει μὲ τὴν βακτηρίαν. — *νεώτερον* (εὐφημ.) = δυσάρεστον. — *εὔ ἂν λέγοις* (ἐνν. *εἰ ἀγαθὰ ἀγγέλοις*) = καλὰ, ὦραϊα! — *ἦν* (ἀ' πρόσ.), *ἦ* (γ'), πρτκ. τοῦ *ἡμί* (=λέγω), ἐν χρήσει εἰς τὰς παρενθετικὰς φράσεις *ἦν δ' ἐγώ*, (=εἶπον ἐγώ), *ἦ δ' ὅς* (=εἶπεν οὗτος). — *πρώην* = προχθές. — *ἐσπέρας γε* = ναί, χθὲς βράδυ. Δὲν λέγει *χθὲς ἐσπέρας*, διότι παρ' Ἀθηναίοις μία ἡμέρα ἐλογίζετο ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως τῆς ἐπομένης ἡμέρας. — *ἐπιψηλαφήσας*: ἐνεκα τοῦ σκοτόους ἀναζητεῖ ψηλαφητὴ· διὰ τὴν πενίαν ὁ Σω. δὲν ἀνάπτει τὴν αὐγὴν λύχνον. — *οὐκίμπος* = κλίνη εὐτελής καὶ χαμηλή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεπαύετο ὁ Σω. — *δῆτα* = ναί. — *Οἰνόη*: δύο δῆμοι τῆς Ἀττικῆς εἶχον τὸ ὄνομα τοῦτο, ὁ μὲν περὰ τὸν Μαραεῶνα, ὁ δὲ πορὰ τὰς Ἐλευθερὰς ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος, περὶ οὗ πρόκειται ἐνταῦθα, διότι ἐντεῦθεν εὐκόλως οἱ δοῦλοι κατέφευγον εἰς τὴν Βοιωτίαν. — *καὶ δῆτα* = καὶ λοιπόν. — *ὑπό τινος ἄλλου* = ἐνεκα ἄλλης τινὸς αἰτίας. — *καὶ ἔτι* = καὶ πάλιν, δηλ. ἂν καὶ ἦτο περασμένη ἡ ὥρα. — *Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης*, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔσχεν ὁ διάλογος, ἐγεννήθη περὶ τὸ 480 π.Χ. Οὗτος πρῶτος ὀνομάσας τὸν ἑαυτὸν του σοφιστὴν (Πρωταγ. 349 Α) περιήρχετο τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος διδάσκων ἐπὶ μισθῶ¹ τοὺς πλουσιωτέρους τῶν νέων

1. Συνήθως ἐλάμβανε παρ' ἐκάστου μαθητοῦ ἑκατὸν μνᾶς.

καὶ συναναστρεφόμενος ἄνδρας κατέχοντας ἔξοχον θέσιν ἐν τῇ κοινῳνίᾳ. Τὸ 432 π.Χ. διατρίβων ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Καλλίου συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Σωκράτους. Εἰς τὰς δυσμὰς δὲ τοῦ βίου του καταγγελλεῖς ἐπὶ ὀσεβείᾳ, διότι εἰς τὸ σύγγραμμά του *περὶ Θεῶν* ἐξέφραζεν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἐζήτησε τὴν σωτηρίαν του διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰς Σικελίαν πλοῦν, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἐπνίγη εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν περίπου, ἀφοῦ ἐπὶ 40 ἔτη συνεχῶς ἐδίδασξε.

Πλὴν τοῦ περὶ Θεῶν συγγράμματος ἔγραψε πολλὰ ἄλλα τῶν ὁποίων μόνον τὰς ἐπιγραφὰς γνωρίζομεν (περὶ τοῦ ὄντος, περὶ ἀρετῶν, περὶ ὀρθοεπειας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν γραμματικὴν, περὶ τεχνῶν κλπ.). Ἐδέχετο τὸ τοῦ Ἡρακλείτου *πάντα ῥεῖ* καὶ ἐδίδασξε τὸ περιβόητον *«πάντων χρημάτων μέτρον ὁ ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστι»*. Κατὰ ταῦτα ἀλήθειαν ἐξ ἀντικειμένου δὲν ἐδέχετο, ἀλλὰ μόνον ὑποκειμενικὴν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ δηλ. ἀντικειμένου δύνανται νὰ ὑπάρχουν δύο ὁλως ἀντίθετοι γινῶμαι, ὅμως ἐξ ἴσου ἀληθεῖς· σοφὸς δὲ εἶναι ὁ δυνάμενος νὰ μεταβάλλῃ διὰ τοῦ λόγου τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ὄντα κακὰ, ὥστε νὰ πιστεύουν ὅτι ταῦτα εἶναι ἀγαθὰ καὶ ἀντιστρόφως.—*πόρρω τῶν νυκτῶν* (γεν. διαιρ.) *εἶναι* = ὅτι εἶχε πολὺ προχωρήσει ἡ νύκτα. — *ἐπειδὴ τάχιστα* = εὐθύς μόλις.— *ὁ ὕπνος ἐκ τοῦ κόπου* = ὁ ἐκ τοιοῦτου κόπου ὕπνος.— *ἀνίημι* = ἀφήνω.— *ἀνδρεία* = προθυμία, ζῆλος.— *πιότησις* (πτότησις) = σφοδρὰ ἐπιθυμία, λαχτάρια.— *μῶν;* = *μὴ οὖν;* = μήπως;— *εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἴη* = εἴθε τῷ ὄντι νὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τούτου μόνον, εἴθε αὕτη νὰ ἦτο ἡ δυσκολία.— *ἐπιλείπω* = ἀφήνω.— *αὐτὰ ταῦτα* = ἀκριβῶς διὰ τοῦτο.— *νεώτερος* = ὀλίγον νέος.— *ἦ, α'* πρόσ. παρτκ. *τοῦ εἰμί*.— *τὸ πρότερον* = τὴν προηγουμένην φοράν· πιθανῶς τὸ 444 π.Χ.— *γὰρ*, βεβαιωτικὸς.— *καταλαμβάνω* = εὐρίσκω.— *καταλύει* = φιλοξενεῖται.— *Καλλίας ὁ Ἴππονίκου*: κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κηρύκων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλαμβάνοντο οἱ Κήρυκες καὶ οἱ Δαδοῦχοι τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Ὁ πατὴρ του Ἴππόνικος νικήσας τὸ 426 π.Χ. τοὺς Βοιωτοὺς παρὰ τὴν Τανάγραν ἔπεσε δύο ἔτη βραδύτερον εἰς τὸ Δῆλιον ἀφήσας εἰς τὸν υἱὸν του μεγάλην περιουσίαν (200 ταλάντων), τὴν ὁποίαν διὰ τὴν ἀκόρεστον φιλομάθειαν καὶ τὴν μεγάλην κενοδοξίαν κατεσπατά-

λησε. Τὸ 390 π.Χ. ἦτο στρατηγὸς εἰς τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον καὶ τὸ 372 π.Χ. ἦλθε πρεσβευτὴς εἰς Σπάρτην. Ἡ μήτηρ του διαζευχθεῖσα τὸν Ἰππόνικον συνεζεύχθη τὸν Περικλέα.— *θάρρει* = μένε ἤσυχος.—

—*Ἐκτιμῆσατε τὸν δραματικὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Πλάτων παριστᾷ τὴν πρὸς μάθησιν ὁρμὴν τοῦ Ἰπποκράτους.*

Κεφ. Γ'.

ἀποπειρώμενος = θέλων νὰ δοκιμάσω.— *ῥώμη* = ἰσχύς θελήσεως, ἀποφασιστικότης.— *τελῶν* = πληρώνων.— *διασκοπῶ* = βολιδοσκοπῶ.— *μισθόν*, κτηγμ.— *ὥσπερ ἂν εἶ* = ὡς λ.χ. ἂν.— *ἐπινοῶ* = σκέπτομαι.— *Ἰπποκράτη τὸν Κῶν*: κατήγετο ἐκ τοῦ περιφήμου (ιατρικοῦ) γένους τῶν Ἀσκληπιαδῶν καὶ ἐγεννήθη περὶ τὸ 460 π.Χ. Ἐδιδάχθη τὴν ἰατρικὴν παρὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ ἐκ Σηλυμβρίας Ἡροδίκου καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς (*πατὴρ τῆς ἰατρικῆς*) συγγράφας πολλὰ ἰατρικὰ συγγράμματα.— *Πολύκλειτον*: οὗτος γεννηθεὶς ἐν Σικυῶνι ἐπολιτογραφῆθη εἰς τὸ Ἄργος, διὸ καὶ Ἀργεῖος ἐνταῦθα ὀνομάζεται. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Περικλέους καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἀργείου Ἐργαστηρίου τῶν γλυπτῶν. Πρῶτος ὑπέβαλεν εἰς σταθεροὺς κανόνας τὰς ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, κατὰ προτίμησιν δὲ εἰκόνιζε νεαροὺς ἀθλητάς, ὡς τὸν δορυφόρον, τὸν ἀποζυζόμενον κλπ.— *Φειδίαν*: οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ 488 π.Χ. καὶ ἀπέθανε τὸ 432 π.Χ. Ὑπῆρξεν ὁ περιφημότατος γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος, εἰς αὐτὸν δὲ εἶχεν ἀναθέσει ὁ Περικλῆς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἔργων κατὰ τὴν διακόσμησιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

ἐξικνοῦμαι = ἐξαρκῶ.— *οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας* = μὲ τόσον μεγάλον ζῆλον σπεύδοντας.— *ἄλλο*, ἐκτὸς δηλ. τοῦ κυρίου ὀνόματος.— *δή τοι* = ὡς γνωστόν.— *ὑπέφαιεν* = ἐγλυκοχάραζε.— *εἰ ἔοικε* (= ἐὰν τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὰ προηγούμενα) = ἐὰν ἡ ἀπόκρισίς μου δεῖον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ προηγούμενα.— *παρέχων σαυτὸν* = παρουσιαζόμενος.— *γραμματιστῆς* = ὁ διδάσκων ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.— *ἐπὶ τέχνη* = διὰ νὰ ἐξασκήσης αὐτὴν ὡς ἐπάγγελμα.— *παιδεία* = μόρφωσις.— *δημιουργὸς* = τεχνίτης, ἐπαγ-

γελματίας. — *ἐλεύθερος* = ὁ τεχνίτης ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ, ἑρασιτέχνης.

Κεφ. Δ'.

θεραπέυω = 1) περιποιούμαι 2) μορφώνω (τὸ ἀπρμφ. σημαίνει σκοπόν). — *ὄ,τι δήποτε... οἶσθα* = *εἰ οἶσθα, ὄ,τι... θαυμάζοιμ' ἄν.* — *παραδίδως* = προτίθεσαι νὰ παραδώσης. — *σοφιστής* = κάτοχος σοφίας, γνώσεων (σοφά = γνώσεις — εἰδέναι, ἴστωρ). — *τῶν τί σοφῶν* = τῶν γνώσεων εἰς τί, (εἰς τί ἀφορῶσιν αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας γνωρίζουν οἱ ζωγράφοι;). — *ἀπεργασία* = κατεργασία, ἐκτέλεσις. — *ἐκείνο*: ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα. — *ἐπιστάτης* = ἐπιστήμων. — *δεινόν*, κτγρμ. εἰς τὸ ἐννοούμενον τινά. — *ἢ γάρ;* = δὲν εἶναι ἔτσι; — *οὐκέτι ἔχω* = δὲν δύναμαι πλέον.

— *Πῶς τίθεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀξίας τῆς σοφιστικῆς.*

— *Ποῖα σφάλματα περιέχουν οἱ δύο ὁρισμοὶ τοῦ Ἰπποκράτους ὡς πρὸς τὴν ιδιότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ.*

Κεφ. Ε'.

οἶόν τινα: ἐπιτείνει τὸν κίνδυνον. — *ὑποτίθημι* = ὑποθηκέω, ἐκθέτω (εἰς κίνδυνον). — *ἐπιτρέπω* = ἐμπιστεύομαι. — *χρηστὸν* = ὑγιές, ἰσχυρόν. — *πονηρὸν* = ἀσθενικόν. — *περισκοπῶ* = ἐξετάζω προσεκτικά. — *εἰς συμβουλήν παρακαλῶ* = προσκαλῶ διὰ νὰ συμβουλευθῶ. — *περὶ πλειονος ἡγοῦμαι* = θεωρῶ ἀνώτερον, τιμῶ περισσότερο. — *ἐν ᾧ πάντα ἐστὶ... πράττειν* = ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται (πάντα τὰ σὰ νὰ ἔχουν καλῶς, ἢ κακῶς), ὅλη σου ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία. — *ἐπικοινωνοῦμαι* = συμβουλευομαι, συνών. τὸ κατωτέρω *συμβουλήν ποιοῦμαι*. — *διεγνωκῶς* = ἀποφασισμένος. — *συνεστέον* = *δεῖ συνεῖναι*: τὸ *συνεῖναι*, *συγγίγνεσθαι* καὶ *ὀμιλεῖν* μεταχειρίζονται οἱ ἀττικοὶ πρὸς δῆλωσιν τῶν σχέσεων τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον. — *ἔοικεν*, ἔνν. *ἀγνοεῖν με*. — *ἐμπορος* = μεγαλέμπορος. — *κάπηλος* = μικρέμπορος, μεταπράτης. — *ἀγώγιμα* = φορτία, ἐμπορεύματα. — *ὦν... ἀγωγίμων... ὄ,τι.* = *ὄ,τι*

τῶν ἀγωγίμων ἃ ἄγουσι. — *χρηστος* = χρήσιμος, ὠφέλιμος. — *καὶ τούτων* : ἐκ τοῦ *τινές*. —

κυβεύω περὶ τοῖς φιλιότοις = διακινδυνεύω διὰ τὰ πολυτιμότητα, (ψυχὴν καὶ εὐεξίαν αὐτῆς). — *κινδυνεύης*: ἐρμηνεύει καὶ ἐπεξηγεῖ τὸ *κυβεύης*. — *σιτία* = τροφαί. — *ἀποφέρω* = μεταφέρω. — *ἐν ἄλλοις ἀγγείοις*, οὐχὶ δηλ. *τῷ σώματι*. — *ἐπαῖων* = ὁ εἰδήμων, ὁ εἰδικός. — *τιμῇ* = ἀμοιβή, δίδακτρα. — *ἡμῶν*, β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. — *νέοι* = πολὺ νέοι. — *τοσοῦτο πρᾶγμα* = τόσον σοβαρὸν ζήτημα. — *διαιροῦμαι* = χωρίζω, κρίνω, λαμβάνω ἀπόφασιν.

Κεφ. ΣΤ'.

δόξαν (ἡμῖν ταῦτα), αἰτ. ἀπόλ. ἀντὶ *δόξαντα ταῦτα*. — *προθύρον* = ὁ πρὸ τῆς θύρας ἐστεγασμένος χώρος ἔχων καὶ ἐδώλια. (Βλ. εἰκ. ὑπ' ἄρ. 1). — *λόγος* = ζήτημα. — *οὕτως* (= τότε μόνον): ἀνακεφαλαιώνει τὸ περιεχόμενον τῆς μτχ. — *κατακούω* = ἀκούω ἀκριβῶς, καλά. — *κινδυνεύω* (+ ἀπρμφ.) = δοκῶ, φαίνομαι. — *γούν* = τοῦλάχιστον, τέλος πάντων. — *ἔα* (ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως καὶ ἀγανακτήσεως) = οὐφ! — *σοφισταὶ τινες*: ἡ ἀντων. *τινές* ἐτέθη πρὸς περιφρόνησιν. — *οὐ σχολὴ αὐτῷ* = δὲν εὐκαιρεῖ ὁ κύριός μου. Ὁ εὐνοῦχος παρατηρῶν ὅτι οἱ σοφισταὶ ἐποίουν κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ Καλλίου μισεῖ καὶ ἀποδιώκει αὐτοὺς φροντίζων διὰ τὴν περιουσίαν τοῦ δεσπότη του. Διὰ δὲ τῆς ἀντων. *αὐτὸς* ἐκάλουν οἱ δοῦλοι τὸν δεσπότην καὶ οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον. — *ἐπήραξε*, τοῦ ῥ. *επαράσσω* = κλείω τὴν θύραν μὲ πάταγον. — *προθύμως* = μὲ ὀρμὴν. — *ῶ ἄνθρωποι* (ἀντὶ *ἄνδρες*), πρὸς περιφρόνησιν. — *εἰσαγγέλλω* = ἀναγγέλλω μέσα· λέγεται ἐπὶ τοῦ θυρωροῦ ἀναγγέλοντος εἰς τὸν οἰκοδεσπότην τὴν ἄφιξίν τινος. — *μόλις ποτέ* = μόλις καὶ μὲ δυσκολίαν τέλος πάντων.

Κατὰ τί συμβάλλει εἰς τὴν τεχνικὴν τελειότητα τοῦ ἔργου ὁ ὡς ἂν ὀβλος τοῦ θυρωροῦ;

Κεφ. Ζ'.

πρόστινον = τὸ περιστύλιον τὸ περιβάλλον τὴν τετράγωνον αὐλὴν τῆς οἰκίας (Βλ. εἰκ. ὑπ' ἄρ. 2). — *ἐξῆς* (ἔχομαι) = εἰς τὴν αὐτὴν σειράν. — *ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα* = ἀπὸ τὸ ἐν μέρος.

Φιλιππίδης, ἀνήκεν εἰς γνωστὸν καὶ ἀρχαῖον γένος τῶν Ἀθη-
νῶν. — **Μενδαῖος**, ὁ ἐκ Μένδης, ἀποικίας τῶν Ἑρετριέων ἐπὶ τῆς
χερσονήσου Παλλήνης. — **εὐδοκιμῶ** = διακρίνομαι, φημιζομαι. —
ἐπακούω = ἀκούω μὲ προσοχήν. — **τὸ πολὺν** = ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον. — **οὗς ἄγει**: νέοι θέλοντες νὰ διδαχθῶν ἐπὶ μακρότερον χρό-
νον πλησίον τῶν σοφιστῶν ἠκολούθουν τούτους καὶ εἰς τὰς ἀπο-
δημίας. — **κηλέω-ῶ** = θέλω, καταγοητεύω. — **φωνή** = διδασκα-
λία, ὁμιλία. — **Ἵορφεύς**: υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης· διὰ τῆς
λύρας καὶ τοῦ ἄσματος ἔθελε καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία, ἐκίνει τὰ
δένδρα καὶ τοὺς λίθους, ἀνεχαίτιζε τὸν ῥοῦν τῶν ποταμῶν καὶ
ἐμάλαξε καὶ αὐτὸν τὸν ἀμείλικτον Πλούτωνα. — **κατὰ τὴν φωνήν** =
πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φωνῆς. — **ὡς καλῶς** = πόσον καλῶς.

εὐλαβοῦμαι = προσέχω. — **εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ** = λίαν εὐπρε-
πῶς καὶ ἐν στρατιωτικῇ τάξει. — **καθίσταντο** = ἐλάμβανον θέσιν, ἐτο-
ποθετοῦντο. Πάντα ταῦτα γίνονται πρὸς τιμὴν τοῦ Πρωταγόρου,
περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ὁμιλεῖ μὲ λεπτήν εἰρωνείαν. —
τὸν δὲ μετ' (ἀναστροφή) = μετὰ τὸν Σίσυφον. Ἐνταῦθα παρα-
βάλλει τὸν Πρωταγόραν πρὸς τὸν Σίσυφον, τὸν δὲ Ἰππίαν
πρὸς τὸν Ἡρακλέα. — **Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος**. Οὗτος ἦτο σύγχρο-
νος τοῦ Προδίκου καὶ κατεῖχεν ἕξοχον θέσιν εἰς τὴν πατρίδα
του. Περιερχόμενος τὸς πόλεις ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ, σεμνυό-
μενος δὲ ἔλεγεν ὅτι ἀπέκτησε περισσότερα χρήματα ἢ δύο ἄλ-
λοι τῶν σοφιστῶν ὁμοῦ λαμβανόμενοι. Ἦτο πολυμαθέστατος καὶ
ἐδίδασκε τοὺς νέους πάντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, εἰς δὲ τὰς ἐπι-
δείξεις του μετεχειρίζετο γλῶσσαν πλήρη συνωνύμων, σχημάτων
καὶ ἀλληγορικῶν φράσεων. — **εἰσνοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι. Ἡ φράσις
ἐλήφθη ἐκ τῆς Ὀμ. Ὀδ. Λ 601, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς κατελθὼν εἰς τὸν
Ἄδην περισκοπεῖ τὰς ἐν αὐτῷ ψυχάς. Ὁ φιλόσοφος σατυρίζων
τοὺς σοφιστὰς παραβάλλει πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἄδῃ σκιάς. — **θρόνος** =
ἔδρα ἔχουσα ἐρείσματα καὶ ὑποπόδιον. — **βάθρα** = θρανία τῶν
μαθητῶν.

Ἐρξίμαχος, διαπρεπὴς ἰατρός, ὡς καὶ ὁ πατήρ του Ἀκουμένος. —
Φαῖδρος, ἐξ οὗ ὁ ὁμώνυμος πλατωνικὸς διάλογος, φίλος τοῦ Ἐρξι-
μάχου. — **Μυρρινοῦς**, δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἀνήκων εἰς τὴν Πανδι-
ονίδα φυλὴν. — **πολιταί** = συμπολιταί. — **διερωτῶ** = κάμνω λεπτο-
μερεῖς ἐρωτήσεις. — **διακρίνω** = 1) ἐκδίδω ἀπόφασιν ὡς δικαστής·

2) λύω ἀπορίας. — *καὶ μὲν δὴ...* = ἀλλ' ἀλήθεια εἶδον ἀκόμη καὶ (Ὅμ. Ὀδ. Λ 582). Τὸν Πρόδικον παραβάλλει πρὸς τὸν Τάνταλον διὰ τὸ ἀσθενικὸν αὐτοῦ παρωδῶν οὕτω τὸ «*χαλέπ' ἄλγε' ἔχων*». — *Πρόδικος ὁ Κεῖος*: Οὗτος ἐγεννήθη περὶ τὸ 470 π. χ. Νέος ἐτι ἐπέμφθη εἰς Ἀθήνας διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, ὅπου ἀπαγγείλας λόγον διήγειρε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἄλλοτε ὁ Γοργίας. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὔρε πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατὰς, τὴν δὲ διδασκαλίαν του καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης δὲν ἐνόμιζεν ἐπικίνδυνον· διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν παρέπεμπε τοὺς νέους, ὅσοι δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκίμησун εἰς τὴν διαλεκτικὴν.

Ὁ Πρόδικος ἔγραψε πολλὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἦτοι περὶ συνωνύμων, καὶ τὰς ὥρας, σύγγραμμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ὁ καλὸς περὶ Ἡρακλέους μῦθος, τὸν ὁποῖον συχνὰ οἱ ἀρχαῖοι ἀναφέρουν.

Αἱ ἐπιδείξεις τοῦ σοφιστοῦ τούτου ἦσαν μὲν ἠθικαί, ἀλλὰ δὲν εἶχον φιλοσοφικὴν σπουδαιότητα. — *ἄρα* = πράγματι ὅπως εἶχον εἰκάσει (314 Γ). — *οἴκημα* = δωμάτιον. — *ταμειῖον* = ἀποθήκη. — *κατάλυσις* = κατάλυμα. — *κώδιον* = προβοιά. — *στρώματα* = σκεπάσματα. — *Πανσανίας*, γνωστότατον πρόσωπον τῆς τότε ἀνεπτυγμένης κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων, μετασχὼν τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος. — *Κεραμεῖς*, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, Β. Δ. τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθησαν ἀμφοτέροι οἱ Κεραμεικοί, ὁ ἐντὸς τοῦ Διπύλου καὶ ὁ ἔξω. — *Ἀγάθων*, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (448 π. Χ.) ἐγένετο τραγικὸς ποιητὴς μετασχὼν καὶ τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος· ἀπέθανε δὲ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχελαοῦ τῆς Μακεδονίας τὸ 401 π. Χ. — *Ἀδείμαντος* ὁ Κήπιδος, ἄλλοθεν ἄγνωστος, ὁ δὲ Λευκολοφίδου φανατικὸς ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας, στρατηγῶν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἠχημαλωτίσθη καὶ κατηγορήθη ὡς προδότης τῆς πατρίδος. — *μαθεῖν* = νὰ ἐνοήσω. — *λιπαρῶς ἔχω* = ἐπιθυμῶ πολὺ (λιπαρῆς = πρόθυμος). — *Κριτίας*, συγγενὴς τῆς μητρὸς τοῦ Πλάτωνος, φανατικὸς ὀλιγαρχικὸς. Ὁ πατὴρ του Κάλλαισχος μετέσχε τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, ὁ ἴδιος δὲ ἦτο ἐπιφανέστατος τῶν τυράννων καὶ ἐφονεύθη εἰς τὸν πρὸς τὸν Θρασύβουλον ἀγῶνα.

— Πῶς δικαιολογεῖτε τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦ Σωκράτους ὅτι ἡ ἐμφά-

νις τοῦ Ἰππίου καὶ τοῦ Προδίκου ὑπενθύμιζε τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Τάνταλον;

— Ποῖαι ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐν Ἀθήναις διαφαίνονται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ;

Κεφ. Η'.

σμίχῃ ἅττα διατρέψαντες = ἀργοπορήσαντες πολὺ λίγο. — πρὸς σέ τοι: τό τοι ἐξαίρει τὴν ἀντωνυμίαν. — *οἰκία* (ἐνταῦθα) = οἰκογένεια. — *φύσις* = εὐφυΐα. — *ἐνάμιλλος* = ὁμοιος, ἴσος. — *ἐλλόγιμος* = ὁ ἐν λόγῳ ὢν, σπουδαῖος, ἔνδοξος. — *οἱ* (= οἷ) = ἐαυτῶ. — *προμηθοῦμαι* = λαμβάνω πρόνοιαν. — *συνουσία* = συναναστροφή, ἀκρόασις. — *ὄθνεϊος* = ξένος. — *εὐλαβεῖσθαι* = προσέχειν ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸν ταῦτα πράττοντα. — *δυσμένειαι* = προσωπικαὶ ἔχθραι. — *ἐπιβουλαὶ* = ἐπίσημοι τῆς πολιτείας ἐπιθέσεις ὡς λ. χ. δίκαι ἀσεβείας — *τὸ ἐπαχθὲς αὐτῆς* = τὰ ἐκ ταύτης προκαλούμενα δυσάρεστα (φθόνοι καὶ μίση). — *πρόσχημα* = προκάλυμμα. Κατωτέρω λέγει *παραπετάσμασι*. — *τελεταί* = τελεταὶ μυστηρίων τοιαύτας ἐδίδαξεν ὁ Ὀρφεὺς καὶ οἱ ὄπαδοί του (*οἱ ἀμφὶ Ὀρφέα*), ὡς ἐπίσης καὶ ἀπέχεσθαι φόνων ὁ δὲ Μουσαῖος ἐδίδαξε θεραπείας νόσων καὶ χρησμούς. — *Ἴκκος*, ἀθλητῆς ἐκ Τάραντος, σύγχρονος τοῦ Θεμιστοκλέους, νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ πένταθλον. Ὁ Πλάτων ἀναφέρει αὐτὸν ὡς ὑπόδειγμα σωματικῆς ἐγκρατείας. — *Ἡρόδικος*, ἰατρός, ἰδρυτῆς τῆς διαιτητικῆς, ἥτοι τῆς θεραπευτικῆς γυμναστικῆς. — *τὸ ἀρχαῖον Μεγαρεύς*, διότι πιθανῶς ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα, μετοικήσας κατόπιν εἰς Σηλυμβρίαν τῆς Προποντίδος. — *Ἀγαθοκλῆς καὶ Πυθοκλείδης*, διδάσκαλοι τοῦ Περικλέους, ἦσαν θεωρητικοὶ μουσικοί. — *ὥσπερ λέγω* (= εἶπον), ἀναφέρεται εἰς τὸ *φημὶ μὲν* (316 Δ). — *κατὰ τοῦτο εἶναι* = ὡς πρὸς τοῦτο.

ξυμφέρομαι = συμφωνῶ.

οὐ τι: ἡ ἀντων. *τι* ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν. — *τοὺς δυναμένους πράττειν*, ἐνν. *τὰ πολιτικά* (ἢ ὅπως κατωτ. 319 Α *τὰ τῆς πόλεως*) = τοὺς ἔχοντας μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροήν. — *οἱ πολλοὶ* = τὸ πλῆθος. — *οὗτοι*, δηλ. οἱ δυνάμενοι πράττειν. — *διαγγέλλω* = θέτω εἰς κυκλοφορίαν. — *ἀποδιδράσκοντα* (μτχ. ἐνδοτ.): ὁ ἐνοστ. σημαίνει ἀπόπειραν. — *τὸ μὴ δύνασθαι*, ἐνν. *τινά*. — *καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος*

(γεν. ὑποκμ. ὁ δὲ *καὶ* ἐπιδοτικός): τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν δραπετεύσαντα μὲν, ἀλλὰ συλληφθέντα. — *καὶ πολὺ... ἀνάγκη* = καὶ πολὺ ἀναγκαῖα συνέπεια εἶναι. — *παρέχομαι* = φέρομαι. — *πρὸς τοὺς ἄλλους* = ἐκτὸς τῶν ἄλλων (δυσμένειαι, ἐπιβουλαί, τὸ ἐπαχθές, σλ. 316 Δ). — *ἅπασαν* (ἐπιτείνει τὸ ἐναντίαν) = ὅλως διόλου. — *σοφιστῆς* = (κατὰ τὸν Πρωτ.) σοφός, ὁ ὑπερέχων τῶν ἄλλων εἰς τέχνην ἢ ἐπιστήμην. — *εὐλάβεια* = τρόπος προφυλάξεως. — *ἐκείνης*, δηλ. *τοῦ ἔξαργον εἶναι*, ὅπως ἔπραττον οἱ πρὸ αὐτοῦ μεταχειριζόμενοι προσχήματα. — *ἄλλας εὐλαβείας* = ἄλλα μέτρα προφυλακτικά. — *σὺν θεῷ εἰπεῖν* = μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ὁσάκις ἐπήνουν ἑαυτούς, θέλοντες νὰ ἀποφύγουν τὸν φθόνον τῶν θεῶν μετεχειρίζοντο τοιαύτας εὐσιβεῖς φράσεις. — *εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ* = ἀσκῶ τὴν τέχνην. — *τὰ ξύμπαντα* = τὸ σύνολον τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας μου. — *οὐδενὸς ὅτου οὐ*: ἔλξης, ἀντὶ νὰ εἴπη *οὐδεὶς (ἔστιν) ὅτου οὐ*. — *ἀπάντων ἐναντίον (= ἐνώπιον)...* = *ἐναντίον ἀπάντων τῶν ἔνδον ὄντων*. — *ἐνδείκνυμαι* = ἐπιδεικνύομαι. — *καλλωπίζομαι* = καμαρώνω. — *ὅτι ἔρασταί*: ἐκ τοῦ *ἐνδείξασθαι*. — *ἔραστῆς* = θαυμαστής. = *τί.. οὐ.. ἐκαλέσαμεν...*: διὰ τοῦ *τί οὐ* μετὰ ἀορ. ὀριστ. ἐρωτῶμεν ἀνυπόμονοι, διατὶ δὲν ἔγινε τι, τὸ ὅποιον ἤδη ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνει· σημαίνει λοιπὸν: *καλέσωμεν τάχιστα*. — *καὶ αὐτοὶ* = καὶ μόνοι μας (χωρὶς νὰ ἀναμένωμεν τοὺς δούλους). — *ἀντιλαμβάνομαι* = πιάνω.

κατεσκευάζομεν, ἐνν. *συνέδριον* = ἐτακτοποιοῦμεν (βάθρα καὶ κλίνας).

Κεφ. Θ'.

νῦν δὴ ἂν λέγοις = τώρα λοιπὸν δύνασαι νὰ λέγῃς. — *ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου* = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ν. — *ἢ αὐτῇ μοι ἀρχή...* *ἀφικόμεν* = ἢ ἀρχὴ τοῦ λόγου μου, περὶ ἐκείνων διὰ τὰ ὅποια ἦλθον, εἶναι ἢ ἰδίᾳ πρὸς τὴν πρὸ ὀλίγου (= διὰ ποίαν αἰτίαν ἦλθον ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα τὰ αὐτὰ ὅσα εἶπον πρὸ ὀλίγου). — *βελτίων* = ἰκανώτερος (θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς). — *ταῦτὰ ταῦτα* = ὁμοίως. — *τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις* = *οὐδὲν θαυμαστὸν ἐστὶ τοῦτο*, ὃ λέγεις. — *εἰκὸς* = *φυσικόν*. — *μὴ οὕτως*, ἐνν. *ἀποκρίνου ἢ λέγε*. — *αὐτίκα*, χρν. — *νῦν νεωστὶ* = τώρα πρὸ ὀλίγου. — Ζεύ-

Ξίππος. Δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός· πιθανῶς εἶναι τὸ πλήρες ὄνομα τοῦ περιφήμου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος Ζεύξιδος ἐξ Ἑρακλείας τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε'. αἰῶνος π. Χ. — **βελτίω ἔσσεσθαι**, ἔνν. **με.** — **κἄν** = καὶ (ὡσπερ) ἄν. — **Ὁρθαγόρας**, Θηβαῖος ἀσλητής, διδάξας καὶ τὸν Ἑπαμεινώνδαν τὴν ἀσλητικὴν. — **ἐκάστης**: γεν. χρν. — **εἰς τί... καὶ περὶ τοῦ** = εἰς ποῖον ἐπάγγελμα καὶ εἰς ποίαν εἰδικότητα (λ. χ. ἰατρός νευρολόγος). — **γὰρ** (διασαφ.) = λοιπόν. — **λωβῶμαι** = λυμαίνομαι, βασανίζω. — **πεφενυγίας** (ἐνδοτ. μτχ.), τοῦ ῥ. **φεύγω** = ἀπαλλάττομαι. — **τέχνη** = τὰ σχολικὰ μαθήματα. — **λογισμοί** = λογαριασμοί, λογιστικὴ. — **μουσικὴ** = ἡ ὅλη ἀνθρωπιστικὴ μόρφωσις. — **ἀπέβλεψεν** = ἔρριψε βλέμμα· διότι ἡ γενικὴ αὕτη παρατήρησις ἐφαρμόζεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν Ἰππίαν. — **εὐβουλία** = σύνεσις. — **ἄρα ἐπομαί σοι τῷ λόγῳ** = ἄρα γε παρακολουθῶ τὸν λόγον σου, ἔννοῶ ὅ,τι λέγεις; Ἡ φράσις περιέχει ἐλαφρὰν μομφήν, ὅτι ὁ Πρωτ. δὲν ἐξεφράσθη σαφῶς. — **ποιεῖν**, ἔνν. τοὺς συνόντας. — **μὲν οὖν** = βεβαίότατα. — **τὸ ἐπάγγελμα, δ' ἐπαγγέλλομαι** (σχῆμα ἐτυμολογικόν) = τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἔχω.

— *Κρίνατε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Πρωταγόρου:*

α) *Κατὰ πόσον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ Σωκράτους.*

β) *Κατὰ τὴν ἐκφραζομένην ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ αὐτοπεποίθησιν.*

Κεφ. Ι'.

ἦ, ἐξάρει τὴν ἔννοιαν τοῦ **καλόν**. — **τέχνημα** = τέχνη, ἐπιστήμη. — **γὰρ**, αἰτιολογεῖ τὴν ἐν τῷ εἶπερ **κέκτησθαι** ἀμφιβολίαν. — **οὐκ ἔχω ὄπως** = ἀδυνατῶ νά. — **ὄθεν** = **διατί**. — **παρασκευάζω** = μεταδίδω. — **δίκαιός εἰμι** = εἶμαι ὑποχρεωμένος. — **πρᾶξι** = νὰ διαπραγματευθῆ. — **περὶ τῶν οἰκοδομημάτων**, δηλ. τοῦ σχεδίου, τῆς δαπάνης κλπ. οὐχὶ ὁμως καὶ περὶ τῆς σκοπιμότητος αὐτῶν, ὅποτε ἀρμοδιώτεροι νὰ συμβουλεύουν ἦσαν οἱ πολιτικοὶ (πρβλ. Γοργ., κεφ. Ι'). — **οὕτως**, δηλ. ποιοῦντας. — **δημιουργός** = ὁ μετερχόμενος ἔργον ὠφέλιμον εἰς ὅλον τὸν λαόν, δημόσιος (ἰατρός, μάντις κλπ.), τεχνίτης, (ἐνταῦθα) εἰδικός. — **θορυβῶ** = ἀποδοκίμαζω διὰ θορύβου. — **οἱ τοξόται**, ἦσαν δοῦλοι τῆς πολιτείας, ἀπο-

τελοῦντες ἀστυνομικὸν σῶμα (ἐκ 1200 ἀνδρῶν)· ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν πρυτάνεων ἐτήρουν τὴν τάξιν κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. — *ἐξαίρωνται* = ἀποβάλλουν (τῆς ἐκκλησίας σηκώνοντες ἐπ' ὤμου). — *ἐν τέχνῃ ἐστίν* = στηρίζεται ἐπὶ τεχνικῶν γνώσεων, εἶναι ζήτημα τεχνικόν. — *διαπράττομαι* = διενεργῶ. — *ναύκληρος* = πλοιοκτήτης, πλοίαρχος. — *ὅτι*, ἐπεξ. τοῦ *τοῦτο*. — *τούτους... μαθῶν* ἐκ τοῦ πληθ. ἦλθεν εἰς τὸν ἐνικόν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὁ λέγων τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐνὸς τοῦ ὀμιλοῦντος ἀπὸ τοῦ βήματος. — *ἐπειτα* = ἐν τούτοις· ἐξαίρει τὰς ἐνδοτικὰς μτχ. *μαθῶν-ὄντος*. — *μὴ τοίνυν* (ἐνν. *εἴπῃς ἢ λέγῃς*) *οὐ... ἀλλὰ* = οὐ μόνον... ἀλλὰ. — *ἰδίᾳ* = ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. — *οὕτως ἔχει* = οὕτω φρονεῖ. — *ἐπεὶ* = π.χ. — *ἃ διδασκάλων εἶχετο* = ὅσα ἐξηγτῶντο ἀπὸ διδασκάλου, δι' ὅσα ὑπῆρχον διδάσκαλοι. — *ἐπαίδευσε*, ἐνεργ. διάμεσον. — *αὐτοὶ* = μόνοι των (ἄνευ τινὸς ἐποπτείας). — *περιούροντες νέμονται* = περιφερόμενοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ βόσκουν. — *ἄφετος* = ὁ μὴ δεδεμένος, ἐλεύθερος (νὰ πηγαίνει ὅπου θέλει). Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἱερῶν κτηνῶν ἀφιεμένων ἐλευθέρων (ἄνευ ποιμένος) νὰ βόσκουν, ὅπου θέλουν. — *εἰάν που...* (πλαγία ἐρώτ. μετὰ πρότασιν ἀπορίας) = ζητοῦντες μήπως. — *αὐτόματοι* = τυχαίως. — *ἀρετὴ* = πολιτικὴ τέχνη (πρβλ. 319 A). — *εἰ δὲ βούλει*, ἐνν. *ἄλλο παράδειγμα εἰπεῖν*. — *κατατίθεμαι* = τοποθετῶ πρὸς φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν. — *ἐν Ἀρίφρονος*, ἐνν. οἰκίᾳ. — *Ἀρίφρων*, ἀδελφὸς τοῦ Περικλέους. — *οὐκ ἔχων ὅ,τι χρῆσαιτο αὐτῷ* = ὡς τελείως ἀνοικονόμητον. — *κάμπτομαι* = κλονίζομαι (εἰς τὴν γνώμην μου). — *οἴμαι τί σε λέγειν* = νομίζω ὅτι αὐτὸ πού λέγεις εἶναι ἄξιον προσοχῆς. — *μὴ φθονήσης* = ἀπὸ φθόνου μὴ στερήσης τῆς ἐπιδείξεως (μὴ ἀρνηθῆς). — *ἐπίδειξον*: ἡ ἐπίδειξις ἦτο τεχνικὸς ὄρος δηλῶν τὰς ὀμιλίας τῶν σοφιστῶν. — *μῦθος* = πλαστὴ διήγησις· *λόγος* = ἀληθινή ἱστορία. — *μῦθον*: ὅπως οἱ ἀρχαιότεροι φιλόσοφοι (Ἐμπεδοκλῆς, Ζενοφάνης κτλ.) ἐξέθηκάν ἐν ποιήσει τὰ δόγματα καὶ παραγγέλματα τῆς σοφίας των, οὕτω καὶ οἱ νεώτεροι φιλόσοφοι μετεχειρίζοντο μῦθους πρὸς ἐρμηνείαν τῶν γνωμῶν των μετριάζοντες οὕτω τὴν αὐστηρότητα τῆς σοφίας διὰ τῆς χάριτος καὶ τερπνότητος τῶν μῦθων. Τὸ ἴδιον ἔπραττον καὶ οἱ σοφισταί, ἵνα διὰ τῶν θελγήτρων τοῦ μῦθου, τῆς εὐγλωττίας καὶ τῶν ποιητικῶν κοσμημάτων γοητεύουν καὶ κατακτοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν.

Κεφ. ΙΑ'.

θνητὰ γένη = ζῶα.— *καὶ τούτοις* : ὅπως δηλ. καὶ διὰ τοὺς θεούς.— *τυπῶ* = δίδω τύπον (μορφήν), πλάττω.— *γῆς ἔνδον* = ἐντὸς τῆς γῆς· αὕτη κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ μητρικὸς κόλπος, ἐν τῷ ὁποίῳ τελεῖται μυστηριωδῶς ἡ κατεργασία παντὸς ὀργανισμοῦ (*γῆ πομμήτωρ*).— *ἐκ γῆς καὶ πυρός* : κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου· κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Πρωταγόρας, ὁ κόσμος ἔγινεν ἐκ *γῆς, ὕδατος, πυρός καὶ ἀέρος*.— *τῶν ὄσα* : τὸ ἄρθρον ἔχει δεικτικὴν σημασίαν.— *ὄσα κεράννυται* : τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν γῆν καὶ ὁ ἀήρ πρὸς τὸ πῦρ.— *πρὸς φῶς* = εἰς τὴν ζωὴν.— *κοσμῆσαι τε καὶ νεῖμαι* : πρωθύστ.— *Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς* : ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἰαπετοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐκαλεῖτο ὁ *σοφώτατος τῶν Τιτάνων*, ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς *ἀμαρτίνοος*.— *παραιτούμαι* = παρακαλῶ.— *αὐτὸς* = μόνος.— *προσάπτω* = ἀπονέμω.— *φύσις* = ὀργανισμός.— *ἀμπίσχω* = περιβάλλω.— *πτηγὸς φυγῆ* = πτερωτὴ φυγῆ, πτερὰ πρὸς φυγὴν.— *κατάγειος* = ὑπόγειος.— *τῷδε αὐτῷ* = δι' αὐτοῦ τούτου (τοῦ μεγέθους).— *οὕτως ἐπανισῶν* = ἐξισῶνων μετὰ αὐτὴν σύμμετρον ἀναλογίαν.— *εὐλάβειαν ἔχω* = προσέχω.— *ἀϊστόω* = καθιστῶ τι ἀφανές, ἐξαφανίζω.— *αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε* = ἐχορήγησεν ἐπαρκῶς εἰς αὐτὰ τὰ μέσα τοῦ νὰ διαφεύγουν τὸ ἀλληλοφάγωμα.— *αἱ ἐκ Διὸς ὄραι* — αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί. Ὁ Ζεὺς ὡς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ αἷτιος πάντων τῶν φυσικῶν φαινομένων.— *εὐμάρεια* = διάφορα προστατευτικὰ μέσα.— *καὶ καύματα*, ἔνν. ἀμῦναι.— *εὐνή* = κλίνη, φωλεά.— *στρωμνῆ* = στρῶμα καὶ σκέπασμα.— *αὐτοφυῆς* = φυσική.— *ὑποδέω-ω* = ὑποδένω.— *ἀναιμος* = ἀνευ αἵματος, ἀναίσθητος.— *τοῦντεῦθεν* = μετὰ ταῦτα.— *βορὰν* (ἄλλων ζῴων), ὑπκμ. *τροφήν*, κτγρμ.— *τῷ γένει* : ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐσκοπεῖ νὰ σώσῃ τὸ γένος καὶ οὐχὶ τὰ ἄτομα.— *οὐ πάνν τι σοφὸς* (λιτότης) = παντελῶς μωρός.

λοιπὸν ἦν = ὑπελείπετο.— *ὅ,τι χρῆσαιτο* (δηλ. τῷ ἀνθρώπῳ γενεῖ) = πῶς νὰ τὸ οἰκονομήσῃ.— *ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα* = ὅτι ἦσαν ἐφωδιασμένα ἀπὸ ὅλα, ὅπως ἦρμοζε.— *ἄστρωτος* = ἀνευ στρωμνῆς.— *τὴν ἔντεχον σοφίαν* = τὰς τεχνικὰς γνώσεις

(αἴτινες εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ). Ἄμεσως κατωτέρω λέγει *τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν*. — *ἀμήχανον* = ἀδύνατον. — *ταύτη* = ἔτσι. — *τὴν πολιτικὴν* (ἐνν. τέχνην, ἀρετὴν) = τὰς πολιτικὰς γνώσεις (αἴτινες εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου). — *ἐνεχώρει* = ἦτο δυνατόν. — *οὐκέτι* : διότι ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ὥρα νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὸ φῶς. — *αἱ φυλακαὶ τοῦ Διὸς* = αἱ ὑπὸ τοῦ Διὸς τεταγμένα φρουραὶ (ἦτοι τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία). — *τὸ κοινόν* : ἐν τῷ Ἀττικῷ μύθῳ, ὁ Ἡφαιστος καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἦσαν στενῶς συνδεδεμένοι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ διήγησις περὶ Ἐριχθονίου, ὅστις ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ Ἡφαιστου καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Αἱ δύο θεότητες εἶχον κοινὰς ἑορτὰς (τὰ Χαλκεῖα καὶ τὰ Ἀπατούρια), κοινὸν ἱερόν παρὰ τὴν ἀγορὰν καὶ κοινὸν οἶκημα ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου. — *ἐφιλοτεχνεῖτην* = μετὰ σπουδῆς κατεγίνοντο εἰς τὴν τέχνην. — *ἐμυρὸς τέχνη* = ἡ διὰ τοῦ πυρὸς ἐργαζομένη τέχνη. — *εὐπορία τοῦ βίου* = ἄφθονα τὰ μέσα πρὸς εὐζωίαν. — *δίκη μετέρχεται τινα* = καταδιώκεται τις δικαστικῶς. Ὁ Προμηθεὺς καθελώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Καυκάσου, ὅπου ἀετὸς κατέτρωγε τὴν ἡμέραν τὸ ἦπαρ αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἀνεφύετο τὴν νύκτα.

Κεφ. ΙΒ'.

Θεῖα μοῖρα = θεῖα φύσις (ἡ ἔντεχνος σοφία)· μετασχὼν ταύτης ὁ ἄνθρωπος ἐγίνε συγγενὴς τῶν θεῶν. — *πρῶτον μὲν... ἔπειτα...* καὶ : δὲν σημαίνουν χρονικὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἀπλήν ἀπαρίθμησιν. — *νομίζω θεοὺς* = πιστεύω θεοὺς. — *φωνή* = γλῶσσα. — *ὀνόματα* = λέξεις. — *διαρθροῦμαι* = συναρμόζω πρὸς ἄλληλα τὰ ἄρθρα, διαρθρώνω τὰς φωνὰς καὶ σχηματίζω συλλαβὰς καὶ λέξεις, σχηματίζω ἔναρθρον γλῶσσαν. Οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης· ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι ἐγεννήθη *φύσει*, ἄλλοι δὲ *θέσει*. Ἐνταῦθα λέγων τὴν γλῶσσαν ἐπινόημα τοῦ ἀνθρώπου δέχεται τὸ δεύτερον. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπροκίσθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ καταλλήλων θεῶν δῶρων πρὸς δημιουργίαν τῆς γλώσσης καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἔπλασε καὶ διεμόρφωσεν αὐτὴν κατόπιν μακρῶν προσπαθειῶν πολλῶν γενεῶν. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς δημιουργίαν αὐτῆς ὑπήρξεν ὁ

κοινωνικός βίος τοῦ ἀνθρώπου.— *πανταχῆ* = ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.— *ἡ δημιουργικὴ τέχνη* = αἱ τεχνικαὶ γνώσεις.— *πολιτικὴν τέχνην* = κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ὀργάνωσιν.— *ἐξήτουν* = ἐπεθύμουν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἔγκειται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐν τῇ ὁρμῇ πρὸς κοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι φύσει κοινωνικὸν ζῷον.— *αἰδῶς* = ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀγράφους νόμους.— *δίκη* = ὁ σεβασμὸς τῶν γραπτῶν νόμων.— *συναγωγὴ* = συνδετικὴ. *Ἰν' εἶεν... συναγωγὴ* = ἵνα παρέχουν εἰς τὰς πόλεις εὐκοσμίαν καὶ δεσμούς συνδετικούς φιλίας.

οὖν = τέλος πάντων.— *ιδιώτης* = ὁ ἀπειρὸς τινος.— *καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί*, ἔνν. ἔχοντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἱκανοὶ πολλοῖς ιδιώταις.— *καί... γε* = καὶ μάλιστα.— *νόμον θεῶν*: τὸ *τιθέναι νόμον* λέγεται ἐπὶ ἀπολύτου ἄρχοντος, ὁ ὁποῖος νομοθετεῖ διὰ τοὺς ἄλλους, τὸ δὲ *τίθεσθαι νόμον* λέγεται ἐπὶ ἐλευθέρων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι νομοθετοῦν διὰ τοὺς ἑαυτοῦς των.

ἀρετὴ τεκτονικὴ = ζητήματα εἰδικότητος ἀρχιτεκτονικῆς.— *λόγος* = συζήτησις.— *μέτεσί μοι τινος* = μετέχω τινός.— *συμβουλή* = 1) ἱκανότης πρὸς τὸ συμβουλεῦν (*μετεῖναι συμβουλῆς*). 2) σύσκεψις: *εἰς συμβουλήν* = εἰς σύσκεψιν.— *πολιτικῆς ἀρ.* = περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς.— *διὰ δικαιοσύνης πᾶσα ἔρχεται* = ἅπαντα κινεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς δικαιοσύνης.— *ἢ* (ἔνν. ἐκ τοῦ *προσηνον* τὸ *ἀναγκαῖον ὄν*, κατὰ ζεύγμα) *μὴ εἶναι* = εἰ δὲ μή, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ὑπάρχουν πόλεις. Εἰς ἀναρχομένην πολιτείαν τὸ ἄτομον ὑφίσταται μέγιστα κακά.— *ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦνται*: ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *λαβὲ τεκμήριον* (ἵνα μὴ οἴη... *λαβὲ τεκμήριον... ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦνται*...).— *γὰρ*, ἐπεξ.— *ἢ ἄλλην... ἐστίν* = ἢ (ἔνν. *ἀγαθὸς*) *ἄλλην... τέχνην, ἣν μὴ ἐστίν* (ἔνν. *ἀγαθός*).— *ἐάν τινα καὶ* = καὶ *ἐάν τινα εἰδῶσι* (ἔνν. *οἱ οἰκεῖοι*).— *ἐάν οὗτος... ἢ β'* ὑπόθ. προσδιορίζει τὴν πρώτην.— *καθ' αὐτοῦ* = εἰς βᾶρος του.— *ἐκεῖ*, δηλ. ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις.— *ἐνταῦθα*, δηλ. ἐν τῇ πολιτικῇ ἀρετῇ.— *μανίαν*, ἔνν. ἡγοῦνται.— *ἢ μαίνεσθαι*: τὸ *ἢ* = εἰδεμῆ, ἄλλως τὸ δὲ *μαίνεσθαι* ἐκ τοῦ *φασί*.— *προσποιοῦμαι* = οἶκε ποιοῦμαι.— *ὡς ἀναγκαῖον*, ἔνν. *ὄν* = μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι.— *οὐδένα ὄν τινα οὐχί* = πάντα.— *ἀμῶς γέ πως* = καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον.— *ἢ* (= ἄλλως) *μὴ εἶναι*: ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ *ἀναγκαῖον ὄν*.

Κεφ. ΙΓ'.

ἀποδέχονται, ἐνν. οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι.— οὐ φύσει = οὐχὶ ἔμφυτον.— ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου = ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπενεργείας.— ἐξ ἐπιμελείας = με φροντίδας καὶ κόπους.— παραγίνομαι = γίνομαι κτῆμα.— ἀλλήλους (ἀντικειμ. τοῦ ἡγοῦνται καὶ ὑπόκμ. τοῦ ἔχειν) = οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους.— ἡ τύχη: ὁ Πρωταγόρας δέχεται μὲν σκοπιμότητα ἐν τῇ φύσει οὐχὶ ὁμως καὶ θεῖαν πρόνοιαν.— διδάσκω = μετρίως ἐλέγχω, σωφρονίζω.— οὐδεὶς κολάζει . . . ἵνα μὴ τοιοῦτοι ᾦσι: ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα (πρβλ. καὶ κατωτ. 324B) θεωρεῖ τὴν ποινὴν ὡς μέσον βελτιώσεως καὶ ἀποτροπῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Ἄνωτέρω δὲ (Κεφ. ΙΒ' 322E) διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ φονεύεται ὡς νόσος τῆς κοινωνίας ὁ μὴ δυνάμενος «αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν».— αἰσχροὺς = ἄσχημος.— σμικρὸς = μικρόσωμος. Οἱ Ἕλληνες στενωῶς συνέδεον τὸ κάλλος μὲ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος.— ὥστε τι τούτων, δηλ. τοῦ θυμοῦσθαι, νουθετεῖν.— τὰ καλὰ = καλλονή, ὑγεία.— ἐπὶ τούτοις = διὰ ταῦτα.— ὄν, δηλ. κακῶν.— ὡς . . . οὔσης, ἐνν. αὐτῆς (δηλ. τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς).— δύναται = σημαίνει.— αὐτὸ = αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ (τὸ κολάζειν), ἄνευ ἄλλου τινός.— οἱ γε ἄνθρωποι: ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα ὄντα, ὡς τὰ θηρία (πρβλ. κατωτ. ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον).— πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων = προσέχων (τὸν νοῦν) τούτῳ.— ἡδίκησεν, ἐνν. ὁ ἀδικῶν.— ὅστις μὴ = ἐκτὸς ἑάν τις.— ἀγένητον θείῃ = οὐ πραχθὲν (ἄπρακτον) ποιήσσει.— διανοεῖται = νομίζει, πιστεύει.— νοῦν = τοῦλάχιστον.— δόξαν = ἰδέαν, γνώμην.— τιμωροῦνται . . . κολάζονται: Ὁ Ἀριστοτέλης Ῥητορ. 10, 17 «διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις ἢ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἐνεκά ἐστιν, ἢ δὲ τιμωρία τοῦ ποιούντος, ἵνα ἀποπληρωθῆ». Ὁ Πρωτ. ἀδιακρίτως ἔθηκε δύο φορὰς τὸ κολάζει καὶ ἅπαξ τὸ κολάζονται. Ὑποθέτει δὲ ὡς ὠμολογημένον ὅτι ὁ τιμωρῶν μετὰ λόγου δὲν σκοπεῖ εἰς ἐκδίκησιν, ἀλλ' εἰς διόρθωσιν τοῦ ἀμαρτήσαντος.—

—Καθορίσατε τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ τὰ εἰδικὰ καθήκοντα τῶν πρυτάνων ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ (βλ. εἰς Ἀρχαίαν Ἑλλην. Ἱστορίαν· σχετικὰ ἄρθρα Ἐγκυκλ. Λεξικοῦ (λ. Βουλῆ, Πρύτανις). Π. Δημοπού-

λον: Ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σ. 29 κ. ἐξ.).

—Θίγεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος τοῦ Περικλέους δι' ὅσων λέγει ὁ Σωκράτης περὶ τῶν νῶν αὐτοῦ;

Κεφ. ΙΔ'.

δὴ, ἀντὶ δέ, διὰ τὸ προηγηθέν: ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται.— ἦν ἀπορεῖς, βλ. 319E.— οἱ ἀγαθοὶ = οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτικοί.— ἃ διδασκάλων ἔχεται = ὅσα ὑπόκεινται εἰς διδασκαλίαν.— ἀρετὴν, δηλ. τὴν πολιτικὴν τέχνην.— βελτίους ποιοῦσι ἔνν. ταύτην (αἰτ. ἀναφ.).— λόγον = ἀπόδειξιν (ἐξηγημένην μόνον ἐκ τῶν πραγμάτων).— (ἔστι) τι ἐν = μία ὠρισμένη ἰδιότης.— ἐν τούτῳ = διὰ τούτου λύεται ἡ ἀπορία σου.— χαλκεία = χαλκευτική.— κεραιμία = κεραιμειτική.— τὸ ὄσιον εἶναι = ἡ ὀσιότης, εὐσέβεια.

καὶ συλλήβδην... ἀρετὴν=καὶ συλλήβδην προσαγορεύω αὐτὸ (ὑποκμ.) εἶναι ἐν (κατγρμ.), ἀνδρὸς ἀρετὴν (ἐπεξηγ.).— μετὰ τούτου, δηλ. τῆς ἀρετῆς.— οὕτω: ἐπαναλαμβάνει τὸ μετὰ τούτου.— μὴ, ἔνν. πράττειν.— ἦ= εἰδεμή.— τὸν μὴ μετέχοντα, ἔνν. τοῦ ἐνός, τῆς ἀρετῆς.— διδάσκειν (ἐκ τοῦ δεῖ) = σωφρονίζειν.— οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος=ἐνῶ δὲ ἐκ φύσεως αὐτὸ (δηλ. τὸ ἐν) εἶναι τοιοῦτον.— τοῦτο, δηλ. τὸ ἐν.— σκέψαι: κοινὴ ἀπόδοσις τῶν ὑποθ. προτ. εἴ ἔστι... εἰ οὕτω... εἰ διδάσκονται, τῶν ὁποίων ἐκάστη ἐπαναλαμβάνει τὴν προηγουμένην παρατηρητέα δὲ ἡ ἐν αὐταῖς ἐπαναφορά.— οἱ ἀγαθοὶ = οἱ πολιτικοί, ὡς ὁ Περικλῆς.— ὡς θανμασίως γίνονται οἱ ἀγαθοὶ = πόσον παράξενοι τύποι ἀποδεικνύονται (ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ) οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες.— θεραπευτὸν=τὸ δυνάμενον νὰ τύχη καλλιέργειας, ἰδιαιτέρων φροντίδων καὶ περιποιήσεων.— ἄρα, εἰρων.— ἐφ' ὧν, χάριν ποικιλίας, ἵνα μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ ἐφ' οἷς.— καὶ ὡς ἔπος εἶπεῖν συλλήβδην=καὶ διὰ νὰ εἶπω γενικῶς μὲ μίαν λέξιν.— ἀνατροπαί οἴκων=ἐξαφανισμοὶ οἰκογενειῶν. Ἀντιφῶν ὁ Ραμνούσιος καὶ ὁ Ἀρχεπτόλεμος κατηγορηθέντες διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, κατεδικάσθησαν ὡς προδόται εἰς θάνατον, τὰ χρήματα ἐδημεύθησαν, αἱ οἰκίαι κατεσκάφησαν, δὲν ἐτάφησαν οὔτε ἐν Ἀθήναις, οὔτε ὅπου

ἦρχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγένοντο ἄτιμοι αὐτοὶ τε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, γνήσιοι καὶ νόθοι· ὁ δὲ τολμήσας νὰ κάμη τούτους ἐπιτίμους ἤθελε γίνεαι ἄτιμος.— *ταῦτα δ' ἄρα* : ὁ δὲ εἶναι ἐπανάληψις τοῦ ἐν τῇ ἀναφ. προτ. (*ἐφ' ὧν δέ*)· ὁ δὲ ἄρα κείται εἴρων. (=λοιπὸν κατὰ τὸν ἰδικόν σου παράξενον συλλογισμόν). — *οὔεσθαί γε χρῆ*, ἐνν. αὐτοὺς διδάσκεσθαι ταῦτα τοὺς υἱεῖς. Ἀφοῦ τὰ ἦττον σπουδαῖα διδάσκουν τοὺς υἱοὺς των, πολὺ περισσότερον θὰ διδάσκουν τὰ μᾶλλον σπουδαῖα.

Κεφ. ΙΕ'.

ἀρξάμενοι, ἐνν. οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.— *ἐπειδὰν θᾶττον συνιῆ*—εὐθύς ὡς ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῆ.— *τροφὸς*—αὕτη ἦτο συνήθως δούλη ἢ καὶ ἔμμισθος ἐλευθέρα. Αἱ *τροφοὶ* ἦσαν διτταί, α') *ἡ τίτην*, ἢ ὅποια ἐθήλαζε τὸ παιδί καὶ β') *ἡ τιθήνη* ἢ *τροφός*, ἢ ὅποια μέχρι τοῦ 6 ἢ 7 ἔτους ἀνέτρεφεν αὐτὸ παρέχουσα πᾶσαν περιποίησιν.— *παιδαγωγός*: οὗτος, συνήθως δούλος, διεδέχετο τὴν τροφὸν εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ παιδὸς μέχρι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας του, περιποιούμενος, συμβουλεύων, προφυλάττων ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τιμωρῶν αὐτόν, ἐνίοτε σκληρῶς, συνοδεύων εἰς τὸ σχολεῖον καὶ παριστάμενος συχνὰ εἰς τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ διδασκαλίαν.— *διαμάχονται*—ἀμιλλῶνται, καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειας.— *παρ' ἕκαστον* = εἰς ἕκαστον.— *ἐνδείκνυμαι* = ἐξηγῶ.— *τὸ μὲν*—τοῦτο μὲν, ἐνν. ἐστί.— *ἐκὼν πείθηται*, ἐνν. *εὖ ἔχει*.— *ξύλον διαστρεφόμενον* = στραβόξύλον.— *εὐθύνοσι* = ἰσιάζουν, σωφρονίζουσι.— *εἰς (οἴκου) διδασκάλων*—εἰς σχολεῖα. Ταῦτα ἦσαν ἰδιωτικὰ ἰδρύματα, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ῥῆμα *ἐντέλλονται* (βλ. εἰκ. ὑπ' ἀρ. 3).— *αὖ*: ἐτέθη διὰ τὸ προηγούμενον *ἐπειδὰν θᾶττον συνιῆ τις τὰ λεγόμενα*.— *γράμματα* = γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν.— *τὰ γεγραμμένα*, δηλ. τὰ βιβλία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν *φωνὴν (τὰ λεγόμενα)*.— *ὥσπερ τότε* (ἐνν. *συνίεσαν*) *τὴν φωνὴν* = ὅπως ἀκρικῶς πρότερον (ἐν τῇ νηπιακῇ ἡλικίᾳ) κατενόουν τὴν διὰ στόματος διδασκαλίαν.— *παρατιθέασι*—τοποθετοῦν ἐμπρός.— *ποιητῶν*: Συνήθως οἱ παῖδες εἰς τὰ σχολεῖα ἀνεγίνωσκον τὸν Ὅμηρον, τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Θέογνιν.— *ἐκμανθάνω*—ἀποσθηθίζω.— *νουθετήσεις* = παραινέσεις, διδάγματα.— *διέξοδοι* = διη-

γήματα. — *ἕτερα τοιαῦτα* = καθ' ὅμοιον ὡσαύτως τρόπον. — *κακουργῶ* = κάμνω κακόν, παρεκτρέπομαι. — *μελοποιῶν* = λυρικῶν. — *ἐντείνω* = 1) μετατρέπω πεζὸν λόγον εἰς ἕμμετρον 2) *μελοποιῶ*. — *εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες* = προσαρμύζοντες (τὰ ποιήματα) εἰς μουσικὴν κιθάρας. — *ἔνθμος* = πᾶσα ὁμαλῶς ἐπαναλαμβανομένη κίνησις· τάξις, μέτρον (ἐν τῷ βίῳ). — *ἄρμονία* = συμφωνία (ἤχων). — *οἰκειοῦσθαι* = νὰ ἐντυπώνωνται (νὰ συνηθίζουσι αἱ ψυχαὶ τῶν παιδῶν εἰς τοὺς ρυθμοὺς καὶ τὰς ἄρμονίας). — *εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμωστότεροι γιγνόμενοι* = συνηθίζοντες σὺν τῷ χρόνῳ περισσότερο εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἄρμονίαν. — *εὐρυθμία* = συμμετρία. — *εὐαρμωσία* = συμφωνία, κανονικότης. — *πᾶς γὰρ ὁ βίος...* *δεῖται*: ἡ ἀπόφανσις αὕτη τοῦ Πρωτ., ἐρχομένη ὡς κατακλείς τῶν περὶ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τῶν παιδῶν λεχθέντων, ἐξυψώνει αὐτὸν πολὺ, διότι ἐμφανίζει αὐτὸν οὐχὶ ὡς ταπεινὸν ἔναντι ἀντιμισθίας διδάσκαλον, ἀλλ' ὡς παιδαγωγὸν καὶ ἐνθερμον ὑποστηρικτὴν τῆς παιδείας. — *τοῖνον* = δὲ (μτβ.). — *βελτίω* = ὑγιᾶ. — *χρησῆ* = ὑγιῆς. — *πονηρία* = ἀσθένεια, καχεξία. — *οὐ μάλιστα δυνάμενοι* = οἱ ἔχοντες τὰ περισσότερα μέσα (*μάλιστα ποιοῦσι*). — *πρωϊαίτατα... τῆς ἡλικίας* = ἐνωρίτατα. — *ἀπαλλάττονται* = διακόπτουσι τὰς σπουδὰς των. Ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα λέγει ὅτι οἱ παῖδες ἄλλος κατ' ἄλλο ἔτος τῆς ἡλικίας ἤρχιζε νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον ὡς καὶ κατ' ἄλλο ἔτος διέκοπτε τὰς σπουδὰς. Τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἄλλοι μὲν συνίστων νὰ ἀρχίζῃ ἡ φοίτησις τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἄλλοι τὸ ἕβδομον, ὁ δὲ Πλάτων τὸ δέκατον, διότι μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου δύνανται οἱ παῖδες νὰ ἐννοοῦν τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ ὑπομένουσι τοὺς κόπους· μέχρι τοῦ δεκάτου δὲ νὰ ὑποβάλλωνται μόνον εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις.

αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν = μόνον των. — *εἰκῆ* = ἀσκόπως. — *ἀτεχνῶς ὡσπερ* = ἀπαράλλακτα ὅπως. — *γραμματιστῆς* = γραμματοδιδάσκαλος, ὁ διδάσκων γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. — *ὑπογράφω γραμμᾶς* = χαρακῶνω, ἵνα τὰ γράμματα ἀκολουθοῦν τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν. — *γραμματεῖον* = τὸ πινακίδιον (ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραφον), ἡ πλάκα. — *ὑφήγησις* = ὁδηγία, κατεύθυνσις. — *ὑπογράψασα* = χαραξάσα, ἀναγράψασα ὡς ὁδηγὸν τοῦ βίου. — *εὐρέματα*, παράθεσις εἰς τὸ νόμους. — *ἐκτὸς βαίνει τούτων* = παραβαίνει τούτους. — *εὐθῦναι* (καὶ *εὐθύναι*) = 1) ἡ λογοδοσία τῶν ἀρχόντων,

τὴν ὁποῖαν ἔδιδον μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς αὐτῶν· 2) ἡ ἐπιβαλομένη ποινὴ ἐν περιπτώσει ἐνοχῆς τῶν ἀρχόντων.— *ὡς εὐθυνοῦσης τῆς δίκης* = διότι ἡ τιμωρία ποιεῖ τὸ διάστροφον εὐθύ, τὸν παρεκτραπέντα φέρει εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν.

Κεφ. ΙΣΤ'.

γάρ, βεβαιωτ.— *οὐδὲν θαυμαστόν*, ἐνν. ὡς ὑποκμ. *τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὺς νίεις φαύλους γίνεσθαι*.— *ἐν τοῖς ἔμπροσθεν*, βλ. 323A καὶ 324Δ.— *ιδιωτεύω* (μετὰ γεν.) = εἶμαι ἰδιώτης, ἄπειρος.— *εἰ γὰρ δὴ* = διότι ἐὰν πράγματι.— *ὁ λέγω*, δηλ. ὅτι οὐδὲν θαυμαστόν.— *ἐνθυμοῦμαι* = ἔχω τι ἐν θυμῷ, συλλογίζομαι.— *προελόμενος ἄλλο ὅτιοῦν* = λαμβάνων ὡς παράδειγμα ἐν ἄλλο οἴονδῆποτε.— *εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν*: ἡ ὑπόθ. διακοπεῖσα διὰ τοῦ *λυσιτελεῖ γάρ*, ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοῦ *εἰ οὖν οὕτω* καὶ ἔχει ὡς ἀπόδ. τὸ *οὔει ἂν τι . . . γίνεσθαι*.— *εἰ μὴ πάντες* = ἐκτὸς ἐὰν πάντες.— *ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος* (ἐνν. ἀύλητῆς εἶναι) = ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του.— *καὶ μὴ ἐφθόνηι τούτου* = καὶ ἂν δὲν ἀπέκρυπτεν ἀπὸ φθόνου τοῦτο (τὸ αὐλεῖν).— *ἡ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ* = ἡ δ. καὶ ἀ. τὰς ὁποίας ἀσκοῦμεν ἀμοιβαίως.— *ἀφθονία*, τὸ ἀντίθετον τοῦ *φθονεῖν*.— *προθυμία καὶ ἀφθονία* = ἄνευ φθόνου (ἀνιδιοτελῆς) προθυμία.— *οὔει ἂν τι . . . μᾶλλον* = οὔει ἂν μᾶλλον τι· τὸ τι μετριάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ μᾶλλον.— *εὐφυνέστατος*, δηλ. εἰς τὴν αὐλητικήν.— *ἀκλεῆς* καὶ κατωτ. *φαῦλος* = ἄσημος, ἀφανής.— *αὐξάνομαι* = προάγομαι.— *ἀλλ' οὖν γε* = ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦλάχιστον (θὰ ἦσαν αὐληταί). *οὕτως*, δηλ. ὅπως καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν αὐλητῶν.— *ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις* (ἐν διὰ δυοῖν) = ἐν μέσῳ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων.— *δίκαιον αὐτὸν εἶναι* = ὅτι εἶναι δίκαιος.— *δημιουργός* = 1) ὁ μετερχόμενος ἔργον ὠφέλιμον εἰς τὸν λαόν, δημόσιος (ιατρός, μάντις κλπ.)· 2) τεχνίτης· 3) διδάσκαλος.— *τοῦ πράγματος*, δηλ. τῆς δικαιοσύνης, τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς.— *κρίνομαι* = συγκρίνομαι.— *διὰ παντός* = εἰς πάσας τὰς περιστάσεις.— *ἀλλ' εἶεν* = ἀλλ' οἷ εἶεν.— *οἷοί περ*, ἐνν. ἦσαν ἐκεῖνοι.— *Φερεκράτης*, κωμικὸς ποιητῆς, διδάξας τοὺς Ἀγρίους (420 π.Χ.), ἐν οἷς ἔσκωπτε τὴν τότε ῥοπήν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὸν φυσικὸν βίον.— *Δήναιον* = 1) ἱερὸν

τοῦ Διονύσου· 2) ὁ χῶρος, ὅπου ἐωρτάζοντο τὰ *Δήνια* (Διονύσια), κατὰ τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο δραματικοὶ ἀγῶνες.— *μισάνθρωποι* = πολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἀηδιάσαντες ὅμως τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμόν, διὰ τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων, ὅπως Τίμων ὁ μισάνθρωπος. Ἐκ τοιούτων ἀπετελεῖτο ὁ χορὸς τῶν Ἀγρίων τοῦ Φερεκράτους.— *σφόδρα . . . ἀγαπήσεις ἄν* = ἤθελες μείνει πολὺ εὐχарιστημένος.— *γενόμενος* = εὐρεθείς.— *Εὐρύβατος*: ἦτο Ἐφέσιος, ἐστάλη δὲ εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ τοῦ Κροίσου μὲ πολλὰ χρήματα, ἵνα στρατολογήσῃ ξενικὸν διὰ τὸν κατὰ τοῦ Κύρου πόλεμον· ἀλλὰ λαβὼν τὰ χρήματα ἀπήλθε πρὸς Κύρον καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὰ σχέδια τοῦ κυρίου του. Ἐκ τούτου ἐγένετο περιβόητος καὶ πᾶς φαῦλος ἐκαλεῖτο Εὐρύβατος. Ὁ δὲ Φρυνώνδας ἦτο Ἀθηναῖος διαβόητος διὰ τὴν ἀχρειότητά του. Ἀμφότεροι ἦσαν παροϊμῶδεις διὰ τὴν ὑπερβολικὴν των φαυλότητα.

τρυφῶ = 1) ἀπόνως καὶ ἀνέτως ζῶ· 2) εἶμαι ἰδιότροπος, (ἀπὸ τὴν πολλὴν τρυφήν)· 3) μεμψιμοιρῶ.— *οὐδὲ γ' ἄν*, ἔνν. *εἰς φανείῃ*.— *ἡμῖν*, δοτ. ἠθικὴ.— *οἶος τ' ἦν*, ἔνν. *τούτους διδάσκειν*.— *ὄντες ὁμότεχνοι*, ἡ μτχ. ὑποθ.— *τούτους ἔτι . . . = τούτους τίς ἄν διδάξειεν ἔτι* = τίς εἰσέτι δύναται νὰ διδάξῃ (ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ πατρὸς κοί τῶν φίλων του)· ἡ ἐρώτ. αὕτη ἐπαναλαμβάνει τὸ *τίς ἄν ἡμῖν διδάξειε*, δίδει δὲ εἰς αὐτὴν μόνος του τὴν ἀπόκρισιν διὰ τοῦ *οὐ ῥάδιον . . . = τούτων*, δηλ. τῶν υἱῶν τῶν χειροτεχνῶν.— *παντάπασι*: δύναται νὰ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ *ἀπειρών* καὶ εἰς τὸ *ῥάδιον*.— *οὕτω δέ*, εἶναι ἀπόδοσις τοῦ προηγούμενου *εἶθ' ὥσπερ*, συμπληροῦται δὲ διὰ τοῦ *οὐ ῥάδιον εἶναι διδάσκαλον φανῆναι*.— *κἂν εἰ . . . = καὶ εἰ ἔστι τις ὅστις ὀλίγον διαφέρει ἡμῶν . . . ἀγαπητὸν ἄν* (ἔνν. *εἴη*) = *καὶ εἰάν τις* ὑπάρχῃ, ὅστις ὀλίγον ὑπερτερεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τοὺς ἄλλους εἰς ἀρετὴν, πρέπει νὰ μὲνωμεν εὐχарιστημένοι.— *ἄν . . . ὀνησῶναι*, τοῦ ῥ. *ὀνήμι* = ὠφελῶ.— *καὶ ἀξίως*, συνδέεται πρὸς τὸ *διαφερόντως*.— *καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι*: ὁ καὶ ἐπιδοτικὸς. Ταῦτα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους σοφιστάς, οἱ ὁποῖοι παρεπονοῦντο διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μαθητῶν των εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδάκτρων (πρβλ. Γοργ. 519Γ).— *τοιούτον πεποίημαι* = ἔτσι ἔχω κανονίσει.— *ἀποδέδωκεν* = πληρώνει ἀμέσως.— *κατέθηκε*, γνωμ. ἄρ.— *ἐπεὶ* = π.χ.— *πρὸς τὸν πατέρα* = ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πα-

τέρα.— *δημιουργῶν*, ἔνν. υἱεῖς οὐδέν εἰσι πρὸς τοὺς πατέρας (οἷτινες ἦσαν παρόντες).

— *Ποῖος ἀναχρονισμὸς ὑπάρχει εἰς τὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς διδασκαλίας τῶν «Ἀγρίων» ἐν σχέσει μὲ τὸν χρόνον τῆς συνθέσεως τοῦ διαλόγου.*

— *Ἐκτιμῆσατε τὴν εὐστοχίαν τῶν παραδειγμάτων διὰ τῶν ὁπίων ὁ σοφιστῆς ὑποστηρίζει τὴν γνώμην του.*

Κεφ. ΙΖ'.

τσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος—ἀφοῦ ἔκαμε τόσον μακρὰν καὶ τόσον λαμπρὰν ἐπίδειξιν.— *κεκηλημένος* = (βλ. 315 Α, κεφ. Ζ').— *ὡς ἐροῦντά τι*—μὲ τὴν προσδοκίαν ὅτι θὰ εἴπη τι.— *μόγισ πως* = μὲ πολλὴν δυσκολίαν.— *ὡσπερὲν ἐμαυτὸν συναείρας* = τρόπον τινὰ συνελθὼν εἰς ἑμαυτόν.— *πολλοῦ ποιοῦμαι* = θεωρῶ μέγα κέρδος.— *ἐπιμέλεια* = παιδείσεις, ἀγωγή.— *ἦ, δοτ. ὄργ.*— *ἐπεκδιδάσκω* = ἐπεξηγῶ πρὸς τούτοις· ἢ ἐπὶ σημ. προσθήκη, ἢ δὲ ἐκ τελείως.— *καὶ γάρ, αἰτιολ. τὸ ἄδιδως, ὁ δὲ καὶ εἰς τὸ δῖωοῦν.*— *συγγίγνομαι* = συζητῶ.— *δημηγόρος* = πολιτικὸς ῥήτωρ.— *οὐκ ἔχουσιν οὔτε ἀπ. οὔτε ἐρέσθαι* = *οὐκ ἐπίστανται διαλέγεσθαι.*— *ἐὰν . . . ἐπερωτήσῃ* = ἐὰν καὶ μικρὰν τινα ἐπεξηγήσιν ζητήσῃ ἐπὶ τῶν ρηθέντων.— *χαλκεῖα* (καὶ ὀρθότ. χαλκία) = χάλκινα σκεύη.— *μακρὸν ἤχει καὶ ἀποιεῖνει* = ἀποδίδουν μακρὸν καὶ παρατεταμένον ἤχον.— Παροιμιῶδες ἦτο τὸ Δωδωναῖον χαλκίον (=χάλκινος λέβης, τοῦ ὁποίου ὁ ἤχος ἠρμηνεύετο ὡς φωνὴ τοῦ Διός)· τοῦτο κρουόμενον ἔλαφρῶς ἠδύνατο νὰ ἤχη ὀλόκληρον ἡμέραν.— *κατατείνω δόλιχον τοῦ λόγου* = παρατείνω τὸν λόγον εἰς μακρότατον μῆκος.— *ἱκανὸς μὲν . . . ἱκανὸς δέ*: διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς ἐξαίρονται αἱ δύο ἱκανότητες τοῦ σοφιστοῦ.— *ἄ, δηλ. αἱ δύο ἱκανότητες, τὰ δύο χαρίσματα.*— *σμικροῦ τινος . . . ἔχειν* = ὀλίγον τι ἀκόμη μοῦ χρειάζεται διὰ νὰ ἔχω πάντα (=νὰ εἶμαι ἱκανοποιημένος καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν).— *εἴπερ ἄλλω τῷ* = ὑπὲρ πάντα ἄλλον.— *ἀποπληρῶ* = ἀπογεμίζω.— *ὃ δ' ἐθαύμασα . . . ἀποπλήρωσον* = τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπορίαν παρετήρησα εἰς τὸν λόγον σου, τοῦτο εἰς τὴν ψυχὴν μου συμπλήρωσον (κάμε

πλήρες καὶ τέλειον).— *πολλαχού*: βλ. 323 A καὶ E καὶ 325 E.— *ἀρετή*, ἔπεξ. *τοῦ ἐν τι*.— *ἄ . . . ἔλεγον*, δηλ. δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ὁσιότης.

—*Ποίας διαφορὰς ἀναγνωρίζετε μεταξύ τῶν τελευταίων ἐρωτήσεων τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς δημηγορικῆς ἀποδείξεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Πρωταγόρας;*

Κεφ. ΙΗ΄.

Ἄλλά: ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς.— *ἄλλ' ἢ* (πάντοτε μὲ ἀρνητ. ἔκφρασις) = παρά. Τὰ μόρια τοῦ προσώπου διαφέρουν ποιοτικῶς, τὰ δὲ τοῦ χρυσοῦ ποσοτικῶς.— *ἄλλο . . . ἄλλο*: ἐπὶ τῶν μετοχῆς καὶ μεταλήψεως σημαντικῶν ῥημάτων τὸ μέρος, κατὰ τὸ ὅποιον μετέχομέν τινος, τίθεται κατ' αἰτ.— *καὶ δίκαιοι αὖ* = καὶ ἄλλοι πάλιν δίκαιοι.— *ἔστι γὰρ οὖν . . .* (ὁ γὰρ βεβαιωτικός, ὁ δὲ οὖν δηλοῖ συμπέρασμα ἐξαγόμενον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πρωτ.) = λοιπὸν ἀλήθεια καὶ ταῦτα (ἀφοῦ τὰ ἠρίθμησες), δηλ. ἡ σοφία καὶ ἡ ἀνδρεία, εἶναι μόρια ἀρετῆς;— *ἄλλο* = τὸ μὲν ἄλλο.— *δύναμιν* = λειτουργίαν, ἐνέργειαν.— *οὐκ ἔστιν*: δὲν συνδέεται ὡς ἔπεξ. τοῦ ὡς περὶ τὰ τοῦ πρ. — *οὐδὲν* (δηλ. μόριον τοῦ προσώπου) *ἔστι (τοιούτου) οἷον*.— *ἢ δὴλα δὴ* (ἐνν. *ἔστιν*) *ὅτι* = ἢ εἶναι αὐτονόητον ὅτι. Ὁ *ἢ* εἶναι ἐπανορθωτικός.— *εἴπερ τῷ παραδείγματι ἔοικεν* = ἐὰν ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς ὁμοιάζει πρὸς τὸ παράδειγμα (τοῦ προσώπου καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ).— *οὐδὲν ἄρα . . .* = οὐδὲν ἄλλο ἄρα τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων πλὴν τῆς ἐπιστήμης ἐστὶ τοιοῦτον οἷον ἐπιστήμη (= σοφία).— *οὐκ ἔφη (= ἔφη οὐκ εἶναι)* = ὄχι, εἶπε.— *δοκεῖ*, ἐνν. πρᾶγμα τι εἶναι.— *τί οὖν*, ἐνν. *δοκεῖ σοι*;— *αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστι*; = εἶναι αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ δεικνύει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δηλ. δίκαιον (ἢ ἀφηρημένη ἔννοια τῆς δικαιοσύνης καὶ ὄχι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀντικείμενα εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρεται ὡς ιδιότης);— *οἷον δίκαιον εἶναι* = ὥστε δ. εἶναι.— *εὐφημῶ* = 1) λέγω καλὰ, αἴσια λόγια· 2) σιωπῶ. Εἰς τὰς ἱεροτελεστίας, ἵνα ἀποβοῦν αὐταὶ αἰσίως, ἦτο ἀνάγκη νὰ λέγουν λέξεις εὐοίωνους· ἐπειδὴ ὁμως ἦτο δυνατόν νὰ εἴπη τις ἀκουσίως δυσοίωνόν τινα

λέξιν, προτιμότερα ἦτο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὐλαβῆς σιγῆ· ἐν-
τεῦθεν ἢ β' σημασία τοῦ ῥήματος.— *σκολῆ* = δυσκόλως.— *ἄλλο τι*,
ὑποκμ. *ὄσιον*, κτηγμ.

Κεφ. ΙΘ'.

εἰ οὖν εἴποι, ἡ ἀπόδ. *εἴποισ' ἂν ἔγαγε*.— *εἶναι ἔχοντα* =
ἔχειν.— *οὕτως . . . ὡς* = οὕτως ὥστε.— *λόγος* = γνώμη.— *ἄδικον*
ἄρα : κατ' ἀναγκαίαν λογικὴν συνέπειαν.— *τὸ δέ* = ἡ δικαιοσύνη.—
ὑπὲρ ἔμαντοῦ = ἐξ ὀνόματός μου.— *ἦτοι . . . ἦ* . . . ἦ.— *δικαιο-*
της : ἐλέχθη κατὰ τὸ ὀσιότης, εἶναι δὲ σπάνιος τύπος.— *ὅ,τι ὁμοι-*
ότατον : τὸ *ὅ,τι* ἐπιτατικόν.— *εἰ διακωλύεις* (πλ. ἐρώτ.) = ἐὰν μοῦ
ἄρνεῖσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκριθῶ καὶ ἐξ ὀνόματός σου.— *συγ-*
χωρῶ = ὁμολογῶ.— *ἐν αὐτῷ* = εἰς τὴν σχέσιν δικαίου καὶ ὀσίου.—
διαφέρει = ἐνδιαφέρει.— *μὴ μοι*, ἐνν. *λέγε τοῦτο*.— *τὸ εἰ βούλει...*
εἴ σοι δοκεῖ : αἱ δύο ὑποθέσεις διὰ τοῦ ἄρθρου γίνονται οὐσια-
στικά καὶ εἶναι ὑποκμ. τοῦ *ἐλέγχεσθαι*.— *ἐμέ τε καὶ σέ*, ἐνν.
ἐλέγχεσθαι = νὰ ἐλέγχωνται αἱ προσωπικαὶ πεπειθήσεις ἐμοῦ καὶ
σοῦ (καὶ ὄχι ὑποθέσεις καὶ ἄορισταί).— *τὸ δ' ἐμὲ . . . λέγω . . .*
εἴ τις . . . αὐτοῦ = μὲ τὸ ἐγὼ δὲ καὶ μὲ τὸ σὺ τοῦτο ἐννοῶ, ἐὰν δηλ.
ἀποκλείσωμεν (ἀπὸ αὐτὸ) ἀπὸ τὴν συζήτησιν τὸ ἐὰν (τὴν ὑπό-
θεσιν καὶ ἄοριστίαν).— *οἰόμενος . . . ἐλέγχεσθαι* = διότι φρονῶ
ὅτι μόνον οὕτω δύναται ἄριστα τὸ ζήτημα νὰ ἐξετασθῆ.— *μέν-*
τοι = βεβαίως, πράγματι.— *προσέειπε* = ὁμοιάζει.— *ἀμῆ γέ πη* =
καθ' ἓνα οἶονδ' ἴποτε τρόπον (βλ. καὶ 323Γ).— *ἔστιν ὅπη* = κατὰ
τινα σχέσιν.— *ἐναντιώτατα ἀλλήλοις* : Ὁ Πρωτ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν
διδασκαλίαν τοῦ Ἡρακλείτου περὶ τῆς σχετικότητος τῶν ἀντιθέ-
σεων: Τὰ ψυχρὰ θέρεται, θερμὸν ψύχεται, ὑγρὸν αὐαίνεται, καρ-
φαλέον νοτίζετο· καὶ πάλιν: Ταῦτό τ' ἔστι ζῶν καὶ τεθνηκός καὶ
τὸ ἐργηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ με-
ταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι κάκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα τάδε.— *τότε*
ἔφαμεν, βλ. 330Α καὶ Β.— *τὰ τοῦ προσώπου*, παράθεσις εἰς τὸ
ἄ.— *κἂν ταῦτα ἐλέγχῃς* = καὶ ταῦτα (τὰ τοῦ προσώπου μόρια)
δύνασαι νὰ ἀποδείξῃς.— *κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοίον*, ἐνν.
ὡς ὑποκμ. *τὰ ὁμοῖόν τι ἔχοντα* = καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη
κατὰ τὴν ὁποῖαν ἢ μεταξύ των ὁμοιότης εἶναι ἐλαχίστη.— *ἢ γάρ* =

ἀλήθεια λοιπόν.— *σοι* = κατὰ τὴν κρίσιν σου.— *οὐ πάνυ οὕτως*, ἔνν. δοκεῖ μοι ἔχειν=δὲν νομίζω ὅτι τόσον ὀλίγον ὁμοιάζουν (ὅσον τὸ λευκὸν πρὸς τὸ μέλαν).— *οὐ μέντοι αὖ* (ἔνν. *ἔχει*) *οὐδὲ ὡς...* = ἄλλ' ὄχι καὶ πάλιν τόσον πολὺ, ὡς...— *δυσχερῶς ἔχειν*=ὅτι δυσαρεστεῖσαι, στενοχωρεῖσαι.— *ἐπισκεψόμεθα*: ὁ Σω. βλέπων ὅτι ὁ σοφιστὴς στενοχωρεῖται καταλείπει τὴν προκειμένην συζήτησιν καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία ταυτίζονται.

—*Ἀγαγωρίσατε τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα τῶν συλλογισμῶν τούτων.*

—*Προσέξατε τὸ εὐφυὲς σόφισμα τοῦ Σωκράτους χρησιμοποιοῦντος τὸ κατηγορούμενον τῆς ἐλάσσοнос δίκαιον ὡς οὐσιαστικόν, ἐνῶ ὁ Πρωταγόρας τὸ μετεχειρίσθη ὡς ἐπίθετον, ἐννοῶν ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι δίκαιον (πρᾶγμα).*

Κεφ. Κ'.

σωφρονῶ=ἐνεργῶ μὲ νοημοσύνην, σύνεσιν.— *πράττοντες*, μτχ. τροπική.— *τοῦναντίον* = ἀφρόνως *πράττειν*.— *σωφροσύνη*, δοτ. αἰτίου.— *ὡσαύτως*: ἐνταῦθα ἐκ τῶν μερικῶν ἀνυפוῦται εἰς τὰ γενικά κατὰ τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον.— *ἀναλογισώμεθα* = ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν.— *τῷ σωφρόνως πρατιομένῳ*, δοτ. συγκριτική.— *πράττοι τ' ἄν*: τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅλως βέβαιον, ἀλλὰ μεταχειρίζεται εὐκτικὴν πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν.— *λύω*=ἀναιρῶ, ἀνσκαλῶ.— *τῶν λόγων* = τῶν (δύο) ἰσχυρισμῶν.— *τὸ ἐν ἐνὶ . . . εἶναι* (βραχυλ.=*τοῦτον τὸν λόγον, ἐνῶ ἐλέγετο ἐν ἐνὶ . . . εἶναι*.— *πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι*=ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι διάφορον (ἢ σοφία τῆς σωφροσύνης).— *αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν* = αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν.— *οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται* = εὐρίσκονται εἰς πολὺ μεγάλην παραφωνίαν.— *συνάδω* = συμβιβάζομαι.— *συναρμότιω* = εὐρίσκομαι ἐν ἀρμονίᾳ.— *ὄντι*, ἀντὶ *οὔση*: ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τῷ *ἐνὶ* καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ *ἀφροσύνη*.— *διασκοπῶ*=διερευνῶ.— *ὅτι ἀδικεῖ* = ἐφ' ὅσον διαπράττει ἀδικίαν.— *ἐπει* = μολονότι.— *διαλέχθητι πρὸς τοῦτον τὸν λόγον* = στρέψον τὴν συζήτησιν πρὸς τοῦτον τὸν ἰσχυρισμὸν (γνώμη).— *οὐδέν μοι διαφέρει* = οὐδόλως μὲ ἐνδιαφέρει (τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς

συζητήσεως).— *ἐὰν μόνον* = ἀρκεῖ μόνον νά.— *ταῦτα*, δηλ. ἃ οἱ πολλοὶ φασί.— *τὸν λόγον . . . ἐξετάζω* = προτίθεμαι (ἐνδιαφέρομαι) νὰ διερευνήσω τὰ λεγόμενα (τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος).— *ἐξετάζεσθαι* = νὰ ὑποβαλλώμεθα εἰς ἔλεγχον.— *ἐκαλλωπίζετο* = ἔκαμνε μορφασμούς (πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συζητήσεως).— *λόγος δυσχερής* = ζήτημα ἀνιάρων καὶ δυσάρεστον.

— *Ποῖον εἶδους εἶναι τὰ σοφίσματα τοῦ Σωκράτους;*

— *Κατὰ τίνα μέθοδον προχωρεῖ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς διὰ νὰ περιπλέξῃ τὸν ἀντίπαλον;*

— *Διατυπώσατέ τινος τῶν συλλογισμῶν τούτων.*

— *Εἰς ποῖον νόμον τῆς Λογικῆς ὑπάγεται ὁ λόγος: «ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον ἐστί»;*

Κεφ. ΚΑ'.

ἔστω: διὰ τούτου ὁ σοφιστὴς δὲν ἀποκηρύττει τὴν ἐν 333Γ γνώμην του, ἀλλὰ θέλει νὰ ἀκούσῃ τὸν Σω. ἀνασκευάζοντα τὴν γνώμην τῶν πολλῶν.— *οἱ ἀδικοῦσι* = βλ. 333Β *οἱ ἀδικεῖ*.— *φρονῶ* = ἔχω τὸ λογικόν μου, σκέπτομαι.— *βουλευόμεαι* = διανοοῦμαι, σκέπτομαι, ἀποφασίζω.— *πότερον*, (ἐνν. *εἴ βουλευόνται*), *εἰ εἴ πράττουσι . . . κακῶς*; = ποῖον ἐκ τῶν δύο, σκέπτονται ὀρθῶς, ἐὰν εὐτυχοῦν ἀδικοῦντες ἢ ἐὰν δυστυχοῦν;— *τραχύνομαι* = ἐκτραχύνομαι, ἀγριεύω.— *ἀγωνιῶ* (ἐφετ.) = ἐπιθυμῶ νὰ ἀγωνισθῶ.— *παραιτάχθαι* = ὅτι ἔλαβε στάσιν ἐτοιμοπολέμου καὶ ἐφ' ὅπλου λόγην πολεμιστοῦ.— *εὐλαβούμενος* = μὲ προσοχὴν καὶ διάκρισιν.— *λέγεις*, ἐνν. ἀγαθὰ εἶναι.— *καὶ τὰ τοιαῦτα*, δηλ. ἃ μὴδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα· ὁ *καὶ* εἶναι ἐπιδοτικός.— *πολλά*, ἐνν. ἀγαθὰ.— *ἵπποις δέ*, ἐνν. ὠφέλιμα.— *ἀγαθὰ* = ὠφέλιμα.— *βλάσται* = βλαστοί.— *πιόρθος* = τρυφερὸς βλαστός.— *ἀρωγὸν* = ὠφέλιμον.— *παντοδαπὸν* = παντοειδές.— *ἐγκαῦθα* = εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, δηλ. εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου.— *ἀλλ' ἢ* = βλ. 329Δ.— *οἷς*, ἔλξιν.— *μέλλει*, δηλ. ὁ ἀσθενῶν.— *ἄσπον* = τοσοῦτον μόνον ὥστε.— *τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι* = νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀηδίαν (τὴν προκαλουμένην εἰς τὴν ἄσφρησιν).— *ἄσπον* = προσφάγιον.

Κεφ. ΚΒ'.

ἀναθορυβῶ = κάμνω θόρυβον ἐπιδοκιμασίας, ἐπιδοκιμάζω· ἀντίθ. *καταθορυβῶ*.— *ὑπόκωφος* = ὀλίγον κωφός.— *μείζον* = δυνατώτερα.— *πῶς βραχεία ἀποκρίνεσθαι*; = ποίου εἴδους βραχείας ἀποκρίσεις ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ κάμνω;— *ἀλλ'*, ἔνν. ἀποκρίνωμαι.— *γοῦν = γε* = τῷ ὄντι.— *ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν* = ὥστε νὰ μὴ διακοπῇ ποτὲ ἢ συζήτησις.— *μακρὰ λέγειν... καὶ αὐτὸ βραχεία*: οἱ σοφισταὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν ἡδύναντο νὰ εἴπουν καὶ διὰ βραχυτάτων καὶ διὰ μακροτάτων.— *εἰς ἀγῶνα λόγον ἀφικνοῦμαι* = ἀγωνίζομαι (τινι) συζητῶν.— *(εἰ) οὕτω διελεγόμεν, ἐπεξήγησις τοῦ εἰ τοῦτο ἐποίουν*.— *οὐδ' ἂν ἐγένετο...* = καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πρωτ. δὲν θὰ εἶχε διαφημισθῆ μεταξὺ τῶν Ἑλλ. Ὁ Πρωτ. νομίζει ὅτι ὁ ἀγὼν τῶν λόγων οὐδένα εὐγενέστερον σκοπὸν ἔχει ἢ τὴν ἀπόκτησιν δόξης.— *οὐκ ἤρρεσεν... ταῖς ἀποκρίσεσι* = δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὰς ἀποκρίσεις.— *ἐν ταῖς συνοουσίαις* = εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συνεδρίου.— *τὰ μακρὰ ἀδύνατος* = δὲν δύναμαι νὰ παρακολουθῶ τὰς μακρολογίας.— *ἐπει* = βλ. 333Γ.— *καὶ ταῦτ'*, δηλ. τοὺς μακροὺς λόγους.— *τρίβων* = τριμμένο καὶ παλαιὸ κοντὸ ἐπανωφόρι. Τοιοῦτον ἐφόρουσιν οἱ πτωχοί, οἱ Σπαρτιαῖται, οἱ Λακωνίζοντες καὶ ἀπὸ τοῦ Σω. οἱ αὐστηρότερον βίον ἄγοντες φιλόσοφοι, οἱ κυνικοὶ καὶ στωϊκοί.— *οὐχ ὁμοίως ἔσονται* = δὲν θὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον.— *ὡς*, αἰτιολ.— *φιλοσοφία* = φιλομάθεια.— *Κρίσων*, ἐξ ἡμέρας τῆς Σικελίας, νικήσας στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ 448, 444 καὶ 440.— *δολιχοδρόμος* = ὁ δρομεὺς ὁ δωδεκάκις διατρέχων τὸ στάδιον.— *ἡμεροδρόμος* = ταχυδρόμος.— *διαθῆω* = δρόμῳ ἀγωνίζομαι.— *σοῦ*, β'. ὄρ. συγκρ.— *ἐν τῷ αὐτῷ* = εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, συγχρόνως.— *συγκαθεῖναι*, τοῦ *συγκαθίημι* = χαλαρώνω τὸ βῆμα.— *αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα* = εἰς αὐτὰς μόνας τὰς ἐρωτήσεις.— *τίς δ' ἐρώσας ἔσται τῶν διαλόγων*; ποῖον θὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν διαλόγων; (ὅταν δηλ. ἀπεραντολογοῦν). *χωρὶς... εἶναι* = ὅτι εἶναι διάφορα πράγματα.— *δημηγορεῖν* = μακρὰ λέγειν.— *ἀλλ' ὄρας* = ἀλλὰ καὶ μόνος σου βλέπεις τὸ δίκαιον.

— Ἐναγνωρίσατε τὸ ἦθος τῶν διαφόρων προσώπων ἐν τῷ κεφ. τούτῳ.

Κεφ. ΚΓ'.

μὴ μετεῖναι οἱ μακρο. = ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ μακρολογῇ.— *παραχωρεῖ* = ὑποχωρεῖ (εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὡς πρὸς τὴν μακρολογίαν).— *τοῦ οἴος τ' εἶναι διαλέγεσθαι* (= ἐν τῇ ἰκανότητι τοῦ...) *καὶ τοῦ ἐπίστασθαι* (= ἐν τῇ δεξιότητι τοῦ...).— *λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι* = νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ δέχεται ἀπάντησιν.— *φαιλότερος* = ἀδεξιώτερος.— *ἀντιποιεῖται* (δηλ. τοῦ διαλέγεσθαι) = ἀμιλλᾶται.— *ἐκκρούων τοὺς λόγους* = ἀποφεύγων (διὰ μακροῦ λόγου) τὸ θέμα τῆς συζητήσεως.— *ἐπει* = διότι.— *οὐχ ὅτι* = οὐ (ἐνν. λέγω) ὅτι = ἂν καί.— *ἐπιεικέστερα λέγειν* = ὅτι ἀπαιτεῖ δικαιότερα.— *πρὸς Πρωτ. εἶναι* = ὅτι εὐνοεῖ τὸν Πρωτ.— *φιλόνομος* = φίλιος.— *πρὸς ὃ ἂν ὀρηγήσῃ* = εἰς ὃ,τι καταπιασθῇ.— *συμφιλονικῶ* = ἀναμιγνύομαι εἰς τὴν φιλονικίαν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου.— *μὴ διαλύσαι μεταξὺ* = νὰ μὴ διακόψουν εἰς τὸ μέσον (τὴν συζήτησιν).— *κοινὸς* = ἀμερόληπτος.— *ἕσος* = ὁ ἐξ ἴσου καταμερίζων τὴν ἐκτίμησιν.— *συγχωρεῖν* = νὰ κάμνητε ἀμοιβαίας παραχωρήσεις.— *ἀμφισβητεῖν* = νὰ διαφωνῆτε συζητοῦντες.— *δι' εὐνοίαν* = ἀπὸ ἀγαθῆν προαίρεσιν (ἵνα διαφωτισθοῦν).— *εὐδοκιμῶ* = ἐκτιμῶμαι εἰλικρινῶς.— *ἐπαινοῦμαι* = ἀπολαύω ἐγκωμίων (πολλάκις ἀπατηλῶν).— *ἐν ἡμῖν*: ὡς κριταῖς.— *ἐν λόγῳ* = μὲ λόγια.— *εὐφραίνομεθα*: τὸ *εὐφραίνεσθαι* περὶ πνευματικῆς ἀπολαύσεως, τὸ δὲ *ἡδεσθαι* περὶ ὑλικῆς ἡδονῆς.— *αὐτῇ τῇ διανοίᾳ* = διὰ μόνης τῆς ψυχῆς.— *ἡδὺ πάσχειν* = ἀπολαύειν.

Κεφ. ΚΔ'.

φύσις = φυσικὸς νόμος.— *νόμος* = θετός, γραπτὸς νόμος.— *τύραννος*: ὁ Ἰππίας λέγων τοῦτο εἶχεν ὑπ' ὄψει τοὺς Πινδαρικοὺς στίχους «Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων· ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον ὑπερτάτα χερί· τεκμαίρομαι ἔργοισιν Ἡρακλέους».— *πολλά... βιάζεται* = συχνὰ ἐκβιάζει (=ἐπιβάλλει βιαίως) σχέσεις παρὰ τοὺς φυσ. νόμους.— *τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων*, δηλ. τὴν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον συγγένειαν ἡμῶν.— *κατ' αὐτὸ* = δι' αὐτὸ (διότι εἴμεθα οἱ σοφώτατοι).

Πρωτανεῖον = τὸ ἀρχεῖον τῶν πρυτάνεων μετὰ τῆς ἱερᾶς ἐστίας

τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκαιε καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ. Ἐθεωρεῖτο τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ ἔσιτοῦντο ἐν αὐτῷ δημοσίᾳ δαπάνη οἱ πρυτάνεις καὶ ἄλλοι ἀξιούμενοι σιτήσεως διὰ τὰς ἑαυτῶν ὑπηρεσίας ἢ τῶν προγόνων των. Ἐν Ἀθήναις ἀρχικῶς ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος πλησίον τῆς ἀγορᾶς. — *Πρυτανεῖον τῆς σοφίας* = πνευματικὸν κέντρον. Χρησμός τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἐκάλει τὰς Ἀθῆνας *ἔστιαν καὶ πρυτανεῖον τῶν Ἑλλήνων*. — *μέγιστον*, διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀρχαιότητα. — *ὀλβιώτατον*, διὰ τὸν πλοῦτον. — *ἀξίωμα* = τιμή. — *συμβαίνω* (παθ.) = συμβιβάζομαι. — *εἰς τὸ μέσον* = εἰς μέσην τινὰ γραμμὴν. — *τὸ ἀκριβές* = τὸ αὐστηρόν, τὸ σχολαστικόν. — *ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡ. τοῖς λόγοις* = νὰ ἀπολύσω καὶ χαλαρώσω τὰς ἡνίας εἰς τοὺς λόγους (νὰ ἄρω τοὺς περιορισμούς εἰς τὸ μήκος τῶν λόγων). — *εὐσχήμων* = κομψός, χαρίεις. — *ἐκτείνω πάντα κάλων* (ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πλοίων) = λύω ὅλα τὰ σχοινιά, μεταχειρίζομαι πάντα τρόπον. — *ἐφέντα*, τοῦ *ἐφήμι* (*οὐρία*, ἐνν. *πνοῆ*) = παραδίδω τὸν ἑαυτόν μου εἰς οὐριον ἄνεμον. — *πέλαγος τῶν λόγων* = πέλαγος ἀπεραντολογίας. — *ἀποκρύπτω γῆν* = χάνω τὴν γῆν ἀπὸ τὰ μάτια μου, ξεχάνω τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. — *μέσον τέμνω* = τηρῶ μέσην ὁδὸν (ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ναυτῶν, οἱ ὁποῖοι περικυκλωμένοι ὑπὸ σκοπέλων τέμνουσι μέσην ὁδὸν, ἵνα μὴ προσαράξουν οὔτε εἰς τὸ ἓν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος). — *ὡς* = οὕτω. — *ποιήσετε*, ὁ μέλλ. ἀντὶ προστακτικῆς πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν. — *ῥαβδοῦχοι*, ὠνομάζοντο οἱ κριταὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, οἱ ἀγωνοδίκαι ὡς φέροντες ῥάβδον. — *ἐπιστάτης* = ἐπιμελητὴς ἀγώνων, κοσμητῶρ. — *πρύτανις* = πρόεδρος τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς. — *ὅς*, ἀναφ. τελικὴ πρότ.

— Ὅριστε εἰδικῶς πνευματικὰ διαφέροντα τῶν κυρίων προσώπων τοῦ διαλόγου καὶ διαπιστώσατε ποία συγγένεια ὑπάρχει μεταξύ των.

— Ἀναφορικῶς μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν Ἀθηναίων ὡς «*πρυτανεῖον τῆς σοφίας*», παραβάλατε καὶ τὸ ἐν Περικλέους Ἐπιταφίῳ «*Ἑλλάδος παίδευσιν*» καὶ ἀναπτύξατε προφορικῶς τὸ θέμα: Αἱ Ἀθηναὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος.

Κεφ. ΚΕ'.

βραβευτής = ἀγωνοδίκης. — *ἐκ περιτοῦ ἡρήσεται* = ἡ ἐκλογὴ τοῦ θά εἶναι περιττή. — *ἀλλὰ δὴ* (ὑποφορά) = ἀλλὰ θὰ προβάλη τις τὴν παρατήρησιν ὅτι. — *ἐπεὶ τὸ γ' ἐμὸν* = διότι ὅσον ἀφορᾷ ἐμῶ. — *οὕτως* (= ὣδε), ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ κατωτ. *εἰ μὴ βούλεται*. — *προθυμεῖσθε* = ζωηρῶς ἐπιθυμεῖτε. — *ὡς... φημί* = κατὰ ποῖον τρόπον ἐννοῶ. — *ὑπέχω λόγον* (= *δίδωμι λόγον*) = ἀποκρίνομαι. — *ὑμεῖς*, ἐνν. ἐδεήθητε. — *διαφθείρω τὴν συνουσίαν* = ματαιώνω τὴν συζήτησιν. — *πάνυ μὲν οὐκ ἤθελε* = τόσον πολὺ δὲν ἤθελε.

— *Ποῖαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀριότητα τοῦ διαλόγου τὸ ἐπεισόδιον τῶν κεφ. 22—26;*

Κεφ. ΛΓ'.

διασκοπῶ = ἐξετάζω λεπτομερῶς. — *πάνυ... τὸ = τὸν Ὅμηρον λέγειν* τὸ (ἀντκμ.) *πάνυ τι* (κτγρμ.) = ὅτι ὁ Ὅμηρος ὀρθότατα λέγει τό. — *σύν τε.. ἐνόησε* (Ἰλ. Κ 224, ἔνθα ὁ Διομήδης δικαιολογεῖ τὴν πρόσληψιν καὶ ἐτέρου ἡρώως πρὸς κατασκόπευσιν). — *σύν* = συγχρόνως. — (*ἐρχομένω*) *ὅ*, ἐπιμερ. — *πρὸ δ τοῦ* (ὑπερβ.), ἀντὶ *δ πρὸ τοῦ*. Ὁ ὅλος στ. = ὅταν δύο βαδίζουν μαζί, συνήθως ὁ ἓνας ἀντιλαμβάνεται κάτι πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ὁ ἕτερος πρὸ τοῦ ἑτέρου. — *εὐπορος* = ἐφευρετικός, ἐπινοητικός. — *γὰρ* διότι τότε (ὅταν ἐρχώμεθα ἀνά δύο). — *ζητεῖ διῶ* = *ζητεῖ ἄλλον διῶ* ἐπιδειξήται. — *βεβαιοῦμαι* = ἐξακριβώνω. — *ἐντύχη*, ἐνν. τοιοῦτο, μεθ' ὅτου βεβαιώσεται. — *ἐπιεικῆς* = λογικός, σπουδαῖος. — *ἢ σέ, ἐνν. ἡγούμενην ἀν περὶ ἀρετῆς βέλυστ' ἐπισκέψασθαι*; — *ὅς, ἀναφ. αἰτιολ.* — *ὑποκηρύττομαι* (μέσ.) = διαφημίζω τὸν ἑαυτόν μου διὰ κηρύκων. — *σεαυτὸν ἀπέφηνας* = παρουσιάσθης δημοσίᾳ. — *ἀρνεῖμαι* = λαμβάνω. — *σκέψις* = ἔρευνα. — *τούτων* = τῆς ἀρετῆς. — *οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ* = δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὸν νὰ γίνῃ. — *ἀναμνησθῆναι* (παθ.) *τὰ μὲν* (ἀντκμ.) *παρὰ σοῦ* = νὰ μὲ βοηθήσῃς τὰ μὲν νὰ ἐνθυμηθῶ. — *τὸ ἐρώτημα*: τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐν 329Γ. — *ἐπὶ ἐνί... ἐστι* = ἀνήκουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. — *ἢ ἐκάστῳ... ὑπόκειται* = ἢ εἰς ἕκαστον ὑπόκειται ἰδιαιτέρα τις οὐσία. — *οὐκ*

δν... τὸ ἕτερον = τὸ ἕτερον αὐτῶν οὐκ ὄν (τοιοῦτον) οἷον τὸ ἕτερον; — ἐπικεῖσθαι = ὅτι ἔχει τεθῆ ὡς ὄνομα. — οὐχ, ἔνν. ὁμοῖα ὡς τὰ τοῦ... ὁμοῖά ἐστι. — ἀλλ', ἔνν. ἀνόμοια, ὡς τὰ τοῦ προσώπου... ἀνόμοιά ἐστι. — δύναμις = ἐνέργεια.

Κεφ. ΛΔ'.

μὲν = ἀληθῶς. — καὶ ἕτας γε (ἐκ τοῦ ἰέναι) = καὶ μάλιστα ἀπτοήτους (εἰς τὸ νὰ ὁρμοῦν πρὸς..). — μὲν οὖν = βεβαιότατά. — τὸ μὲν τι αὐτοῦ = ἐν μὲν μέρος αὐτοῦ. — κολυμβῶσι = καταβαίνουν εἰς τὰ φρέατα (ἵνα καθάρισουν ἢ ἐξαγάγουν πεσόντα ἀντικείμενα). — πέλτας ἔχοντες, ἔνν. θαρραλέοι εἰσὶ πολεμεῖν. — ἑαυτῶν, γεν. συγκρ. — ἢ πρὶν μαθεῖν, πλεοναστικῶς. — μεντᾶν... εἴη = ἀληθινὰ τότε θὰ ἦτο ἀηδία ἢ ἀνδρεία. — μαινόμενοι: διότι τολμοῦν ὅ,τι ἀγνοοῦν. — οἱ οὕτω θαρραλέοι = οἱ τοιοῦτοι θαρραλέοι, δηλ. οἱ ἀνεπιστήμονες. — καὶ ἐκεῖ (350 A), ὅπου ἐλέγετο: οἱ ἐπιστήμονες τῶν μῆ... θαρραλεώτεροι. — ὄντες, μτχ. αἰτιολ. — τοὺς δὲ ἀνδρείους... (πρόληψις) = ὡς δὲ οἱ ἀνδρεῖοι οὐ θαρραλέοι εἰσὶ. — τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα (παράθεσις) = τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐγὼ παρεδέχθη. ἀλλ' ὁ Πρωτ. ἀντιθέτως εἶχεν ὁμολογήσει ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι θαρραλέοι εἰσὶν ὅθεν τὸ οὐ πλεονάζει. — ἔπειτα = μετὰ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἐταῦτισα τὸν ἀνδρεῖον πρὸς τὸν θαρραλέον. — τούτῳ τῷ τρόπῳ μετιῶν = μετὰ τὴν μέθοδον αὐτήν. — ἰσχύς = σωματικὴ δύναμις. — ἔπειτα, ἔνν. εἴ με ἔροιο. — τοῖς αὐτοῖς... τούτοις = τὰς αὐτὰς ταύτας ἀποδείξεις, τὴν αὐτὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδόν σου. — γίγνομαι ἀπὸ = προέρχομαι ἀπὸ. — θυμὸς = ἀψιθυμία. — ἐκεῖ, δηλ. εἰς τὸ προηγούμενον παράδειγμα. — συμβαίνει = προκύπτει. — τέχνη = τεχνικὴ ἄσκησις. — εὐτροφία τῶν ψυχῶν = ἡ καλὴ ἀνατροφή.

Κεφ. ΛΕ'.

ἡδομαι τοῖς καλοῖς = εὐχαριστοῦμαι μετὰ τὰ καλὰ καὶ ἐντιμα. — ἀνιαρά, ἔνν. ἅττα. — λέγω = ἐννοῶ τὸ ἐξῆς. — δ = ἐφ' ὅσον. — κατὰ τοῦτο (= ὡς πρὸς τοῦτο), ἔνν. τὰ ἡδέα, ὡς ὑπκμ. — μὴ εἴτι... ἀποβήσεται; = χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ἂν θὰ προκύψουν ἀπὸ αὐτὰ διαφορετικὰ ἀποτελέσματα (ἀνεξαρτήτως τῶν συνε-

πειῶν);— οὐ κακά; = ἔφ' ὅσον εἶναι λυπηρὰ δὲν εἶναι κακά;— ἀπλῶς οὕτως = σαφῶς καὶ ὠρισμένως.— πρὸς τήν... ἀλλὰ καὶ πρὸς... = διὰ τὴν νῦν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄλλον μου βίον.— ἔστι δ' ἂ ἔστι: τὸ πλήρες· ἔστι δ' ἂ τῶν ἡδέων ἐστὶν ἀγαθὰ, ἔστι δ' ἂ τῶν ἀνιαρῶν κακά.— Ἡ τριχοτομία τῶν ἡδέων καὶ ἀνιαρῶν πιθανῶς ἀνήκει εἰς τὸν Πρωτ.— τοῦτο τοίνυν λέγω... ἐρωτῶν... = ὅταν λοιπὸν ἐρωτῶ ἐὰν ἡ ἡδονὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν (χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰς συνεπείας τῆς) δὲν εἶναι ἀγαθόν, τοῦτο ἐννοῶ, ἐὰν τὰ ἡδέα, ἔφ' ὅσον εἶναι ἡδέα, δὲν εἶναι ἀγαθὰ.— πρὸς λόγου εἶναι = ὅτι εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν συζήτησιν, προάγει τὴν συζήτησιν.— τὸ σκέμμα = τὸ προϊὸν τῆς ἐρεύνης.— ἡγεμονεύω τῆς σκέψεως = διευθύνω τὴν ἐρευναν.— δίκαιος (εἶ) σὺ = δίκαιόν ἐστι σέ.— κατάρχω τοῦ λόγου = ἔχω προκαλέσει, εἶμαι ὁ αἴτιος τῆς συζητήσεως.— γένοιτο, δηλ. τὸ ζητούμενον.— ὥσπερ εἶ...: ἀσυνδέτως, διότι εἶναι ἐπεξ.— ἐκ τοῦ εἵδους = ἐκ τῆς ἔξωτ. ὄψεως.— τὰ τοῦ σώματος ἔργα = αἱ σωματικαὶ λειτουργίαι.— τὰς χεῖρας ἄκρας = τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν.— μετὰφρενον = ὠμοπλάτη.— καὶ ἐγὼ τοιοῦτον τι (= οὕτω καὶ ἐγώ): εἶναι τὸ δεικτικὸν τοῦ ὥσπερ, ἡ δὲ ὑπόθ. εἰ εἴποι ἔμεινεν ἀνανταπόδοτος.— θεασάμενος (ἐπεξ. τοῦ τοιοῦτον), ὅτι οὕτως ἔχεις = ἀφοῦ ἀντελήφθην (ἐκ τῆς ἀποκρίσεώς σου) ὅτι τοιαῦτα φρονεῖς (περὶ τοῦ ἀγαθοῦ...),— καὶ τόδε... ἀποκάλυψον = ἀποκάλυψον τὰς σκέψεις σου καὶ εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ σημεῖον.— τοῦτο, δηλ. ἡ ἐπιστήμη.— οὐδέ... διανοοῦνται = οὐδὲ σκέπτονται περὶ αὐτοῦ ὡς τοιοῦτου ὄντος = καὶ δὲν θέλουν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὴν (τὴν ἐπιστήμην) ὡς τοιαύτην.— ἐνούσης (ἐνδοτ. μτχ.) ἀνθρώπῳ = ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος κέκτηται τὴν ἐπιστήμην.— ἀρχεῖν, ἐνν. φασί.— ἀτεχνῶς .. ὥσπερ = ἀκριβῶς ὅπως.— ἀπάντων, δηλ. ψυχικῶν παθῶν.— οἶον=τοιοῦτον ὥστε= κατάλληλον νὰ...— εἶπερ τῷ ἄλλῳ=βλ. 329B.— κρᾶτιστον= ἰσχυρότατον.— μὴ οὐχί, μετ' ἀπρμφ., βλ. Συντ.— καλῶς λέγων, ἐνν. φῆς τοῦτο.— ὦν = ὑπό τινος τούτων τῶν παθῶν, ἄ...— ὃ ἐστὶν... πάθος = τί λογῆς ψυχολ. φαινόμενον εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον παθαίνουν.— ἐπεὶ (= ἂν καὶ) γιγνώσκεις: συνεχίζεται ὁ πλαγ. λόγος.— τὸ πάθημα (ὑπκμ.), δηλ. γιγνώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν...— ἠτιᾶσθαι, κατγρμ.— σκοπεῖσθαι=νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν.— εἶναι τι ἡμῖν = ὅτι θὰ μᾶς ὑποβοηθήσῃ.—

ἐμὲ ἠγήσασθαι: ἔπεξ. τοῦ *ἐμμένειν*.— *ἦ . . . ἔπου* = *ἔπου ἦ* = ἀκολουθεῖ με εἰς τὸν δρόμον διὰ τοῦ ὁποίου.— *ἔω χαίρειν*, ἔνν. τὸν λόγον = παραιτῶ τὴν συζήτησιν.

Κεφ. ΛΣΤ΄.

ἦττω εἶναι = ἦττᾶσθαι (κτγρμ.).— *ἄλλο τι* (τὸ πλήρες: ἄλλο τί ἐστιν ἦ) = δὲν εἶναι ἀληθές (ὅτι).— *φατέ ὑμῖν τοῦτο γίνεσθαι* = λέγετε ὅτι σᾶς συμβαίνει τοῦτο (δηλ. τὸ ἦττᾶσθαι).— *ἐν τοῖσδε* = εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις.— *κρατούμενοι*, μτχ. αἰτιολ.— *πράττειν*, ἐκ τοῦ *φατέ*.— *πῆ* = κατὰ τί.— *ἡδύ*, ἔνν. *ἐν τῷ παραχεῖμα* (= πᾶραυτα).— *ὄ,τι παθόντα* (ἔνν. *ταῦτα*, ὡς ὑπκμ.) = πού δὲν ξεύρω καὶ ἐγὼ τί ἔπαθαν (καὶ ἐμποιοῦν) = διότι ὅπωςδῆποτε (ἐμποιοῦν).— *ἦ κἂν . . . ὀηοῦν*; = ἦ καὶ ἂν τίποτε ἐκ τούτων δὲν παρασκευάζουν κατόπιν, χορὰν δὲ μόνον προκαλοῦν, ὅμως θὰ ἦσαν κακά, διότι ὅπωςδῆποτε καὶ ἐξ οἰασδῆποτε ἀφορμῆς προκαλοῦν χαράν;— *κατὰ τὴν ἐργασίαν τῆς παραχεῖμα ἡδονῆς* = διότι προκαλοῦν στιγμιαίαν ἡδονήν.— *ποιοῦντα*, μτχ. αἰτιολ.— *φαίνεται* = εἶναι φανερόν.— *γυμνάσια* (ἐνταῦθα) = σωματικαὶ ἀσκήσεις.— *καῦσις* = καυτηρίασις.— *φαρμακεῖαι* = χρήσεις φαρμάκων.— *λιμοκτονίαι* = τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἰατρικῆς διαίτης.— *ἀρχαὶ ἄλλων* = ἐπέκτασις τῆς ἡγεμονίας ἐπὶ ἄλλων (πόλεων).— *ἔχει* = παρέχει.— *κατ' ἄλλο τι* = δι' ἄλλον τινὰ λόγον.— *ἄλλο τι* (ἔνν. ἦ) . . . *ὁ αὐτὸς τρόπος*; = δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπάρχει ἢ αὐτὴ ἀναλογία καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν λύπην;— *ἀπαλλάττω* = ἀποδιώκω.— *ἦ πρὸς ὄ*: β' ὄρος συγκρ. τοῦ *ἄλλο*.— *πολλαχῆ* = κατὰ πολλοὺς τρόπους.— *ἐν τούτῳ εἰσι* = ἐδῶ στηρίζονται.— *ἀνατίθεμαι* = μεταβάλλω θέσιν, ἀνακαλῶ ἰσχυρισμόν· ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πεσοῶν «ἀναθέσθαι ἐπὶ τῶν πεσοῶν» ἔλεγον οἱ παίζοντες· «οὓς γὰρ μὴ κατὰ τὸ δέον ἐκίνησαν, τούτους ἀνετίθεσαν» Σχολ.— *πῆ* = κάπως.— *ὄ μή*, ἔπεξ. τοῦ *ἄλλο*.— *ταῦτα*, δηλ. ἡδονὴν καὶ λύπην.— *γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι* = ὅτι καταντᾷ γελοῖον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγετε.— *ἐκκληττόμενος* = τυφλούμενος.— *αὔθις αὔ* = ἀντιστρόφως πάλιν.

Κεφ. ΑΖ'.

θέμενοι (= *ὑποθέμενοι*) οὕτω = θέσαντες τοῦτο ὡς βάσιν.— *ἠτιώμενοι*, μτχ. αἰτιολ.— *τοῦ ἀγαθοῦ* = ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ.— *ὑβρῶσις* = σκώπτῃς.— *δέον*, μτχ. ἐνδοτ. ἄρα, ἐνν. *πράττει τις κακά*, *ἠτιώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν*.— *ἐν ὑμῖν* = κατὰ τὴν κρίσιν ὑμῶν.— *ἂν ἐξημάρτανεν*, ἐνν. εἰ τὰ ἀγαθὰ ἀξία ἦν νικᾶν τὰ κακά.— *ἀνάξια* = κατὰ τὴν ἀξίαν κατώτερα.— *διαν* = καθ' ὅσον.— *οὕτω*, ἐνν. ἔχει.— *μεταλάβωμεν . . . τούτοις* = ἄς ἀλλάξωμεν τώρα τὰ ὀνόματα καὶ ἄς λάβωμεν ἀντιστρόφως . . . δι' αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα.— (*ἄλλη*) *ἀναξία* (οὐσ.) = ἔλλειψις ἀξίας, ἀδυναμία: τὸ ὄλον = εἰς τι ἄλλο θὰ στηρίζεται ἢ ἀδυναμία τῆς ἡδονῆς συγκρινομένης πρὸς τὴν λύπην παρὰ εἰς τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν τῆς μῆς πρὸς τὴν ἄλλην;— *ταῦτα δ' ἐστὶ* = τοῦτο δὲ σημαίνει.— *γινόμενα* = ἂν δηλ. ἡ μία γίνεται μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ἀπὸ τὴν ἄλλην.— *μᾶλλον καὶ ἤτιον* = ἰσχυροτέρα καὶ ἀσθενεστέρα.— *μῶν*, ἐνν. διαφέρει (βλ. 310Δ).— *ἔσθ'* (ἐνν. *ἄλλο τι*) *ὄτω*, ἐνν. διαφέρει.— *ἀγαθὸς ἰσάνασι* = ἔμπειρος ζυγιστῆς (ἴσθησι = ζυγίζω).— *συνθεις* = συμμαζεύσας.— *ὑπερβάλληται ὑπὸ . . .* = εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα ἀπὸ τὰ . . .— *πρακτέα* = *πρακτέον*, ἐνν. τὴν πρᾶξιν. Ὁ Σω. θέλει ἐνταῦθα νὰ δεῖξη ὅτι τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔχουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀνιαροῦ.— *μή πη ἄλλη ἔχει*;— μήπως ταῦτα ἔχουν κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον;

ὄτε = ἐπειδὴ.— *τὰ μεγάλα μήκη* = πράγματα μεγάλου μήκους.— *λαμβάνειν* = προτιμᾶν.— *ἡ δύναμις τοῦ φαινομένου* = ἡ ἐκ τοῦ ἔξωτ. κόσμου προερχομένη ἐντύπωσις.— *καὶ ἐποίει . . . μεταλαμβάνειν* = καὶ μᾶς ἔκαμνε νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὰ αὐτὰ πράγματα διαφοροτρόπως καὶ ἄνω κάτω.— *ἄκυρον ἂν ἐποίησε τὸ φάντασμα* = θὰ καθίστα ἀνίκανον τὸ φάντασμα (τὴν ἀπατηλὴν εἰκόνα τῶν αἰσθήσεων) νὰ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς.— *πρὸς ταῦτα* = ὡς πρὸς ταῦτα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς.— *αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ* = ἕκαστον (ἄρτιον ἢ περιττόν) θεωρούμενον ἐν σχέσει πρὸς ἑαυτὸ (δηλ. ἄρτιον πρὸς ἄρτιον . . .).— *ὑπερβολῆς καὶ ἐνδείας ἐστὶν* = ἀσχολεῖται μὲ μείζονα καὶ ἐλάσσονα ποσά.— *φαίνεται*, ἐνν. ἡ αἴρεσις.— *σκέψις* = ἔρευνα.— *ἐπεὶ δὲ μετρητικῆ* = ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ αἴρεσις εἶναι με-

τρητική.— *εἰσαυθις* = ἄλλοτε (ἐν τῷ Γοργία, ἔνθα πραγματεύεται περὶ τῆς ἠθικῆς, ὡς ἐπιστήμης τῆς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ).— *τοῦτο*, δηλ. τὴν ἐπιστήμην.— *ἔφατε*, 352Δ.— *εἰδὼς ἄνθρωπος* = ὁ γιγνώσκων τὰ βέλτιστα (352Δ).— *τότε εὐθύς*, δηλ. ὅτε ἐγινεν ἡ ἐρώτησις.— *καὶ γὰρ ὑμεῖς* = διότι καὶ σεῖς, ὅπως ἐγὼ καὶ ὁ Πρωτ.— *ταῦτα δέ*, δηλ. αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λῦπαι.— *ἐπιστήμης*— *μετρητικῆς*, ἔνν. ἐνδεία.— *ἀμαθία ἢ μεγίστη*, ἔπεξ. τοῦ *τοῦτ'*.— *αὐτοί*, ἔνν. ἴτε (κατὰ ζεύγμα).— *τούτων*, δηλ. τῆς ἐπιστήμης ταύτης.— *ὄντος*, δηλ. τῆς ἐπιστήμης.— *κακῶς πράττετε* (= *ἀτόπως πράττετε*) = δημιουργεῖτε δυστυχίαν.— *δημοσία*: διότι ἡ πολιτεία δὲν ἀποκτᾷ ἀγαθοὺς πολίτας.

Κεφ. ΛΗ΄.

κοινὸς . . . ὑμῖν = ἄς μετέχετε καὶ σεῖς τῆς συζητήσεως.— *ὑπερφυῶς . . . ἀληθῆ* = ἀληθέστατα.— *παραιτοῦμαι* (ἐνταῦθα) = δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν (τὴν συνωνυμικὴν τοῦ Προδ.).— *εἴτε ὀπόθεν . . . ὀνομάζων* = εἴτε ἀπὸ οἰανδήποτε ἀφορμῆν καὶ ὀπωσδήποτε ἀρέσκεσαι νὰ ὀνομάζῃς.— *τοῦτό μοι ἀπόκριναι* = νὰ ἀποκριθῆς περὶ τούτου περὶ τοῦ ὀποίου θέλω νὰ ἀποκριθῆς.— *αἱ ἐπὶ τούτου* = αἱ εἰς τοῦτο τείνουσαι.— *ἐπὶ τοῦ . . . ζῆν* (ἔπεξ.) = δηλ. νὰ ζῶμεν.— *ἔπειτα* = ὁμως.— *ἐξόν*, ἔνν. ποιεῖν.— *ἐψεῦσθαι* = διατελεῖν ἐν πλάνῃ.— *ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν* (βραχυλογία) = *ἀντὶ τοῦ ἰέναι ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ*.— *ἀναγκασθῆ*, ἔνν. τίς.— *τί οὖν*: διὰ τούτου μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνδρείαν.— *οὐδὲν διαφέρει* = μᾶς ἐνδιαφέρει.— *τόδε*, ἔνν. διαφέρει.— *ἄ μή*, ἔνν. δέδοικεν.— *ἰέναι . . . λαμβάνειν*, ἐκ τοῦ ὀμολόγηται.

Κεφ. ΛΘ΄.

οὕτω τούτων ὑποκειμένων = ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τούτων.— *τὸ πρῶτον παντάσῃ* = πρῶτα πρῶτα (βλ. 329Δ καὶ ἐξ.).— *τὸ ὕστερον*, βλ. 349Δ καὶ ἐξ.— *ᾧ* = ἐκ τούτου λοιπόν.— *δ' οὖν* = τέλος πάντων.— *ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοί*, ἔνν. ἴται εἰσί.— *πότερον*: τὸ β' μέρος τῆς ἐρωτ. τὸ ὀποῖον νοεῖται καὶ ἐκφράζεται κατωτέρω (359Ε), ἔπρεπε νὰ ἔχη: *ἢ ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοὶ τε καὶ*

οἱ ἄνδρεῖοι.— ἐπὶ τὰ θαρραλέα=(ἐπὶ ἃ θαρροῦσι 359B) εἰς τὰ ἀκίνδυνα.— τοῦτό γε = ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά... δεινὰ εἶναι.— ἐν οἷς... τοῖς λόγοις = ἐν τοῖς λόγοις οὖς... — ἄρτι, κεφ. 38.— ταύτη γε = ἀπὸ ταύτης τοῦλάχιστον τῆς ἀποφθεως.— πᾶν τούναντίον... οἱ ἄνδρεῖοι=πᾶν τούναντίον (κτγρμ.) ἐστὶ ἐκεῖνα (ὑποκμ.) ἐπὶ ἃ οὔτε δ. ἔρχονται καὶ οἱ...— αὐτίκα=π.χ.— ὄν, αἰτ. ἀπολ. αἰτιολ.— ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, κεφ. 38.— αἰσχροὺς φόβους: καὶ οἱ ἀγαθοὶ αἰσθάνονται φόβον ἀλλὰ εὐγενῆ, ὡς λ. χ. πρὸ αἰσχροῦς πράξεως.— οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι αἰσχροὰ θάρρη θαρροῦσι καὶ κατὰ τοῦτο ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς δειλοὺς οἱ ὅποιοι αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται: οἱ μαινόμενοι δηλ. ἔχουν θάρρος μὴ στηριζόμενον εἰς τὴν ἐπιστήμην — αὐτὸς=μόνος σου.— ἐρόμενος, ἔνν. περανῶ.— τὸ πρῶτον, (349Δ) — φιλονικῶ=ἐπιμένω μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην εἰς τι, θέλω σώσει καὶ καλὰ νά...

—³ Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν (κεφ. ΚΑ') συνοψίζετε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς ὁσιότης, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, σοφία, ἀνδρεία δὲν εἶναι διάφορα ἀλλήλων.

—Εἶναι δικαιολογημένη καὶ ἀξία σοφοῦ ἀνδρὸς ἡ στάσις τοῦ Πρωταγόρου κατὰ τὸ τέλος τοῦ συλλογισμοῦ;

—² Ἀναφέρατε παραδείγματα ἀνδρείας ὀφειλομένης εἰς γνῶσιν καὶ δειλίας ὀφειλομένης εἰς ἀμάθειαν.

Κεφ. Μ'.

τὰ περὶ ἀρετῆς = τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀρετὴν (δηλ. τὰ μόρια αὐτῆς καὶ ἡ ἀμοιβαία σχέσις των). — ἔξοδος τῶν λ... = τὸ συμπέρασμα.— ἄτοπα=παράξενα.— σεαυτῷ τάναντία σπεύδεις = σπεύδεις εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὸν ἑαυτόν σου.— πάντα χρήματα = πάντα τὰ πράγματα, δηλ. πάντα τὰ μόρια τῆς ἀρ. (εἶναι ἐπιστήμη).— ᾧ τρόπῳ=καθ' ὃν τρόπον, ὅτε (δηλ. ἀν πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ἀναχθοῦν εἰς τὴν ἐπιστήμην).— ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη: ὁ Πρωτ. ἐδέχετο κατ' ἔξοχὴν τὴν φυσικὴν προδιάθεσιν (κεφ. 16 καὶ 34).— ὄλον=καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη.— ὀλίγου, ἔνν. δεῖν=σχεδὸν (νὰ φανῇ αὐτὸ κάθε ἄλλο μᾶλλον παρὰ ἐπιστήμη).— καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι = νὰ ἐπιχυθῇ πλήρες φῶς ἐπ' αὐτῶν.— πάλιν ἐπισκέ-

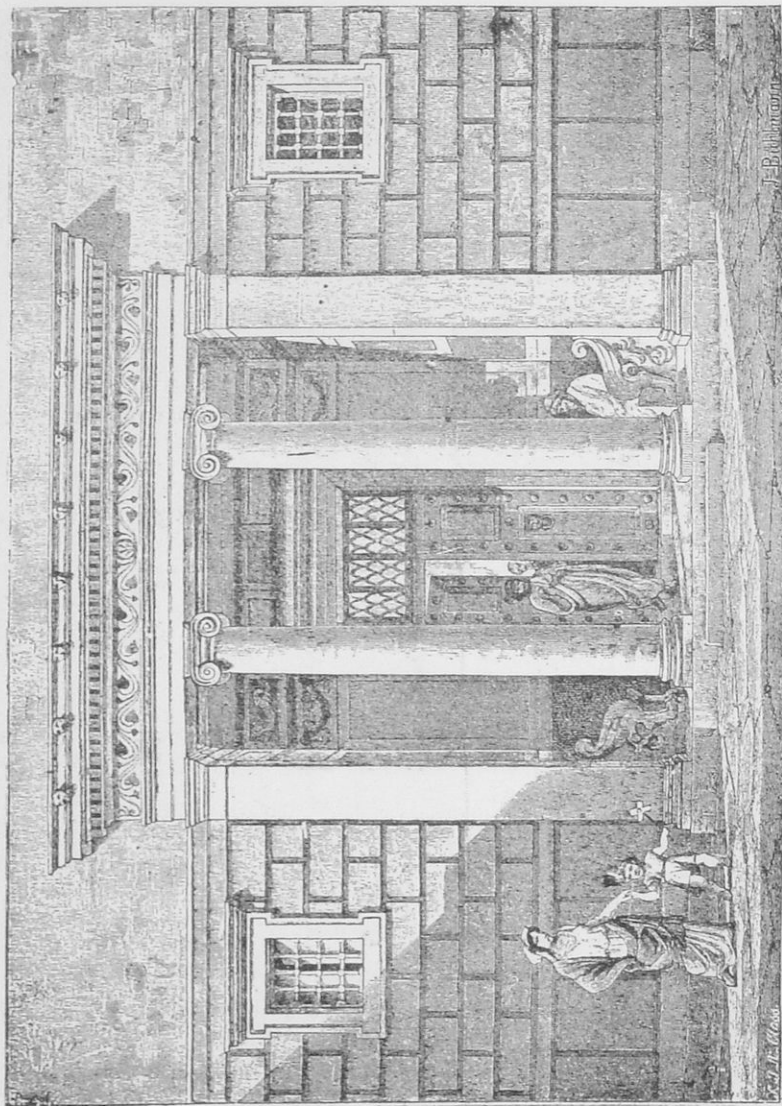
ψασθαι: δέχεται τὸ συμπέρασμα ὡς δεόμενον εὐρυτέρας ἐρεύνης.—
μὴ πολλάκις=μήπως τυχὸν (μᾶς κάμη νὰ σκοντάψωμεν κατὰ τὴν
 ἐρευναν). Ὁ Σω. δηλ. θεωρεῖ φρόνιμον νὰ ἐξετασθῇ πρῶτον ἡ οὐ-
 σία τῆς ἀρετῆς καὶ ἔπειτα τὸ διδακτέον ἢ μὴ αὐτῆς.— *καὶ ἄρχαὶς*
ἔλεγον (348Γ καὶ Δ).— *δὴ*=ἤδη.— *ῶν*=τούτων, οἷς.— *μὲν* (μὴν)
 =τούλάχιστον.— *εἰ*, αἰτιολ.— *ἐλλόγιμος ἐπὶ σοφία* = περιώνυμος
 σοφός.— *ἐμοί . . ὥρα* = *πάλαι ὥρα καὶ ἐμοὶ ἰέναι οἷπερ ἔφην*
ἰέναι με δεῖν (πρβλ. 335Γ).— *τῷ καλῷ*: οἱ Ἀθηναῖοι μετεχειρί-
 ζοντο τὸ ἐπίθετον εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰ-
 ρωνικῶς, εἰς διαφόρους περιστάσεις.— *ἀκούσαντες*, δηλ. ἐγὼ καὶ
 ὁ Ἰπποκράτης, λέγει δὲ ταῦτα πρὸς τὸν ἑταῖρον.

— *Κρίνατε τὰς δύο ἀποδεικτικὰς μεθόδους τοῦ Πρωταγόρου, ἦτοι:*

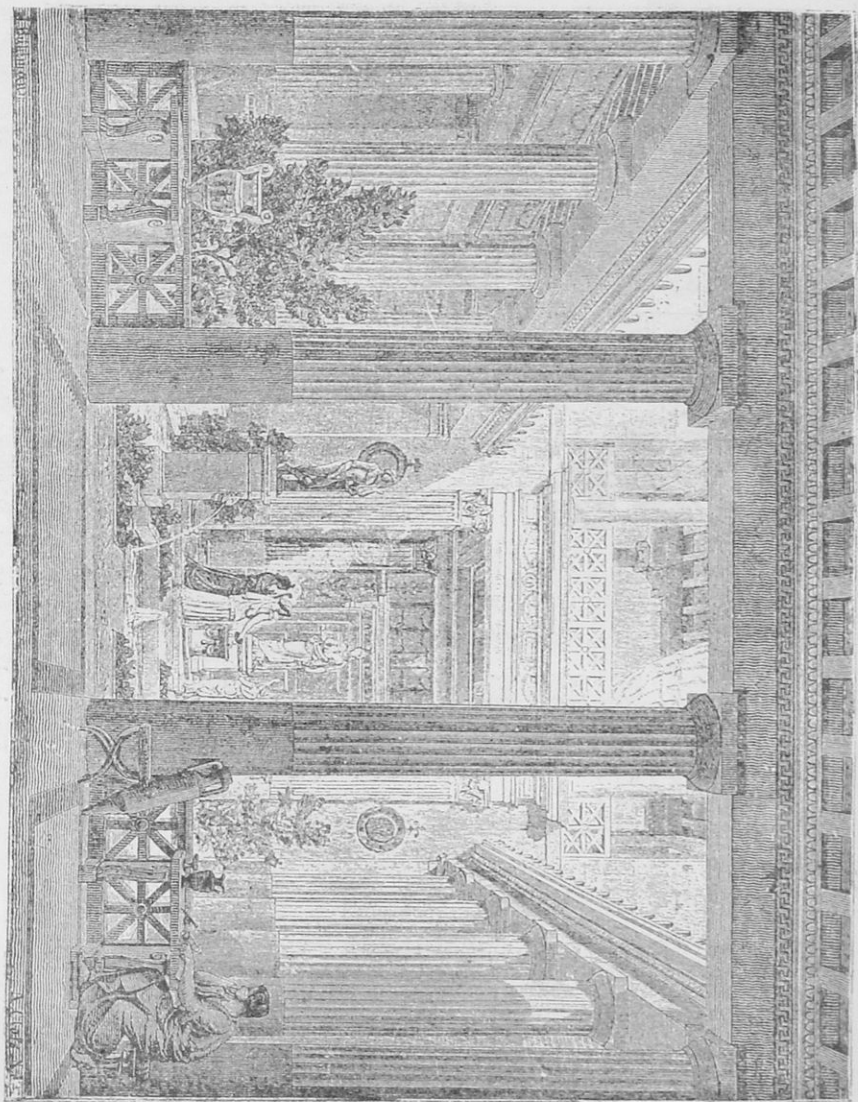
α) *τὴν διὰ μύθου καὶ*

β) *τὴν διὰ λόγου.*

— *Ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτὰς καταδείξατε τὴν ὑπεροχὴν τῆς δια-
 λεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.*

Εικ. 1. Πρόθυρον ελληνικής οικίας.

Εικ. 2. Έσωτερική αὐτὴ ἑλληνικῆς οἰκίας μετὰ τοῦ πρῶτου.

Είκ. 3. Παῖς διδάσκειται νὰ κιθαρίζῃ. Ἐτερος παῖς ἀπαγγέλλει ἐπικὸν ποίημα πρὸ τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἀνοικτὸν βιβλίον (κύλινδρον) καὶ ἀκούει τὸν παῖδα, ἀναγινώσκειται δὲ εἰς τὸ βιβλίον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔπους. Εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον ὁ δοῦλος.

(Παράστασις ἐξ ἀρχαίας κύλικος τοῦ ἀγχειογράφου Δούριδος).

Αδαίσιος Αδαφίωσιος

Μαθητής 6^{ου} Γυμνασίου Α.Α

ΣΤ. Ζαζωβις Ω.Ζ.

ΔΕΥΤΕΡΑ
ΤΡΗΤΗ

Σελίδα πρώτη Κεφάλ.

Παράρτημα Νέα Ελληνικά

Ο μαθητής ~~πρώτη~~ ~~σελίδα~~ ~~πρώτη~~ ~~κεφάλ.~~
να υπηρετήσει διαβαθμισμένα στο
σχολείο

Μαθητής = υποψήφιος
Καθηγητής = διδάσκων
Παιδαγωγός = εκπαιδευτικός

Μαθητής 6^{ου} Γυμνασίου Αδαφίωσιος
Αδαίσιος Αδαφίωσιος

024000025367

$\frac{1}{2} = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$

$\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$

ΕΝΑ - ΕΝΑ - ΕΝΑ
ΕΝΑ - ΕΝΑ - ΕΝΑ
ΕΝΑ - ΕΝΑ - ΕΝΑ
- 16935308 1/6 -

[Handwritten signature]